

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
Avaliku õiguse instituut

Artjom Juuse

VASTUTUS SPORDIVÕISTLUSTE ÕIGUSVASTASE MÕJUTAMISE EEST

Magistritöö

Juhendaja: *Heino Tõnismägi*

Tallinn
2015

SISUKORD	
SISSEJUHATUS	3
1. SPORDIVÕISTLUSTEGA MANIPULEERIMINE KUI NÄHTUS	7
1.1. Spordivõistlustega manipuleerimise tähendus	7
1.2. Korruptsioon spordis.....	10
1.3. Spordikorruptsiooni kriminaliseerimise alused	12
2. RAHVUSVAHELINE PRAKTIKA VASTUTUSEST SPORDIVÕISTLUSTEGA MÕJUTAMISE EEST	25
2.1. Prantsusmaa	25
2.2. Venemaa	27
2.3. Rootsi	30
2.4. Ameerika Ühendriigid	32
2.5. Bulgaaria.....	34
2.6. Poola	36
2.7. Meil Eestis	37
2.8. Vahekokkuvõte	39
3. ERASEKTORIS AKTIIVSE JA PASSIIVSE TEO JURIIDILISED TUNNUSED.....	40
3.1. Üldmärkus.....	40
3.2. Kaitstav õigushüve.....	41
3.3. Altkäemaksu objektiivne koosseis.....	45
3.4. Altkäemaksu subjektiivne koosseis	55
3.5. Vahekokkuvõte	56
3.6. DE LEGE FERENDA	57
KOKKUVÕTE	62
.....	64
KASUTATUD KIRJANDUS	65
Kasutatud normatiivmaterjal	67
Kasutatud kohtupraktika.....	69
Artiklid	69
Elektroonsed väljaanded.....	69
LISAD	69
Lisa 1. intervjuud	70
Lisa 2. väljavõte Prantsusmaa kriminaalseadustikust.....	76
Lisa 3. väljavõte Venemaa Föderatsiooni kriminaalkoodeksist	78
Lisa 4. väljavõte Rootsi kriminaalseadustikust.....	80
Lisa 5. väljavõte USA seaduste kogumist	81
Lisa 6. väljavõte Bulgaaria kriminaalkoodeksist	82
Lisa 7. väljavõte Poola spordiseadusest.....	84

SISSEJUHATUS

„Tulevikus tekib kindlasti rohkem mõjutatud mängu juhul kui spordimaailm sulgeb sellele oma silmi ning kui me ei saavuta head kontakti kihlveokontorite ja valitsustega. Lõpuks seatakse tulemuste usaldusväärsus kahtluse alla. Sport põhineb hierarhial, mis saab oma sotsiaalsed ja moraalsed väärtused mõistest teene. Võitja peaks olema see, kes kasutas kõige seaduslikumaid ressursse enda ettevalmistamisele, või kes on kõige rohkem pingutanud. Kui tulevikus mõistet tšempion, kui silmapaistvuse mudelit, määratakse mängude manipulatsiooni või mängijate korruptiivsete tegudega, kogu usaldus spordi vastu lakkab olemast. (...) On juba olemas riike, kus jalgpalli võistlused ei ole enam usutavad ning üldsusel on väga selgelt kaotatud huvi nimetatud spordi vastu.“

Jacques Rogge, Rahvusvahelise Olümpiakomitee ekspresident

Eesti Vabariigi sotsiaal-majanduslikud ja poliitilist laadi muutused andsid tõe mitmekesiste ühiskonnasuhete arenguks. Uueks majandusalaseks tegevusalaks, mis eristub suhtkõrge arenemise dünaamika poolest on saanud meelelahutuse valdkond, sh mängu- ja spordiäri. Uute ühiskonnasuhete teke vajab vastavaid teaduslikult põhjendatud otsuseid, nende ühtset mõistmist ja kohaldamist. Nimetatud sotsiaalsete sfääride õigusliku reguleerimise vajalikkus on tunnustatud kaasaja ühiskonna poolt, mille tõestuseks on välisriikide seadusandluse kogemused.

Karistusõigus, olles üheks efektiivsemaks ühiskonnasuhete reguleerimise mehhanismiks, on suuteline tagama ühiskonnaliikmete huvide kaitset. Nende väärilmingute kriminaliseerimist, mis avaldavad ettevõtluse eriliigiks oleva spordi protsesside tavapärasele kulgemisele ohtlikku negatiivset mõju, tuleb lugeda vajalikuks ja põhjendatuks. Üheks ühiskonnasuhete stabiilse funktsioneerimise rikkumise nähtuseks on korruptsioon. Nendel juhtudel, kus ühe või teise käitumismalli valik osutub sotsiaalselt tähenduslikuks, kui valikust oleneb üksikisiku, ühiskonna või riigi seadusega kaitstavate huvide tõsine riive, omandab korruptsioon enamohtliku teo tunnuseid. Nimetatud asjaolu arvestades on spordivõistlustega manipuleerimise korruptiivsetele tegudele karistusõigusliku keelu kehtestamine loogiline ja sotsiaalselt põhjendatud.

Sportlaste äraostmine eesmärgiga osutada spordivõistluse käigule või tulemustele õigusvastast mõju, moonutab spordimängu olemust, laostab usku ausa ja kompromissitu võistluse põhimõtetesse, kutsub esile tunde, et kõik on maailmas ostetav/müüdav.

Käesoleva magistritöö peamiseks eesmärgiks on tuvastada kas Eesti karistusseadustikus sätestatud normid võimaldavad kriminaalvastutust spordivõistlustega manipuleerimise tegude eest ehk teha selgeks kas Eesti Vabariigis kehtivad õigusnormid vastavad Euroopa Nõukogu spordivõistlustega manipuleerimise vastase konventsiooni¹ (edaspidi nimetatud Euroopa Nõukogu konventsioon) nõuetele. Eesti Vabariik peab Euroopa Nõukogu konventsiooniga liitumist äärmiselt vajalikuks².

Spordivõistlustega õigusvastase manipuleerimise teema leiab töös käsitlemist seetõttu, et vaatamata selle erilisele aktuaalsusele kogu maailma mastaabis, ei ole seda Eesti õiguse asjatundjate poolt seni teaduslikult uuritud. Teiseks teema valiku põhjuseks on spordipettuste ja kokkuleppemängude kui korruptiivsete kuritegude valdkonnas karistusõiguse normide toimimist kinnitava kohtupraktika puudumine³. Seega julgeb autor väita, et spordivõistlustega õigusvastase manipuleerimise tegude kriminaalvastutuse probleemide uuringu tegemist korraldatakse Eestis esmakordselt.

Üheks motiveerivaks tõukeks teema suundade valikul sai kindlasti ka sel aastal konkreetsetes kriminaalasjas Tallinna Ringkonnakohtu otsusega jõusse jäetud esimese astme kohtuotsus, mille kohaselt mõisteti ilmselgelt korruptiivseid ja petturlike tegusid toimepannud jalgpallurid täies ulatuses õigeks⁴. Nimetatud kohtulahendis kajastamist leidnud uurimise põhiesemeks osutus jalgpallurite tegevuses kelmuse kuriteo tunnuste tuvastamise küsimus. Samas lahendis käesoleva töö autori hinnangul on täiesti käsitlemata jäänud ühiskonna ja kogu spordi jaoks enam ohtlikum jalgpallurite ja jalgpallurite tegevust koordineerinud kolmandate isikute käitumises ilmselgelt esinenud korruptiivne taust (passiivne ja aktiivne altkäemaks ehk mängutulemuste mõjutamise eest jalgpallurite poolt raha võtmine ning kolmandate isikute poolt tulemuste mõjutamise eest jalgpalluritele raha andmine)⁵. Ülaloodud asjaolud kinnitavad töö teema uurimise aktuaalsust nii teaduslikus kui praktilises mõttes.

---

¹ Euroopa Nõukogu spordivõistlustega manipuleerimise vastane konventsioon. Magglingen/Macolin: 18.09.2014, ELS nr 215. – Arvutivõrgus: <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/215.htm> (30.04.2015). Kommentaar: Alates 18.09.2014 Euroopa Nõukogu konventsioon on avatud allkirjastamiseks k.a. kõikidele EL riikidele. Eesti Vabariik ei ole käesoleva magistritöö koostamise hetkeks konventsiooniga ühinenud.

² Eesti Vabariigi Kultuuriministeerium. Maailma riigid plaanivad tõhusamat võitlust kokkuleppemängude vastu. – Arvutivõrgus: <http://www.kul.ee/et/uudised/maailma-riigid-plaanivad-tohusamat-voitlust-kokkuleppemangude-vastu> (22.03.2015).

³ Nimetatud väide ei tähenda sugugi spordivaldkonnas nimetatud väärilmingute puudumist.

⁴ TlnRnKo 13.10.2014, 1-13-10768.

⁵ Kriminaalasja materjalide kohaselt tõendatuks sai see, et jalgpallurid said mängutulemuste mõjutamise eest raha kahest allikast: Eestis ametlikult kihlveokontorina tegutsev äriühing OÜ Triogames (kellele tekitatud kahju oli üsna väike. Just nimetatud asjaolu tõttu tekitas vaeva nimetatud äriühingu kriminaalmenetlusse kanatanuna

Euroopa Nõukogu konventsiooni kohaselt spordivõistlustega manipuleerimiseks ehk õigusvastaseks teoks/kuriteoks peetakse neid käitumise vorme, millega kaasneb kas korruptiivne tegevus, pettus või sund⁶. Käesolevas töös leiab kajastamist enamjaolt võistluste tulemustega manipuleerimise korruptiivne toiming, millele lähenetakse karistusseadustikus äsja tekkinud uute kuriteokoosseisude (passiivne ja aktiivne altkäemaks erasektoris⁷) kaudu. Töö mahu piiratuse tõttu ei osutu võimalikuks analüüsida ülejäänud Euroopa Nõukogu konventsioonis viidatud spordivõistluste manipuleerimise vorme (pettus ja sund)⁸.

Magistritöö eesmärgiks on:

1. anda spordivõistlustega õigusvastase mõjutamise tegude määratlus ning põhjendada nimetatud tegude kriminaliseerimise vajadust;
2. lahti mõtestada KarSi §§-des 402³ ja 402⁴ sätestatud kuriteokoosseisutunnuste sisu;
3. töötada välja ettepanekud karistusseadustiku täiendamiseks sporditulemustega manipuleerimise tegusid keelustavate erisätetega.

Püstitatud uurimisküsimustest tuleneb töö hüpotees: kehtiv karistusseadustik ei võimalda efektiivselt võidelda spordivõistluste õigusvastase mõjutamisega ning vajab täiendamist spetsiaalse sättega.

Magistritöö jaguneb kolmeks peatükiks, millest esimeses käsitletakse spordivõistlustega manipuleerimise mõiste tähendust ja spordivõistluste manipuleerimise üheks liigiks oleva korruptsiooni kriminaliseerimise vajadust. Teises peatükis tuuakse välja ning analüüsitakse erinevate riikide (k.a. Eesti) kriminaalõiguse norme, mille abiga on võimalik võidelda manipuleerimisega spordis ning milliseid sanktsioone nähakse nimetatud süütegude eest ette. Tulemuste põhjal tehakse lühikokkuvõte. Kolmandas - keskendutakse erasektoris passiivse ja aktiivse altkäemaksu sätete koosseisuelementide analüüsile. Selle peatüki tehakse

---

kaasamine) ja tuvastamata kihlveokontorid (eeldatavalt Aasias tegutsevad kihlveokontorid), mis osutusi kuritegeliku tulu saamise põhiallikaks. Kriminaalasja jälitusprotokollidest ning asitõendite vaatlusprotokollidest nähtuvalt läbi kolmandate isikute vahendati jalgpalluritele mängutulemuste mõjutamise eest kokku 92 070 eurot. Nimetatud kuritegelikul teel saadud tulu ulatust iseloomustab sellele kuriteoliigile omistatava ohtlikkuse taset ühiskonnale.

⁶ Euroopa Nõukogu spordivõistlustega manipuleerimise vastane konventsioon, vt ELS nr 215, artikkel 15.

⁷ Karistusseadustiku §§ 402³ ja 402⁴, mis lisandusid seadusesse alates 01.01.2015.

⁸ Autor leiab, et pettuse teema sai juba suhteliselt põhjalikult käsitletud eelviidatud kriminaalasja menetlenud teise astme kohtu poolt, kes leidis, et kokkuleppemängudes toimepandavatel pettustel esinevad KarS § 209 kelmuse tunnused. Eeldatavalt kokkuleppemängudes kavatsitava tulemuse saabumiseks kellegi mänguga seotud isiku suhtes sunni kasutamine saab olla kvalifitseeritud näiteks karistusseadustiku §-s 120 sätestatud ähvardamise või muude sunni realiseerimiseks toimepandud KarSis sätestatud süütegudena.

lühikokkuvõtte, milles sisaldub hinnang Eesti seadusandluse vastavuse kohta Euroopa Nõukogu konventsioonile. Töö lõpus esitatakse KarSi muutmise eelnõu ja selle seletuskiri.

Magistritöö kirjutamisel on primaarsete allikatena kasutatud rahvusvahelistest õigusaktidest Euroopa Nõukogu spordivõistlustega manipuleerimise vastast konventsiooni ja teisi asjakohaseid normatiivseid dokumente. Koosseisuelementide analüüsimisel on tuginetud erialasele kirjandusele, eeskätt J. Sootaki erinevatele teostele, Eesti kohtupraktikale ning spordivõistlustega manipuleerimise vastase konventsiooni seletuskirjale. Kuna eestikeelseid erialaartikleid töös käsitletud teemade kohta on vähe leida, on töö kirjutamisel tuginetud erinevatele inglisekeelsetele artiklitele ja erialakirjandusele, mis spordivõistlustega manipuleerimist käsitlevad. Magistritöö uurimiseseme analüüsi jaoks viidi läbi intervjuud riigiprokuratuuri, kultuuri-, justiits-, rahandusministeeriumi ametnike, Eesti Jalgpalli Liidu esindaja⁹ ja Eesti jalgpalli tegevkohtunikuga. Töö kirjutamisel on kasutatud analüüsiv-võrdlevat meetodit.

Autori siirad tänusõnad kuuluvad magistritöö juhendaja Heino Tõnismägilale asjalike nõuannete, suuniste, abi ja mõistva suhtumise eest. Lisaks magistritöö kirjutanu teeb sügava kummarduse nende abivalmis eriametkondade isikute auks, kes töö valmimisel oma panuse andsid.

---

⁹ Intervjueeritud spetsialistid kinnitasid magistritöös ülestõstetud probleemistikku aktuaalseks ning sellekohast teaduslikku uurimist vajalikuks. Vt lisa 1- intervjuud.

1. SPORDIVÕISTLUSTEGA MANIPULEERIMINE KUI NÄHTUS

1.1. Spordivõistlustega manipuleerimise tähendus

Spordivõistlustega manipuleerimise definitsiooni Eesti õigus ei tunne. Selle sõnaühenduse kui üksikmõistete (sport, võistlus, manipuleerimine) kogumi lahtimõtestamiseks asume ennekõike eraldi sõnade sisu uurimise juurde. Eesti keele seletava sõnaraamatu kohaselt tähendab mõiste sport¹⁰: „mängulist laadi võistluslik kehaline tegevus, sportimine.“; mõiste võistlus¹¹: „kindlate reeglite järgi korraldatav üritus mingi ala parimate selgitamiseks“; mõiste manipulatsioon¹²: „piltl (tüssav) osavusvõte, kaval võte, temp.“ Nimetatud mõistete seletused kogumis tähendavad mänguvõistluse korraldamist reeglitevastasel (pettust ära kasutades) viisil. Tavakeele tähenduses sõnaühendus „sporditulemustega manipuleerimine“ on midagi sellist, mis ei ole tavaks/ei ole aus ega üldsuse poolt aktsepteeritav. Sellest võib teha järelduse, et kõnesoleva sõnaühenduse¹³ sisuks olev tegu on negatiivse tähendusega ja ühiskonna poolt hukkamõistetav.

Professor Wolfgang Maennig andis kokkuleppemängude mõistele järgmise määratluse: *„korruptsioon spordis võib esineda sportlaste käitumises, kes hoiduvad kõnealuse spordiala puhul konkurentsi võitmiseks tavaliselt nõutava tulemuslikkuse taseme saavutamisest ja selle asemel lasevad tahtlikult teistel võita või spordi organiseerijate käitumises, kes teadlikult täidavad neile määratud ülesandeid viisil, mis on vastuolus asjaomase klubi, liidu, võistlusspordi üldiselt ja/või laiemalt ühiskonna eesmärkidega ja moraalse väärtustega.*“¹⁴ Nagu näha seotakse sportlaste või spordi organiseerijate reeglitevastast ja ebamoraalset tegevust korruptsiooni definitsiooniga, mis tähendab, et peamiseks probleemiks peetakse spordivõistlustega seotud isikute äraostmise (korruptiivsuse ehk altkäemaksu kuriteo tunnus) võimaluse esinemist.

Prantsusmaa teadusuuringute keskus IRIS mõistab manipuleerimist spordis kui: *„igat mängutulemusega manipulatsiooni või manipulatsiooni katset eesmärgiga tagada endale tulu*

---

¹⁰ Eesti keele seletav sõnaraamat. Eesti keele instituut. – Arvutivõrgus: <http://www.eki.ee/dict/ekss/index.cgi?Q=sport&F=M> (30.04.2015).

¹¹ Ibid.

¹² Ibid.

¹³ Spordivõistlustega manipuleerimise ja kokkuleppemängu (match-fixing) mõisteid kasutatakse välismaa kirjanduses sünonüümidenä. Autor jätkab samasuguse lähenemisviisi.

¹⁴ W. Maennig. Corruption in International Sports and Sport Management: Forms, Tendencies, Extent and Countermeasures, European Sport Management Quarterly. 2005, 187.

*spordikihlvedude turul.*¹⁵ Antud variatsiooni puhul ebaõigeid tegusid seostatakse võistluste mõjutamisega (kavalust ära kasutades) eesmärgiga saada hasartmängukorraldajatelt kasu (samas tekitades viimastele kahju). Selles on jälgitav formulatsiooni kokkupanud teadlaste põhieesmärk piiritleda tegusid spordikihlveoturul aset leidvate teiste kelmuselaadsete juhtumitega. Samuti on näha, et lisaks põhiteo lõppsooritusele leitakse taunitavaks ka teo toimepanemise katset.

Veel täpsema definitsiooni kokkuleppemängude mõistele andis 2011 aastal Austraalia spordiminister, märkides: „*Kokkuleppemängud hõlmavad endas mängutulemustega või selle käiguga manipuleerimist konkurentide, meeskondade, spordiagentide, abipersonali, kohtunike, ametnike ja kohaliku personali poolt. Tegu hõlmab endas:*

- a. tahtlikku kokkuleppimist võistluste tulemuse kohta või sündmuse kohta võistluste jooksul või punktide jagamise kohta;*
- b. tahtlikku kaotamist;*
- c. mängust kõrvaldamist;*
- d. ametniku poolt tahtlikult võistluste reeglite väärat kohaldamist;*
- e. kohaliku personali poolt võistlustesse sekkumist või võistlustest osavõtmist;*
- f. sisemise info kuritarvitamist selleks, et toetada ülaltoodud punktides nimetatud juhtumite toimumist või info edastamist mängijale, kelle käsul mängutulemusi või käiku manipuleerivad kolmandad isikud.*¹⁶

Eeltoodud mõiste määratlus on võrreldes varemantutega laiem, avaldudes manipuleerimises osalevate isikute ringi määratlemises ning võimalike manipuleerimise viiside üleslugemises. Kuna spordivõistlused ja -tulemused ausa/traditsioonilise mängu puhul on oma iseloomu poolest mittekindlaksmääratud/ettearvamatud, lisati juurde manipuleerijate subjektiivse tunnuseks tahtluse vorm, sest üksnes tahtlik tegu/tegevusetus on suunatud õigusvastase tulemuse saabumisele.

Spordivõistlustega manipuleerimise mõistet käsitleb tervikuna Euroopa Nõukogu spordivõistlustega manipuleerimise vastane konventsioon (2014), lugedes selleks „*tahtlikku kokkulepet, tegevust või tegevusetust, mille eesmärk on spordivõistluse tulemuse või käigu ebaaus muutmine, et kõrvaldada täielikult või osaliselt eespool nimetatud spordivõistluse*

---

¹⁵ Iris. University of Salford, Cabinet PRAXES-Avocats and CCLS (Université de Pékin). Sports betting and corruption. How to preserve the integrity of sport. Sportaccord, 2012.

¹⁶ Sport and Recreation Ministers' Council. National Policy on Match-Fixing in Sport. Forest, 2011.

*kogu ettearvamatus või osa sellest, saamaks endale või teistele põhjendamatut eelist.*¹⁷ Nagu juba varem käesoleva töö sissejuhtavas osas sai täheldatud, annab nimetatud definitsioon konventsiooni artiklis 15 määratletud “spordivõistlustega manipuleerimisega seotud kuritegudele (milleks on korruptsioon, pettus ja sund)” üldise tunnuse.¹⁸

Konventsioonis kajastamist leidnud definitsiooni sisu tundub töö autorile ülalviidatud variantidest enamõnnestunuks, sest selle tunnused hõlmavad endas nii neid juhtumeid kui soovitakse mõjutada osa spordivõistlusest (selle käiku) kui ka võistluse lõpptulemust. Lisaks võimaldab esitatud definitsioon kvalifitseerida õigusvastase manipuleerimisena neid juhtumeid, kus mängukokkuleppe põhjuseks on nii sportlikud huvid (näiteks soov saada ebaausal teel võitjaks) kui ka rahalise kasu saamise eesmärk (võistluse mõjutamine raha või mingite hüvede saamise nimel). Oluline on ka spordivõistluse juures *ettearvamatus* tunnuse ära märkimine. Välismaa õiguskirjanduses kajastamist leidnud käsitluse kohaselt mõistetakse sporti ühe meelelahutuse vormina. Sporti on kirjeldatud kui maailma, kus kõik on lihtne, draamatiline ja põnev, kus esineb alati eufooria saamise võimalus. Sport lahutab meelt, kuid samas võib ka nurjata, tüüdata ja masendada. Kõik eelviidatud asjaolud kogumis tekitavad teadlaste hinnangul ebamäärasust/ettearvamatus, mis lõppkokkuvõttes pakubki inimestele iseloomuliku intensiivsusega rõõmutunnet.¹⁹

Autor toetab esitatud teadlase seisukohta, sest võistluse tulemuste või käigu ebamäärasus ja ettearvamatus on ausa mängu ja üleüldse spordi vastu huvi püsimise vältimatu eeldus. Selge on see, et kui võistluse tulemus oleks juba enne võistluse algust spordi vaatljetele/fännidele eelnevalt ette teada/ettearvatav, loobuksid viimased (valdav enamus) spordi vaatamisest ja spordile raha investeerimisest. Just seetõttu võistlustulemuse ebamäärasust on peetud spordi fundamentaalseks osaks.²⁰ Kuna spordivõistluse mõjutamine on võimalik suhteliselt laia võistlustega seotud isikute ringi poolt, jäid need Konventsiooni spordivõistluse mõjutamise legaaldefinitsioonis otseselt märkimata. Konventsioonis koondatakse võistlusega seotud isikuid üldise mõiste alla „võistluse sidusrühm“, millesse kuuluvad: sportlased, sportlaste

¹⁷ Euroopa Nõukogu spordivõistlustega manipuleerimise vastane konventsioon, vt ELS nr 215, artikkel 15.

¹⁸ Euroopa Nõukogu spordivõistlustega manipuleerimise vastase konventsiooni seletuskiri. - Arvutivõrgus: <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/PDF/Estonian/215-Estonian-Rapex.pdf> (30.04.2015). Kommentaar: Konventsioonis kajastatud legaaldefinitsiooni mõtteks oli anda Konventsiooniga liituda soovivatele riikidele šabloon, millele tuginedes oleks võimalik teha kehtivate karistusõiguse normide üle revisjoni tuvastamas nende sobivust väljapakutud määratlusele/tuvastada õiguslikku valmidust käsitletud kuritegudele vastu seista ning vajadusel täiendada karistusõiguslikke norme vastavate sätetega.

¹⁹ D. S. Mason. What is the sports product and who buys it? The marketing of professional sports leagues, European Journal of Marketing. 1999, 402.

²⁰ S. Gorse, S. Chadwick. Conceptualising Corruption in Sport: Implications for Sponsorship Programmes, The European Business Review. 2010, 41.

tugipersonal ja ametiisik. Nimetatud mõiste otsene tõlgendus viitab sellele, et sidusrühmas väljatoodud isikud on need, kellel on võimalik mistahes viisil spordivõistluste mõjutamises osaleda.

Suureks plussiks spordivõistlustega mõjutamise tähenduse selgestegemisel on ka Konventsioonis spordivõistluse mõiste²¹ defineerimine, mille kohaselt „*spordivõistlus*” – *spordiüritus, mis korraldatakse kooskõlas konventsiooni rakenduskomitee poolt artikli 31 lõike 2 alusel koostatud nimekirjas oleva spordiorganisatsiooni kehtestatud eeskirjadega ning mida tunnustab rahvusvaheline spordiorganisatsioon või vajaduse korral muu pädev spordiorganisatsioon.*“

Eelnevat kokku võttes on spordivõistlustega manipuleerimise juhtumitel järgnevad tunnused:

- tegemist peab olema spordiüritusega, mida korraldatakse kooskõlas spordiorganisatsioonis kehtestatud eeskirjadega ning mida tunnustab rahvusvaheline spordiorganisatsioon või muu pädev spordiorganisatsioon;
- spordivõistlusega seotud (võistluste sidusrühma kuuluvad) isikud sooritavad tahtliku teo (tegevuse või tegevusetuse vormis);
- tegu sooritatakse eesmärgil muuta ära spordivõistluse tulemus, selle tagajärge ettearvamatust (kas täielikult või osaliselt) ning saada sellest endale või kolmandatele isikutele mingeid hüvesid.

Käesoleva töö sissejuhatavas osas märgitu kohaselt autoripoolseks uurimisobjektiks võeti autori arvates Eesti karistusõiguses enam aktuaalne spordivõistluste mõjutamise vorm ehk korruptsioon spordis. Sellest tulenevalt vajab teema avamise mõttes nimetatud nähtus alljärgnevat lahtiseletamist.

1.2. Korruptsioon spordis

Selleks et täielikult mõista korruptsiooni kui nähtust ja teada saada selle võimalikku mõjuaktiivsust on oluline anda sellele õige määratlus. Kõige lihtsamal kujul korruptsiooni on defineeritud kui *"ametiseisundi kuritarvitamist omakasu eesmärgil; ametiisikute äraostetavust, altkäemaksuvõtmist; moraalset laostumust"*²². Osa teadlasi defineerivad seda

---

²¹ Euroopa Nõukogu spordivõistlustega manipuleerimise vastane konventsioon, vt ELS nr 215, artikkel 3, punkt 3.

²² Eesti keele sõnaraamat. Eesti keele instituut.- Arvutivõrgus: <http://www.eki.ee/dict/ekss/index.cgi?Q=korruptsioon&F=M> (30.04.2015).

kui "väärkäitumist riigiametis isikliku kasu eesmärgil"²³, samuti sisustatakse korruptsiooni mõistet "võimuliialdusena enda isiklikul, allüksuste ja/või organisatsiooni tasandil kasu saamiseks".²⁴

Eelviidatud uurimiste kontekstis on pakutud välja spordiga seotud korruptsiooni järgmine määratlus: *"Korruptsioon spordis hõlmab endasse kõiksugu ebaseaduslikke, amoraalseid ja ebaeetilisi tegevusi, millede abil püütakse tahtlikult moonutada võistluste tulemust."*²⁵ Korruptsiooni rahvusvahelises spordis on defineeritud ka *"ebaseadusliku, amoraalse või ebaeetilise tegevusena, millega püütakse teadlikult moonutada spordivõistluste tulemusi (või osa tulemustest) isikliku materiaalse kasu saamiseks ning millise tegevusega on seotud üks või mitu poolt"*.²⁶

Rahvusvahelisel tasandil läbiviidud uuringud näitavad, et korruptsioon spordis omab väga mitmeid vorme, milleks on altkäemaks, doping, kokkuleppemängud ja siseteabe väärkasutamine kihlveo eesmärgil.²⁷

Kuigi välismaal läbiviidud uuringust nähtub, et 2089 korruptsioonijuhtumist spordis 95,64% on seotud dopinguga²⁸, ei ole see teema enam õigusteoreetikute jaoks eriti aktuaalne kuna dopinguteemalised probleemid said tänu aastate jooksul rahvusvahelisel tasandil kestnud õiguskorra parendamisele edukalt läbi töötatud. Palju ahvatlevam on aga olukord spordikorruptsiooni teiste ilmingutega (alktäemaks, kokkuleppemängud, siseteabe väärkasutamine). Kokkuleppemänge liigitatakse kaheks: kihlveoga seotud kokkuleppemängudeks ja kihlveoga mitteseotud kokkuleppemängudeks, kusjuures esimesi esineb käesoleva lõigu alguses märgitud korruptsioonijuhtumite üldarvust 1,58% ning teisi – 1,15%. Ülejäänud 1,63% on seotud siseteabe väärkasutamisega.²⁹ Autor ei nõustu viidatud uuringus toodud kihlveoga seotud kokkuleppemängude liigitamisega korruptsiooniga seotud juhtumite hulka. Kihlveoga seotud kokkuleppemängude puhul esinevate figurantide

---

²³ D. Treisman. The causes of corruption: a cross-national study, Journal of Public Economics. 2000, 399.

²⁴ D. Nieuwenboer. Spiralling Down into Corruption: A Dynamic Analysis of the Social Identity Processes that Cause Corruption in Organisations to Grow, Journal of Business Ethics. 2008, 33.

²⁵ S. Gorse, S. Chadwick. Conceptualising Corruption in Sport: Implications for Sponsorship Programmes, The European Business Review. 2010, 40.

²⁶ H. Guetzkow. Unitising and Categorizing Problems in Coding Qualitative Data, Journal of Clinical Psychology. 1950, 47.

²⁷ S. Gorse, S. Chadwick. The Prevalence of Corruption in International Sport. A Statistical Analysis. 2015, 10.

²⁸ Ibid, lk 10.

²⁹ Ibid, lk 10.

eesmärgiks on kihlveokontorite petmise abil varalise kasu saamine,³⁰ mistõttu nimetatud juhtumeid peaks kvalifitseerima varavastaste kuritegude peatükkis sätestatud kelmuse kuritegudena. Siinkohal märgib autor, et ka kihlveoga mitteseotud kokkuleppemängud võivad omada kelmuse kuriteo tunnuseid, sest võistlustel osalevate isikute õigusvastaste kokkuleppetega (mille sisuks on kellegile teatud hüvede saamine) võidakse tekitada spordiorganisatsioonidele, klubidele ja ka ausa mängu vaatamise eesmärgil pileteid ostnud vaatajatele kahju. Nimetatud asjaolu tõttu autori hinnangul kokkuleppemängude olemus ei sobi korruptsioonina määratlemiseks.

Küll võib spordikorruptsioon ilmnedä altkäemaksu ja siseteabe väärkasutamise näol. Spordikorruptsioonil on täheldatud järgimisi tunnuseid:

- tegemist peab olema spordivõistlusega;
- võistlusega seotud isikul peab esinema tema ameti iseloomust tulenev pädevus;
- tegemist peab olema pädeva isiku (või isikute) tahtliku ja ebaseadusliku teoga, mis on suunatud spordivõistluste käigu või tulemuste moonutamisele rahalise kasu saamise eesmärgil.

1.3. Spordikorruptsiooni kriminaliseerimise alused

Karistusõiguse seadusandluse nüüdisaegne etapp on vahetult seotud Eestis toimunud majanduslike ja poliitiliste muutustega, mis eeldavad õigussüsteemi ajaga kaasaskäimist. Ühiskonnas on ilmnenu mitmeid ohtliku käitumise uusi liike (kogukonna seas konflikti tekkimine)³¹, mis omakorda nõuavad riigi õigeaegset ja ratsionaalset reageeringut.

Nende kuritegude puhul, kus konflikt ulatub ilmselgelt kaugemale kahe eraisiku või riigi ja eraisiku vaidlusest ning kõigutab olulisi õigushüvesid, kahjustades või vähemalt ohustades kodaniku ja ühiskonna tavapära turvalisust on mõistagi vältimatu selle riiklik institutsionaliseerimine,³² millist protsessi tuntakse tegude kriminaliseerimise all. Teatud tegevuse kriminaliseerimise, s.t karistusõigusliku keelustamise peamiseks eesmärgiks on eeskätt piiri kehtestamine lubatud ja mittelubatud käitumise vahel ja absolutiseeritud nõudmise esiletoomine järgida käitumises kindlaksmääratud miinimumi.

Järelikult on teatud ühiskonna poolt taunitava tegevuse suhtes karistusõigusliku keelu

---

³⁰ Mulluses Tallinna Ringkonnakohtu lahendis käsitletu kohaselt kihlveoga seotud spordivõistluste mõjutamisi kvalifitseeriti KarS § 209 lg järgi kelmuse kuriteona.

³¹ J. Sootak. Karistusõiguse alused. Tallinn: Juura 2003, lk 233

³² J. Sootak. Karistusõiguse revisjon kuriteo-, väärteo- ja haldusõiguse piirimail. Juridica 2013, lk 242

sätestamine ainuüksi eesmärgiga tähistada ühiskonnaliikmete soovimatut käitumist juba piisav põhjus tegevuse kriminaliseerimiseks. Ühed või teised tegevused määratletakse seaduseandja poolt kuritegudena alles pärast seda, kui nende deliktide konkreetsed juhtumid on muutunud sotsiaalselt märgatavaks ja nende ennetamiseks ei piisa enam endistest karistusõiguslikest sätetest, kuna need ei võimalda sotsiaalmajandusliku juhtimissüsteemi tööolukorras hoidmise toetamist, õiguskorras kvalitatiivsete ja kvantitatiivsete muutuste tõttu tekib õiguse süstematiseerimise vajadus.³³

Karistusõigusliku keelu sisseviimine altkäemaksu läbi spordivõistlustele mõju avaldamise suhtes on autori arvates põhjendatav järgmiselt. Ei ole võimalik uurida altkäemaksu teel spordivõistluste mõjutamise toime kairustusõigusliku keelu sätestamise põhjendatust, jättes vaatlemata tegude kriminaliseerimise üldisi põhimõtteid.

Antud probleemi on autori arvates kahjuks meie kodumaises kriminaalõiguse teoorias vähe uuritud. Selle keerukus võib olla tingitud seadusloome kui loomingulise sotsiaalse protsessi eripärast, mis on paljude poliitiliste, majanduslike, õiguslike, demograafiliste, ideoloogiliste ja muude tegurite mõju all. Õigusteadlaste seas valitseva seisukoha kohaselt ei ole ühe või teise seaduse väljatöötamise ja vastuvõtmise vajalikkuse idee esialgsete allikate väljaselgitamine ja jälgimine hoopiski mitte lihtne ülesanne. Tänapäeva karistusõiguse nõuetele kõige enam vastavaks tunnustatud teoebaõiguse teooria kohaselt lisaks kaitstavale hüvele peab karistusõigus arvestama õigushüve kahjustamises ilmnevat ebaõigust, käitumises sisalduvat eitavat suhtumist elementaarsetesse sotsiaal-eetilistesse väärtustesse.³⁴ Õigushüvede kaitsele rajatud karistusõigus tunnustab vajadust arvestada teo kriminaliseerimisel mitte ainult õigushüve kaitset, vaid ka teos ilmnevat negatiivset suhtumist õigushüvesse (teoebaõigust).

Valdav osa teadlastest soovivad võtta konkreetse tegevuse kriminaliseerimise protsessis arvesse selle ühiskondlikku ebaõigust, leviku astet, kuritegevuse olukorda, põhjuseid ja tingimusi, konkreetse tegevuse põhjustatavat kahju ning muid tegureid. Tegevuse kriminaliseerimise põhjuslike aluste hulka kuuluvad õiguslikud asjaolud, faktid, ilmingud, s.t õigupoolest eeldused, tingimused ja põhjused, mis tekitavad vajaduse karistusõigusliku keelu sätestamiseks. Konkreetsete tegude liikide kriminaliseerimise protsessi uurivate tööde autorid

---

³³ R. Narits. Objektiivse õiguse korrastamisest Eestis: kodifitseerimisest õiguse ümberkujundamiseni. – Arvutivõrgus: <http://www.riigikogu.ee/rito/index.php?id=11569&op=archive2> (30.04.2015).

³⁴ J. Sootak. Karistusõiguse revisjon kuriteo-, väärteo- ja haldusõiguse piirimail. Juridica 2013, lk 244

teevad reeglina ettepaneku eristada järgmisi kriminaalõigusliku keelu aluste rühmi: sotsiaalmajanduslikud (1.3.1), sotsiaalpoliitilised (1.3.2), sotsiaalõiguslikud (1.3.3), kõlbelised (1.3.4), kriminoloogilised (1.3.5) jt.

1.3.1. Millise iganes iseloomuga tegevuse kriminaliseerimise, sealhulgas ka altkäemaksu *sotsiaalmajanduslike* põhjuslike aluste hulka kuuluvad asjaolud, faktid ja ilmingud, mis annavad tunnistust vajadusest niisuguse tegevuse keelustamiseks, kuna see ohustab ühiskonna sotsiaalmajanduslikke huve.

Hinnates altkäemaksu teel spordivõistluste mõjutamise sotsiaalmajandusliku ohu olemust, toome esile järgmised spordi mõju aspektid inimtegevusele, ühiskonnale ja riigile:

- spordi levik ja sotsiaalne kasulikkus (a),
- majandusliku tegevuse mastaap spordi valdkonnas (b),
- antud valdkonna majandustegevuse integreeritus majanduse teiste valdkondadega (c),
- spordi vahendatud toime ühiskonna elutegevuse teistele valdkondadele (d).

(a) Majanduslike suhete nüüdisaegne muutumine eeldab ettevõtlustegevuse uute harude teket, sealhulgas ettevõtlustegevuse teket ka spordi valdkonnas. Sellest, et nüüdisühiskond tunnistab spordivõistluste läbiviimise sotsiaalselt ja majanduslikult kasulikuks, annavad tunnistust kehtiva seadusandluse sätted.

Võlaõigusseaduse normid (§§ 1009-1013) määravad konkursside üldsätteid. Hasartmänguseadus määrab hasartmängude korraldamise ja läbiviimise korra. Spordiseadus sätestab normatiivsed alused mh spordiürituste korraldamiseks. Eesti majanduse tegevusalade klassifikaator määratleb samuti sporditegevust ning elanikkonna puhkuse ja meelelahutuse tegevust (sh hasartmänge) kui majandusliku, s.t sotsiaalselt kasuliku tegevust.³⁵ Niisugune hinnang nimetatud tegevusliikidele on vastavuses maailma arenenunuima riigi hinnangutega, kus spordi sotsiaalne tähtsus ei tekita kahtlusi. USA president John Kennedy toonitas omal ajal seda, et „rahva tõelise prestiiži määravad kaks asja: lend Kuule ja olümpia kuldmedalid.”

Eesti Spordi Hartas deklareeritu kohaselt spordi eesmärgiks on ühiskonnas spordi tähtsuse kasvatamine nii sotsialiseerivast, tervistuslikust kui majanduslikust aspektist³⁶. Sporti on

---

³⁵ Eesti Majanduse Tegevusalade Klassifikaator (EMTAK). – Arvutivõrgus: <https://emtak.rik.ee/EMTAK/pages/klassifikaatorOtsing.jsp> (30.04.2015)

³⁶ Eesti Spordi Harta. Eesti Olümpiakomitee. – Arvutivõrgus: <http://www.eok.ee/eesti-spordi-harta> (30.04.2015).

peetud ka eriliseks sotsiaalseks tegevuseks, mis on sageli isiku sotsiaalse identiteedi aluseks.³⁷ Esitatud hinnangud on kinnitatavad statistiliste andmetega. Interpoli andmetel 2010 a Lõuna-Aafrikas toimunud maailmakarika võistlusi vaatas televisiooni kaudu ligi 2,2 miljardit inimest (peaaegu kolmandik maailma elanikkonnast).³⁸ USA-s on üle 260 miljoni vaatajat, kes igal aastal külastavad spordivõistlusi, kulutades vaid piletite soetamisele umbes 5 miljardit dollarit aastas. Üksnes jalgpalli fännide hulk üle kogu maailma moodustab orienteeruvalt 2-3 miljardit inimest.³⁹

(b) Tänapäeva sport muutus võimsaks sportlik-meelelahutuslikuks ja reklaam-majanduslikuks äriks, mis oma tulude poolest ei jää alla teistele ettevõtlusharudele.

Vaatleme lühidalt profispordi kui majandustegevuse iseloomustavaid näitajaid arenenumates riikides. Meedias kajastamist leidnud info kohaselt Inglismaa jalgpalli Premium liigat loetakse ülekaalukalt rikkaimaks jalgpalli liigaks maailmas. Märgitakse et liigasse kuuluvate klubide ühe hooaja tulu moodustab keskmiselt umbes 155 000 000,00 naela. 2014 aastal Premium liiga jalgpallurid teenisid keskmiselt 2 300 000,00 naela aastas või 43 717,00 naela nädalas. Märkimist väärib ka see, et Euroopa jalgpalli profiklubisid peetakse maailmas eeskäijateks ka osakute müügis. Näiteks 1998.-1999. aasta hooajal läks börsile 33 jalgpalliklubi kuuest riigist: 22 Suurbritanniast, 6 Taanist, 2 Portugalist ning Itaaliast, Hollandist ja Šveitsist igaiheest üks. 22 Briti klubi börsiväärtus moodustab täna 1,8 miljardit dollarit.⁴⁰ Nii on näiteks Portugali päritoluga jalgpalluri Cristiano Ronaldo aastane tulu kokku 73 000 000,00 dollarit, millest 49 000 000,00 moodustab tema palk klubilt (Real Madrid) ning 24 000 000,00 dollarit - tulu sponsoritelt (Nike, Samsung, Tag Heuer, Fly Emirates ja Herbalife).⁴¹ Nimetatud andmed iseloomustavad majanduse uueks haruks saanud sporditurunduse arengu kasvu rahvusvahelisel tasandil. Sporti peetakse üheks populaarsemaks ja kiiresti arenevaks äritegevuse valdkonnaks. Sporditurundust eristab teistest äritegevuse valdkondadest see, et sporditoetajad/vaatajad ei ole võetavad ratsionaalsete tarbijatena ning tegelikult turustatavaks tooteks on võistlus ise.⁴² Professionaalsete sportlaste kohta valitseb arusaam, et spordiga tegeledes muutub sportlane olemuslikult kujundlikult väljendades

³⁷ P. M. Pedersen. Contemporary sport management. Human kinetics, 2014.

³⁸ Interpol. Match-fixing in Football. Training Needs Assessment, 2013.

³⁹ Ibid

⁴⁰ S. Sommer. Eesti spordi rahastamine, 2004. – Arvutivõrgus: <http://www.spordiinfo.ee/est/g22s170> (30.04.2015).

⁴¹ Top 10 Highest Paid Soccer Players 2015. - Arvutivõrgus: <http://sporteology.com/top-10-highest-paid-soccer-players-2015/> (30.04.2015).

⁴² Euroopa Parlamendi 2. mai 2006 a. koosoleku protokoll, punkt 7. – Arvutivõrgus: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/pv/622/622289/622289et.pdf (30.04.2015)

kaubandus-rahaliste suhete osaks, „ostu-müügi esemeks”, palgatööjõuks, kes toodab kasumit.⁴³

Vaatamata Eesti vaieldamatule mahajäämusele spordi arengu osas tuleb tunnistada, et antud ettevõtlustegevuse valdkond kujuneb käesoleval ajal küllaltki aktiivselt ka meie kohaliku spordi tasandil. Näiteks Eesti Jalgpalli Liidu (EJL) avaldatud majandusaasta aruannete kohaselt sai tema 2012 aastal ettevõtlustuluna kokku 1 248 487,00 eurot (millest 147 064,00 eurot saadi piletimüügilt, 433 617,00 eurot – reklaamilt, 315 656,00 eurot – teleõiguste müügilt, 18 010,00 eurot - koolitustelt, 334 140,00 – muu tuluna). 2013 aastal EJL ettevõtlustulu bilanss näitas kasvu, ulatudes 1 355 748,00 euron (millest 276 977,00 eurot saadi piletimüügilt, 426 243,00 eurot – reklaamilt, 355 848,00 eurot – teleõiguste müügilt, 35 991,00 eurot - koolitustelt, 260 689,00 – muu tuluna)⁴⁴. Eesti Korvpalliliidu avalikel andmetel 2012 aastal ettevõtluse näol teenitud tulu moodustas 291 549,00 eurot ja 2013 aastal - 498 066,00 eurot.⁴⁵

Esitatud andmed ei pretendeeri spordi majanduslikult oluliste joonte ammendavale esitamisele, kuid autori arvates sobivad need illustreerimaks finantsmajandusliku tegevuse mastaape antud ettevõtlusharus.

(c) Sporditegevuse tihe seotus majanduse teiste valdkondadega on ilmne. Näiteks spordiürituste meediaõigused on saanud paljudele meediaettevõtetele olulise tähtsusega programmi sisu allikaks. Tänu sellele, et teleülekanne õigused on saanud spordi peamiseks sissetulekuallikaks, muutus oluliseks spordisektori ja spordimeedia (eelkõige televisiooni) vaheliste suhete teema.⁴⁶ Telekommunikatsiooni arenguga seoses (tänu millele televisiooni translatsioonid jõuavad praktiliselt igasse maakera punkti) on ettevõtjatele muutunud kasulikuks reklaamida oma toodangut televisiooni kaudu ja seda eriti suuremate (näiteks rahvusvaheliste) spordivõistluste läbiviimise ajal ehk siis kui ekraanide ette koguneb kõige suurem televaatajate auditoorium. Seoses sellega saab kulusid telereklaamile spordivõistluste ajal mõõta astronoomiliste arvudega. Spetsialistide arvutuste kohaselt oli Ameerikas juba 1990. aastate keskel 30 sekundi telereklaami maksumus tavalise reavõistluse translatsiooni

---

⁴³ R. Berry, W. Gould. Labor relations in professional sports. Dover. Mass. Auburn Haus Pull. CO, 1996.

⁴⁴ Eesti Jalgpalli Liidu majandusaasta aruanded. – Arvutvõrgus: www.rik.ee.

⁴⁵ Eesti Korvpalliliidu majandusaasta aruanded. – Arvutvõrgus: www.rik.ee.

⁴⁶ Remote Gambling Association. Sports Betting: Legal, Commercial and Integrity Issues. Source H2 Gambling Capital. 2009, 9.

ajal 20–100 000 dollarit.⁴⁷ Juba teist aastat järjest telekanalil NBC transleeritav teleshow "Sunday Night Football" kuulub kulukamaite show'ide hulka: 2013-2014 aasta hooajal 30 sekundit reklaamieetrit maksis reklaamijatele keskmiselt 593 700,00 dollarit.⁴⁸

Eeltoodut arvestades pole raske mõista, et võistluste meelelahutuslikkuses ning järelikut ka võidu nimel võistlemise kompromissituses on lisaks vaatajatele ja osalejatele huvitatud ka lai kolmandate isikute ring.

(d) Spordi vahendatud mõjust ühiskonna elutegevuse muudele valdkondadele annavad tunnistust järgmised tegurid. Spordivõistluste globaalne transleerimine meedias ja uute interaktiivsete tehnoloogiate kättesaadavamaks muutmine tõi kaasa hasartmängude arvu plahvatuslikku tõusu üle maailma. Asjatundjate prognooside kohaselt panuste summad online-spordikihlvedude turul omavad pideva kasvutendentsi. 2004 aastal panuste summa moodustas hinnanguliselt 16,3 miljard eurot, 2009 aastal tõusis panuste kogusumma hinnanguliselt 50,7 miljardi euroni⁴⁹. Spordikihlveoteenuste tarbijad üle maailma teevad miljarditesse eurodesse ulatuvaid panuseid mängudele, mis toimuvad peamiselt Euroopas. Nimetatud fakti tõttu püüavad ka kuritegelikud ühendused tungida spordiasutuste süsteemi üle kogu Euroopa.

Mitmesugused totalisaatorid ja spordi- või muude võistluste tulemuste peale panustamisega seotud mängud („toto”, „spordiennustus” jt), spordi- ja muud loteriid levivad Eestis üha laiemalt. Ameerika spetsialistide hinnangute kohaselt liiguvad legaalse ja illegaalse gambling’u (kihlvedude sõlmimine mängutulemuste, kahevõistluse jne peale) valdkonnas iga-aastaselt mitmed miljardid dollareid.⁵⁰ Uurimused näitavad, et 2003 aastal USA kogu ametlik tulu hasartmängudest moodustas umbes 60,7 miljardit, Euroopa Liidus – 51,5 miljardit eurot.⁵¹ Ülaltoodu kinnitab, et ettevõtlustegevuse sotsiaalne levik ja majanduslik olulisus spordi valdkonnas on nüüdisühiskonnas vaieldamatu. Antud asjaolu on üks põhjustest miks nimetatud tegevusala peaks olema spordivõistluste korraldamisse ja läbiviimise protsessi õigusvastastest sekkumistest (sh altkäemaksu teel) karistusõiguslikult kaitstud.

---

⁴⁷ V. Sallivon. *Gladiators of Football*, 1996.

⁴⁸ J. Poggi. *TV Ad Prices: Football Is Still King*. – Arvutivõrgus: <http://adage.com/article/media/tv-ad-prices-football-king/244832/> (30.04.2015).

⁴⁹ Remote Gambling Association. *Sports Betting: Legal, Commercial and Integrity Issues*. Source H2 Gambling Capital. 2009, 9.

⁵⁰ D. Liddick. *Organized Crime and the Numbers Gambling Industry*. Mob's Daily Number, 1999.

⁵¹ P. Anderson, I. Blackshaw, R. Siekmann. *European Union Law, Gambling, and Sport Betting – European Court of Justice, Member States Case Law, and Policy* / A. Kaburakis. In: *Sports Betting: Law and Policy*, 2011.

Niisiis üheks tähtsaimaks spordis passiivse ja aktiivse altkäemaksu kriminaliseerimise sotsiaalmajanduslikuks aluseks on spordi valdkonna ettevõtlustegevuse integreeritus nüüdisühiskonna elutegevusega, samuti selle ettevõtlustegevuse tulemuste sotsiaalmajanduslik olulisus. Ühtede või teiste tegurite liigitamine spordis altkäemaksu võtmise kriminaliseerimise (sotsiaalpoliitilise, sotsiaalõigusliku, moraalse) aluste rühmadesse on võimatu ilma teatava tinglikkuseta, nende tegurite eraldi analüüsimine on aga pigem metoodiliselt vajalik.

1.3.2. Uurides antud tegevuse kriminaliseerimise *sotsiaalpoliitilisi* aluseid tuleb arvesse võtta, et juhtiv roll riigi karistusõiguslikus poliitikas kuulub just nimelt õigusloometegevusele, kuna ühiskonna jaoks ebaõigete (kuritegelikeks määratud) tegude ringi ja nende karistatavuse iseloomu kindlaksmääramine on üks peamistest meetoditest kuritegevuse mõjutamiseks.

Autor on seisukohal, et konkreetse teo nimetamine kriminaalseks saab olla vaid selle taunitavaks tunnistamise korral ühiskonna poolt. Tegude osas valitsev ühiskondlik hukkamõist eeldab nimetatud tegudele karistusõigusliku keelu sätestamist. Negatiivsest ühiskondlikust hinnangust altkäemaksu faktile spordivaldkonnas on mitmeid kordi kõneldud rahvusvahelistes massiteabevahendites. Eestis hakati kokkuleppemängudest ja altkäemaksu probleemist spordis rääkima alles hiljuti. Antud asjaolu annab tunnistust sellest, et spordi „show business’i“ areng toimus meil aeglasemalt kui teistes riikides, kuid nüüdseks spordivõistluste järjest kasvava populaarsuse tõttu osutus ka sport õigusvastaste rünnakute „magusaks“ objektiks. Kuna kokkuleppeliste võistluste ehk korrumpeerunud tegevuse paradigma on Eesti jaoks võrdlemisi uus inimeste õigusvastase käitumise liik, ükski massiteabevahendite kaudu avaldatud teade ei ole kahjuks kohtulahendite näol vastavat positiivset kinnitust saanud.

Kodumaises spordis aset leidnud kokkuleppemängude ja kihlveopettuste faktide kohta jagas selgitusi Eesti Jalgpalliliidu (EJL) esindaja M. Uiboleht märkides õiglaselt et „sport on organiseeritud kuritegevuse tegevusvaldkonnaks paljudes riikides, sealhulgas ka Eestis”. „Kerge“ raha saamise võimalus ning tegutsemiseks soodne õiguslik maastik (karistusõigusliku keelu puudumine) on paraku need peamised motivaatorid mis soodustavad panema sportlasi käituma maffia dikteeritud juhiste järgi (mõjutama spordivõistluste tulemusi) ja seda vaatamata ohule olla õigusvastase tegevuse eest spordiliidu poolt distsiplinaarkorras karistatud (näiteks jalgpallis ebaausalt käitunud sportlaste suhtes võidakse

karistusena määrata isegi tähtajatu jalgpallis tegutsemise keeld).⁵² M. Uibolehe sõnul EJL korduvad püüdlused kaasata kokkuleppemängude vastu võitlemise protsessi riiki ei leidnud vastavat toetust.⁵³ Õiguskirjanduse kohaselt sotsiaalsete normide täitmise tagab sotsiaalne kontroll, mida teostab ühiskond oma erinevate institutsioonide kaudu: nii riiklike (formaalne sotsiaalne kontroll) kui mitteriiklike (perekond, kirik, ühingud jne) institutsioonide kaudu (mitteformaalne sotsiaalne kontroll).⁵⁴

Arvestades võimaluse puudumist kontrollida õigusvastaseid manipulatsioone riigi poolt (vastavate õigusnormide puudumise tõttu), on võitlus korruptsiooniga spordis üks spordiorganisatsioonide peamistest prioriteetidest. Spordiorganisatsioonide võimalused reguleerida manipuleerimist piirduvad vaid omavahelistes kokkulepetes, relementides ja juhendites ettenähtud sanktsioonide⁵⁵ rakendamisega, mis ei osutu piisavaks ega toimivaks meetodiks antud liiki tegude kasvu takistamiseks ega saa olla aluseks süüdlaste kriminaalvastutusele võtmiseks.

Spordiliitude esindajate arvates on silma pidades kokkuleppemängude juhtumite märgatavat kasvu ja seega antud probleemi aktualiseerumist (nii Eestis kui ka rahvusvahelises mastaabis), oleks otstarbekas ja juriidiliselt korrektne antud hetkel luua Eestis sõltumatu administratiivne organisatsioon (mis täidaks vahekohtu funktsioone⁵⁶), mis lisaks muudele küsimustele tegeleks ka „kahtlaste“ spordivõistluste menetlemisega ja omaks pädevust rakendada korda rikkunud osalejate suhtes mitmesuguseid sanktsioone (sh tegudes kuriteotunnuste ilmnemise korral teataks neist õiguskaitseorganitesse, samuti osutaks politseiametnikele igakülgset toetust eeluurimise läbiviimisel).

Esitatud andmed annavad tunnistust sellest, et kokkuleppemängude arvu äkilise kasvu tõttu ei ole spordiorganisatsioonidele enam jõukohane iseseisvalt olukorrale vastu seista, mistõttu antud hetkel on tarvis riigi edasilükkamatut abi ja sekkumist.

---

⁵² Delfi. Sport. Üheksale isikule määrati eluaegne jalgpallis tegutsemise keeld. – Arvutivõrgus: <http://sport.delfi.ee/news/jalgpall/eesti/uheksale-isikule-maarati-eluaegne-jalgpallis-tegutsemise-keeld?id=70304419> (30.04.2015).

⁵³ EJL poolt politseile esitatud avalduste osas jäeti jalgpallurite tegevuses kuriteokoosseisu (mille põhjuseks on magistritöö autori arvates KarSis vastava normi mitteolemasolu) puudumise tõttu kriminaalmenetlused alustamata.

⁵⁴ J. Sootak. Karistusõiguse alused. Tallinn, 2003.

⁵⁵ Kokkuleppemängudes vahele jäämine toob teatud juhtudel kaasa spordis osalenud isikute suhtes distsiplinaarvastutuse rakendamist (mis avaldub vahest suhteliselt rangete sanktsioonide (sh spordis tegutsemise keeld) määramises).

⁵⁶ Tegemist peaks olema riigi poolt loodava ja teatud protsendist hasartmängudest saadavast tulust finantseeritava vahekohtu ülesandeid kandva asutusega (midagi analoogset Töövaidlus-, üürikomisjoni või liikluskindlustusfondiga).

Juba 2011. aastal märkis Euroopa Komisjon oma „Euroopa mõõtme arendamine spordis“ teemalisel teatisel, et „*võistluste tulemuste kohta tehtud kokkulepped on kõlbeliselt väärad ja rikuvad spordi usaldusväärust*“. Komisjon leidis, et „*tegemist on korruptsiooniga, mis kuulub kriminaalõiguse valdkonda, vaatamata sellele, kas kokkulepped on tehtud kihlvedude või sporditulemuste mõjutamiseks. Korruptsioon spordis peab olema karistusõiguslikult sanktsioneeritav*“⁵⁷ 13. novembril 2014 toimunud VIII Eesti Spordi Kongressil „Eesti spordipoliitika põhialused aastani 2030“ koostamisele suunatud ettepanekute arutamisel tõdeti muu hulgas et kokkuleppemängude ja korruptsiooni probleemi lahendamiseks ei piisa spordireeglistiku parandamisest, vaid see eeldab rahvaste ja riikide vahelist koostööd.⁵⁸

Ülaltoodut kinnitab ühiskonna (nii kohalikul kui rahvusvahelisel tasandil) poolt spordikorruptsiooni ebaõigeks tunnistamist, mida tuleks vaadelda sotsiaalpoliitilise alusena spordivõistlustega seotud altkäemaksu karistusõiguslikuks keelustamiseks.

1.3.3. Ühiskonnasuhete protsessidesse karistusõiguslikul sekkumisel lisaks poliitilisele peaks olema ka moraalne põhjendus. Õiguslalases kirjanduses tuuakse õiglaselt esile konkreetse teo eest kriminaalvastutuse sätestamise sotsiaalse alusena karistusõiguslike normide ja vaadete vastavust *sotsiaalmoraalsete* väärtuste ja kujutluste süsteemile. Autori arvates ühiskonna majanduselu, tema õigussätted, sotsiaalvaldkond, ideoloogia ja poliitika ei saa olla moraalsusest „vabad“.

Spordivõistlused täidavad tähtsat moraalregulatiivset funktsiooni, olles inimese mitmesuguste kõlbeliste omaduste ilmnemise ja hinnangu vormiks, samuti ühiskondliku hinnangu meetodiks kindlate sotsiaalselt oluliste kõlbeliste normide suhtes. Autor eeldab, et antud kinnitused on õiglasel mitte üksnes spordivõistluste suhtes, vaid laiemalt. Spordivõistlustega seotud altkäemaksu ühiskondlik ebaõigus moraalsete aluste vaatepunktist lähtudes ilmneb selles, et selline kutitahtlike isikute käitumine moonutab ühiskondlikku teadvust, nivelleerib ettekujutust õiglasest, ausast võistlusest. Sportlike suhete kõige olulisemaks normiks on aus sportlik võitlus, mida transformeeritakse eetiliste nõuete süsteemi ja milliseid nõudeid

---

⁵⁷ Euroopa mõõtme arendamine spordis. EUROOPA KOMISJON, Brüssel 18.1.2011. – Arvutivõrgus: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:52011DC0012> (30.04.2015).

⁵⁸ VIII Eesti Spordi Kongressi ettepanekute kogum „Eesti spordipoliitika põhialused aastani 2030“ koostamiseks ja esitamiseks Riigikogule. Nimetatud dokument on ühtlasi sisendiks Vabariigi Valitsusele spordi arengukava ja vastavate rakendusplaanide koostamiseks. – Arvutivõrgus: http://www.spordiregister.ee/arengustrateegia/storage/Ettepanekud_Eesti_spordipoliitika_koostamiseks.pdf (30.04.2015).

esitatakse võistlejatele.

Avalikkuse arvamus ausa mängu vajalikkusest avaldub normatiivaktides ja muudes dokumentides või faktides. Olümpiaharta sätestab, et seostades sporti kultuuri ja kasvatusesga, olümpism⁵⁹ püüdleb sellise elulaadi poole, mis rajaneb jõupingutustes leitud rõõmul, heade eeskujude kasvatuslikul väärtusel ja üleüldiste eetiliste põhimõtete austamisel; selle eesmärgiks on kasvatada noorsugu spordi kaudu..., mis eeldab vastastikust arusaamist sõpruse, solidaarsuse ja ausa mängu vaimus. Euroopa Spordieetika Koodeksi „Aus Mäng - Tee võidule“ normidega määratletakse „ausa mängu“ definitsiooni, mille kohaselt ausa mängu all mõeldakse mitte ainult käitumistaadi, vaid ka kui mõtteviisi, milline põhimõte välistab pettuse, äraostmise, dopingu, vägivalla (nii füüsilise kui moraalse), ekspluateerimise, liialdatud kommertslikkuse ja korruptsiooni.⁶⁰ Eesti Spordi Harta näeb sporti Eesti kultuuri lahutamatu osana ning respektseb ausat mängu, sportlikult väärikat käitumist ning olümpiaideid, leides viimaseid sportliku kasvatuses ideaalideks alati ja kõikjal.⁶¹

Eeltoodud seisukohad annavad tunnistust spordivõistlustega seotud altkäemaksu kriminaalõigusliku keelustamise sätestamise vastavusest nüüdisühiskonna ettekujutusele normaalsest moraalsest õhkkonnast, kus ühiskond peab eksisteerima. Antud vastavus on kõlbeline põhjuslik alus niisugust liiki altkäemaksu kriminaliseerimiseks.

1.3.4. Määratledes millise iganes tegevuse kriminaliseerimise *sotsiaalõiguslike* aluste ringi, tuleb lähtuda teesist selle kohta, et iga norm, mis väljendab karistusõiguslikku keeldu, peab orgaaniliselt sobituma nii teiste karistusõiguslike normide kui ka muude õigusnormidega, samuti rahvusvaheliste kokkulepete sätetega.⁶²

Spordivõistluste läbiviimise kord reglementeeritakse nii rahvusvaheliste õigusaktide kui ka siseriiklike õigusnormide sätetega. Esimeste hulka kuuluvad eeskätt Olümpiaharta, Euroopa Spordi Harta, Euroopa konventsioon vägivalla tarvitamisest ja halvast käitumisest pealtvaatajate seas spordiüritustel ning eriti jalgpallivõistlustel, rahvusvaheliste

---

⁵⁹ Olümpismi mõiste tähendab elufilosoofiat, mis ülendab ja ühendab keha, tahte ja vaimu omadused harmooniliseks tervikuks.

⁶⁰ Euroopa Spordieetika Koodeks. Eesti Olümpiakomitee. – Arvutivõrgus: <http://www.eok.ee/euroopa-spordieetika-koodeks> (30.04.2015).

⁶¹ Eesti Spordi Harta. Eesti Olümpiakomitee. – Arvutivõrgus: <http://www.eok.ee/eesti-spordi-harta> (30.04.2015).

⁶² H. Käärik. Sotsioloogilise informatsiooni õigusloomes kasutamise seaonduvate sotsiaalõiguslike teooriate ning vastavate empiiriliste uurimuste üldistav analüüs. Tartu, 1998. – Arvutivõrgus: http://www.riigikogu.ee/msi_arhiiv/kaarik.html (24.03.2015).

spordiorganisatsioonide tegevust reguleerivad normatiivsed aktid (näiteks Rahvusvahelise Jalgpalli Liidu Föderatsiooni põhikiri (FIFA), Euroopa Jalgpalli Liidu põhikiri (UEFA) jm). Siseriiklike seadusandlike aktide hulka tuleb arvata Eesti Vabariigi põhiseadust, töölepingusadust, tsiviilseadustiku üldosa seadust, võlaõigusseadust, spordiseadust jm. Peale selle vastu on võetud mitmeid kohalikke normatiivseid akte, mis reguleerivad professionaalse spordivaldkonnas toimivate organisatsioonide tegevust (nt EJL põhikiri, EKL põhikiri, töö- ja litsentsilepingud jm).

Altkäemaksu tegude õigusvastasus on ühelt poolt selgitatav kui hüvede „ebaseaduslik saamine”, teiselt poolt aga ka nende pakkumine või andmine. Antud sõnastus on kooskõlas kehtivates seadustes sätestatud keeluga (mis väljendub heausu vastase käitumise taunimises) saada tasu spordivõistluste mõjutamise eest (nt tsiviilseadustiku üldosa seaduse § 138, võlaõigusseaduse §§ 15-16, töölepinguseadus), samuti organisatsioonisiseste normatiivsete dokumentide tingimustega (nt lepingud meeskonna juhtidega, treenerite, sportlastega jne). Tuleb märkida, et põhimõtteliseks tunnuseks, mis ühendab altkäemaksu kriminaliseerimise sotsiaalõiguslike aluste rühmi, on spordivõistlustega seotud altkäemaksu võtmise karistusõigusliku keelustamise sätestamise üldine vastavus kehtiva seadusandlussüsteemi normidele.

1.3.5. Andmed korruptsiooni- ning majanduskuritegevuse olukorra kohta kuuluvad spordivõistlustega seotud altkäemaksu *kriminoloogiliste* kriminaalõigusliku keelustamise sätestamise aluste kategooriasse. Tähelepanu antud kuritegevuse vormi suhtes tuleneb konstruktiivsest sarnasusest nn korruptsioonikuritegusid iseloomustavate normidega, samuti paragrahvi paiknemisega karistusseadustiku eriosa „Majandusalased kuriteod” peatükis.

Korruptsiooniga seotud kuritegevuse olukord Eestis on võrdlemisi tõsine. Rasvusvahelise Transparency International organisatsiooni ekspertide andmetel Eesti sai 2013. aasta korruptsioonitajumise tabelis 68 punktiga 28. koha, jäädes jätkuvalt suhteliselt kaugele tabeli eesotsas olevatest Taanist ja Uus-Meremaast (mille tulemus moodustas 91 punkti) ning Soomest ja Rootsist (millede tulemused oli 89 punkti)⁶³. Ka kohalike spetsialiste toodud andmed ei iseloomusta paremat situatsiooni. Justiitsministeeriumi andmetel korruptsioonikuritegude arv on 2013 aastal võrreldes 2012. aastaga kasvanud kaks korda

---

⁶³ MTÜ Korruptsioonivaba Eesti. Korruptsioonitajumise indeks 2013. – Arvutivõrgus: <http://transparency.ee/cm/uudised/korruptsioonitajumise-indeks-2013> (30.04.2015). Kommentaar: 100 punkti tähistab puhtaimat riiki, 0 - täielikku korrumpeerumist.

(kokku registreeriti 322 kuritegu)⁶⁴, 2014 aastal korruptsioonikuritegude arv kasvas võrreldes 2013. aastaga 9% (kokku registreeriti 355 kuritegu).⁶⁵ Vastavalt Transparency Internationali Global Corruption Barometer-ile 2013. a uuringu järgi peab 41% Eesti elanikke korruptiivseks ettevõtteid, 38% riigiteenistust, 33% - parlamenti, 26% - kohtuid, 24% - tervishoidu, 17% - politseid ja 13% - haridust.⁶⁶ Ebasoodsat tendentsi kuritegevuse dünaamikas saab jälgida ka majanduse valdkonnas. Ajavahemikus 2003–2013 suurenes majanduskuritegude tase peaaegu kaks korda (tõustes tasemeni 701). Vaatamata asjaolule, et 2014. aastal toimus majandussuunitlusega kuritegevuse taseme teatav vähenemine (registreeritud 606) jääb olukord majanduses endiselt teravaks.

Autor juhib meelega teravdatud tähelepanu viimasele äratoodud näitajatest, kuna just nimelt varimajanduse levik on üks peamistest korruptsiooni teguritest. Seejuures on üks tingimustest, mis loob reaalse võimaluse ja eelduse altkäemaksuks, arvesse võtmata rahaliste vahendite olemasolu, mis liigub riigi finantssüsteemis (nn must raha). Majanduse asjatundjate hinnangute kohaselt ulatub varimajanduse osakaal SKP-s arengumaades 30–50%-ni. Nagu teada varikapitali legaliseerimise mehhanismi puhul on võimalikud mitmed variandid. Seejuures kuritegelik maailm valib selle meetodi, mis on kõige tõhusam ja vahelejäämise mõttes vähem ohtlik. Spordipettus on äärmiselt meelega järgi organiseeritud kuritegevusele suhteliselt kõrgete tulude ja madalate karistustasemete tõttu. Üksnes teatud ELi liikmesriikide kriminaalõiguses tunneb mõisteid kelmus ja matšide/mängude tulemuste kokkuleppimine kui kelmus, mis võimaldab kurjategijatel pääseda vastutusest miinimum karistustasemete näol enamikes ELi liikmesriikides⁶⁷. Ei saa olla kahtlust, et kuritegelikud struktuurid majanduses vajalike positsioonide saavutamiseks kõrvuti väljapressimise ja vägivallaga kasutavad kuritegeliku „riistana“ ka altkäemaksu. Vahendite paigutamine ülikõrget kasumit andvasse mängu- ja show business'i valdkonda (meelelahutuslikud üritused spordivõistluste näol) on, nii kummaline kui see ka pole, kurjategijate seas kõige eelistatum.

Eeltoodule kokkuvõtteks märgime, et korruptsiooni- ja majanduskuritegude kasv Eestis osutab üldisele ärevakstegevale tendentsile: majanduses kasvavale kriminaliseerimisele ja

---

⁶⁴ M.-L. Sööt. Kuritegevus Eestis 2013. Korruptsioonikuriteod. – Arvutivõrgus: http://www.korruptsioon.ee/sites/www.korruptsioon.ee/files/elfinder/dokumendid/korruptsiooni_statistika_2013.pdf (30.04.2015).

⁶⁵ M.-L. Sööt. Kuritegevus Eestis 2014. Korruptsioonikuriteod. – Arvutivõrgus: http://www.kriminaalpoliitika.ee/sites/www.kriminaalpoliitika.ee/files/elfinder/dokumendid/kuritegevuse_at_2015_0.pdf (30.04.2015).

⁶⁶ Transparency International. The Global Coalition Against Corruption. Estonia 2013. – Arvutivõrgus: <http://www.transparency.org/gcb2013/country?country=estonia> (30.04.2015).

⁶⁷ KEA European Affairs. Match fixing in sport: a mapping of criminal law provisions in EU 27. Annex 2 Offences and Penalties, 2012.

kurjategijatest isikutele oma kuritahtlike plaanide elluviimiseks soodsamate võimaluste ja avarama ruumi tekkimisele. Nimetatud asjaolu kinnitab järjekordselt spordivõistluste mõjutamisega seotud altkäemaksu tegudele karistusõigusliku keelu kehtestamise vajadust. Spordivõistlustele mõju avaldamisega seotud altkäemaksu kriminaliseerimise põhjuslike aluste hulka tuleb lisaks teistele lugeda ka *välisriikide kriminaalseadusandluse eeskujul*, mis sätestab vastutuse analoogilise tegevuse eest. Välisriikide seadusandluse regulatsioonide variandid tuuakse välja järgmises alapeatükis.

2. RAHVUSVAHELINE PRAKTIKA VASTUTUSEST SPORDIVÕISTLUSTEGA MÕJUTAMISE EEST

Välisriikide kriminaalseadusandluses ja praktikas lahendatakse spordisündmustega seotud altkäemaksu võtmise, samuti õigusvastase honorari saamise juhtumeid erinevalt. Mõnedes riikides spordivõistlustega õigusvastases manipuleerimises osalenud isikud (sh nii õigusvastasel teel raha saanud võistlejad kui vahendajad) võetakse kriminaalkorras vastutusele altkäemaksuna kvalifitseeritava kuriteo toimepanemise eest. Mõnedes riikides analoogseid juhtumeid (õigusvastane spordivõistlustega manipuleerimine) kvalifitseeritakse kelmusena. Kuna töö autor võttis ülesandeks analüüsida spordivõistluste mõjutamise korruptsioonilist aspekti, alljärgnevalt tuuakse välja näiteid nende riikide seadusandlusest, kus spordis toimepandavaid korruptiivseid juhtumeid (õigusvastane spordivõistlustega manipuleerimine) reguleeritakse altkäemaksu normide rakendamise kaudu.

2.1. Prantsusmaa

Prantsusmaa kriminaalõiguses spordivõistlustega seotud manipulatsioone (nii altkäemaksu kui pettuse vormis) reguleeritakse Prantsusmaa kriminaalseadustiku (*Code Pénal*⁶⁸) §§-ga 445-1, 445-1-1, 445-2, 445-2-1⁶⁹ (aktiivne ja passiivne altkäemaks erasektoris). Nimetatud normid paiknevad kriminaalseadustiku viiendas peatükis (riiklike ülesandeid mittetäitvate isikute korruptsiooni kuriteod), neljandas jaos (avaliku usalduse vastased kuriteod). Erasektoris aktiivse ja passiivse kuritegude eest nähakse karistusena ette kuni 5 aastat vangistust ja 500 000 eurot rahatrahvi (võimalusega suurendada rahatrahvi kahekordse ulatuseni, arvestades kuritegelikul teel saadud tulu suurust).

Uuritavate normide näol on tegemist universaalse instrumendiga, mida rakendatakse võistlustega manipuleerimise erinevate vormide esinemise korral. §§-e 445-1 ja 445-2 võib nimetada üldnormideks ja need sisaldavad vastutust kihlvedudega mitteseotud korruptiivsete tegude eest. Nimetatud normidega piiritletakse erasektoris toimepandavaid altkäemaksu kuritegusid riigisektori ehk avaliku võimu teostamisega seotud kuritegudest (mille vastutust näevad ette seadustiku teistes pragrahvides sätestatud koosseisud). Põhiliseks eristamise tunnuseks loetakse seda, et erasektori puhul subjekt ei tohi olla seotud ei riiklike asutuste tööga ega avaliku võimu teostamisega, sest vastava seotuse olemasolu korral toimiks isik

---

⁶⁸ Prantsusmaa kriminaalseadustik (*Code Pénal*). – Arvutivõrgus: http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do;jsessionid=4CEA2F0DBA0ACB528F887D7EBB900F30.tpdil_a09v_3?idSectionTA=LEGISCTA000006165387&cidTexte=LEGITEXT000006070719&dateTexte=20150412 (30.04.2015).

⁶⁹ Lisa 2, väljavõte Prantsusmaa kriminaalseadustikust.

automaatselt riigi- ehk avaliku võimu sektoris mis välistaks tema teo kvalifitseerimist erasektori altkäemaksu kuriteona ning rakendamisele peaks tulema riigisektoris toimepandavate altkäemaksu kuritegude regulatsioon (§§-d 432-11 ja 433-1). §§-s 445-1 ja 445-2 sätestatud erasektoris toimetatavate organisatsioonide hulka kuuluvad ka mittetulunduslikel eesmärkidel tegutsevad isikud. Normide sisust tuleneb, et erasektor ei piirdu üksnes äritegevusega, vaid see laieneb ka kõikidele professionaalsetele ja sotsiaalsetele üritustele (ehk mittetulunduslikele tegevustele).

Alates 2012 aastast üldnormide kõrvale tekitati erinormid (§§-d 445-1-1, 445-2-1), mis sätestavad aktiivse/passiivse altkäemaksu keeldu spordivõistlustel. Spetsialistide esitatud selgituste kohaselt uute normide loomise põhiliseks eesmärgiks on piirata kihlveodega seotud kuritegevuse levikut.⁷⁰ Asjatundjate hinnangul kihlveoga mitteseotud kuritegusid annab kvalifitseerida üldnormiks oleva altkäemaksuna erasektoris.

Prantsusmaa asjatundjate poolt loodud erinormid vajavad autori arvates lähemat uurimist.

§ 445-1-1 sätestatu kohaselt paragrahvis 445-1 sätestatud karistused kohaldatakse mistahes isiku suhtes, kes igal ajal otseselt või kaudselt ilma õigusliku aluseta lubab või pakub kingitusi, annetusi või hüved endale või teistele selle eest, et spordivõistlustel osaleja muudaks oma tegevuse või tegevusetusega spordivõistluste tulemusi selliselt et need ei oleks sellised nagu need oleksid võistluste normaalse ja õiglase läbiviimise korral. § 445-2-1 sätestab, et paragrahvis § 445-2 ettenähtud karistused kohaldatakse iga spordivõistlustel osalenud mängija suhtes, kes võtab vastu kingitusi, annetusi või muid hüvesid endale või teisele isikule vastutasuna modifitseerida või muuta spordivõistluse võistluste tulemusi selliselt, et need ei oleks sellised nagu need oleksid võistluste normaalse ja õiglase läbiviimise korral.

Eeltoodud erinormide analüüsi tulemusel asume seisukohale, et sisu järgi on tuvastatav normiga reguleeritava valdkonna spetsiifika (spordivõistlused). Autori arvates §-i 445-1-1 nõrgaks kohaks on see, et koosseisu realiseerimine saab olema võimalik vaid spordivõistluste tulemuse mõjutamisel. Mitte kõiki võistluste tulemusi soovitakse üldjuhul õigusvastaselt mõjutada ja kõik tulemused ei pruugi olla mõjutatud. Spordi puhul peetakse väärtuslikuks mitte üksnes võistluse ausat resultaati, vaid ka samadel põhimõtetel toimuvat võistluste protsessi. Seega õigem oleks erinormi sätestada nii, et see sisaldaks lisaks spordivõistluste tulemusele ka spordivõistluste käiku.

---

⁷⁰ J. F. Villote. Préserver l'intégrité et la sincérité des compétitions sportives, 10 propositions. 2011, 55.

Samuti kõige õnnestunud autori hinnangul ei ole võistluste tulemuse usaldusväärsuse võrreldavus „võistluste normaalse ja õiglase läbiviimise“ määratlusega. Formuleeringu „normaalne“ saab tõlgendada kui „normidekohane“, „reeglitepärane“. Spordivõistluste eripäraks on see, et need peavad käima rangelt vastavalt võistluste osas kehtivatele reeglitele, millede ausat järgmist osavõtjatelt eeldatakse. Määratlusega „õiglane“ aga on veidi keerulisem, sest tegemist on suhteliselt abstraktse terminiga, mis annab avara tõlgendamise ruumi. Autori arvamusel „õiglase võistluse“ asemele sobiks paremini „aus“ määratlus kuna nimetatud mõiste on määratletud paljudes sporditegevusega seonduvates rahvusvahelistes õigusaktides.

§ 452-2-1 järgi altkäemaksu võtmise eest vastutab vaid spordivõistlustel osalenud mängija. Käesoleva töö alguses Euroopa Nõukogu konventsioonist tuleneva mõiste lahkamisel tuvastasime, et lisaks sportlastele osaleb võistlustel ja on võimeline avaldama võistluste käigule ning tulemustele mõju suhteliselt lai isikute ring. Seega antud erinormi ei saa pidada erasektoris passiivse altkäemaksu kuritegudega võitlemiseks täiuslikuks, sest suurem grupp spordis osalevatest „kurjategijatest“ pääseks vastutusest süüteokoosseisu puudumise tõttu.

2.2. Venemaa

Venemaal spordis asetleidvate mistahes mõjutuste vastu võideldakse Vene Föderatsiooni kriminaalkodeksi (VFKrK) §-s 184 (ametliku spordivõistluse või vaatamängulise kommertskonkurssi tulemusele õigusvastase mõju avaldamine) sätestatud normide abil.⁷¹

VFKrK § 184 paikneb kriminaalseadustiku 22 peatüki (kuriteod majandustegevuse sfääris) VII-s jaos (kuriteod majandusalases sfääris). Kommenteeritav paragrahv näeb ette kolme eraldiseisvat kuritegu: 1. spordivõistluste osalejate või korraldajate ning vaatamängulise kommertskonkurssi hindamiskomisjoni liikmete või korraldajate äraostmine (lg 1 ja 2); 2. spordivõistluste ja vaatamängulise kommertskonkursil osalejate poolt ebaseaduslike varaliste hüvede saamine (lg 3); 3. spordivõistluste kohtuniku või korraldaja ning vaatamängulise kommertskonkurssi hindamiskomisjoni liikme või korraldaja poolt ebaseaduslike varaliste hüvede saamine (lg 4).

---

⁷¹ Venemaa Föderatsiooni kriminaalkodeks. – Arvutivõrgus: <http://zakonbase.ru/ugolovnyj-kodeks/> (30.04.2015).

Kõikide paragrahvis nimetatud kuritegude eest nähakse karistusena ette trahvi, sunnitöödele suunamist, ametipositsioonidel tegutsemise või teatud tegevusega tegelemise õiguse äravõtmist, vabadusekaotust.⁷²

Lõikes 1 nimetatud isikutele (varaliste hüvede pakkujad/andjad) nähakse ette kõige leebemad karistused, veidi rangemad karistuste määrad kehtivad lõikes 3 nimetatud isikute (varaliste hüvede saajad) puhul ja kõige ohtlikumateks peab Vene karistusõigus sporditulemuste mõjutamist organiseeritud grupi poolt (kvalifitseeritud koosseis, varaliste hüvede pakkujad/andjad, (lõige 2)) ning võistluste puhul suuremat vastutust kandvate isikute (varaliste hüvede saajad/kohtunikud, korraldajad, (lõige 4)) poolt, mistõttu mõlemat liiki kuritegude eest nähakse ette analoogsed karistustmäärad.⁷³

Analüüsitava regulatsiooni puhul tuleb kindlasti märkida ka seda, et VFKrK § 184 võimaldab vabastada lõigetes 1 ja 2 nimetatud kuritegusid toimepannud isikud kriminaalvastutusest juhul kui nende suhtes leidis aset väljapressimine või isikud vabatahtlikult teatasid äraostmisest kriminaalasja algatamise pädevust omavale asutusele.

VFKrK § 184 lg 1 (aktiivne korruptsioonikuritegu) sätestab, et *sportlaste, spordikohtunike, treenerite, spordimeeskonna juhtide (sh nende töötajate), ja võrdselt vaatamängulise kommertskonkursi hindamiskomisjoni liikmete või korraldajate äraostmine eesmärgil avaldada võistluste või konkurssi tulemustele õigusvastast mõju või nimetatud isikute sundimine või kallutamine nimetatud mõju avaldamisele või samade isikute vahel eelnev kokkuleppe samade eesmärkide osas karistatakse...*

VFKrK § 184 lg 3 (passiivne korruptsioonikuritegu) on defineeritav kui *sportlase, treeneri, spordimeeskonna juhi või muu ametliku spordivõistluse osaleja, ja võrdselt vaatamängulise kommertskonkursi osaleja poolt raha, väärtpaberite, muu vara, nimetatud isikute poolt varalist iseloomu omavate teenuste kasutamine, muu kasu või eelise saamine või nende eelnev kokkuleppe eesmärgiga avaldada ametliku spordivõistluse või vaatamängulise kommertskonkursi tulemusele õigusvastast mõju.*

Venemaa karistusõiguse lähenemine manipuleerimisjuhtumite kriminaliseerimisele on omamoodi huvitav ja teiste riikide regulatsioonidest erinev. Venemaa seadusandja leidis otstarbekaks grupeerida ühte paragrahvi nii spordi- kui puhtalt (spordiga mitteseotud)

---

⁷² Lisa 3, väljavõte Venemaa Föderatsiooni kriminaalkodeksist.

⁷³ Ibid.

meelelahutuslikku laadi võistluste tulemuste mõjutamise õigusvastsed juhtumid. Autori hinnangul nimetatud lähenemisel on positiivne normi universaalsus, mis annab võimaluse rakendada õigust erinevat liiki võistlustel esinevate üleastumiste reguleerimiseks. Samas autori arvates ei saa pidada korrektseks spordi- ja meelelahutusürituste samastamist, sest tegemist on ühiskonna jaoks erinevat väärtust omavate valdkondadega. Sporti (selle kõikides võimalikes ilmingutes) peetakse enam oluliseks väärtuseks, rahva püsiva ja harmoonilise arengu eelduseks⁷⁴, rahva kultuuri osaks. Spordivaldkonna eksisteerimise tähtsus tsivilisatsiooni säilimise seisukohalt on tunnustatud kogu maailmas, millega seoses antud valdkond on avalikkuse erilise tähelepanu all (sh ka õigusliku reguleerimise poolest). Spordil on paljude teiste hulgas ka meelelahutuse funktsioon, kuid üksnes nimetatud asjaolu ei anna küll alust panna spordiüritusi ühte ritta kommertslikel eesmärkidel läbiviidavate meelelahutuse üritustega.

Mitte kõikide spordivõistluste puhul aset leidvad õigusvastased mõjutamised on Venemaa normi järgi kuritegudena kvalifitseeritavad. Selleks on vaid *ametlikud ehk professionaalsed spordiüritused*, mille korraldamise või milles osalemise eest sportlane (seejuures nii profi kui amatöörtaseme kandja) saab ürituse korraldajalt ergutustasu või palka. Oluliseks tingimuseks on see, et üritustes osalemine või nende korraldamine oleks sportlase põhitegevusalaks.⁷⁵ Märkimist väärib ka see, et Venemaal spordivaldkonnaga seotud temaatika (sh sportlaste staatuse määratlemine, spordiga tegelemise alused, spordiürituste korraldamine ja läbiviimine jne) on hästi detailselt reguleeritud Vene Föderatsiooni füüsilise kultuuri ja spordi seaduses⁷⁶, mis peaks lihtsustama spordiga seotud kuritegude kvalifitseerimist.

Äraostmise all mõeldakse lõikes 1 nimetatud isikutele mistahes varalise kasu (raha, väärtpaberid, muu vara või varalise iseloomuga teenused) võimaldamine viimaste poolt võistluste tulemustele mõju avaldamiseks õigusvastase või ebaeetilise tegevuse/tegevusetuse toimepanemise eest. Siinkohal on näha, et analoogselt Prantsusmaa seadusandjaga ka Venemaa normi järgi loetakse õigusvastaseks mõju avaldamist võistluste tulemustele.

---

⁷⁴ VIII Eesti Spordi Kongressi ettepanekute kogum „Eesti spordipoliitika põhialused aastani 2030“ koostamiseks ja esitamiseks Riigikogule. – Arvutivõrgus: http://www.spordiregister.ee/arengustrateegia/storage/Ettepanekud_Eesti_spordipoliitika_koostamiseks.pdf (30.04.2015).

⁷⁵ A. I. Rarog. Kommentaari k Ugolovnomu kodeksu Rossijskoi Federacii. 10-e izdaniye. 2014.

⁷⁶ Vene Föderatsiooni füüsilise kultuuri ja spordi seadus. – Arvutivõrgus: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_173465/ (30.04.2015).

2.3. Rootsi

Rootsis altkäemaksu puudutavad sätted paiknevad Rootsi kriminaalseadustiku⁷⁷ (RKS) 10. peatüki (omastamise, usalduse kuritarvitamise, altkäemaksu kuriteod) viiendas jaos (5 a ja 5b)⁷⁸. Nii passiivse (5a) kui aktiivse (5b) altkäemaksu eest nähakse karistusena ette trahvi või kuni 2 aastat vabadusekaotust.

RKS 5 jao punktis (a) sätestatud altkäemaks on kirjeldatav kui *saaja isiku poolt õigusvastase kasu võtmine, lubaduse andmine või nõudmine oma kohustuste täitmise eest*.

RKS 5 jao punktis (b) määratletu on punktis (a) sätestatud altkäemaksu peegeldus, mille kohaselt *õigusvastase kasu kinkimist⁷⁹, lubamist või pakkumist loetakse altkäemaksu andmiseks, mis on karistatav*.

Esitatud passiivse/aktiivse altkäemaksu sätete analüüsimisel on oluline teha selgeks subjektide ring (1), kasu saamise ja saaja ametikoha vaheline seos (2), kasu õigusvastasus (3).

- 1) Rootsi seadusandja määratletu kohaselt RKS 5 jao punktis (a) sätestatud altkäemaksu saajaks või potentsiaalseks saajaks võib olla iga „töötaja või ülesandeid täitev isik“⁸⁰, vaatamata sellele kas tema on seotud avaliku või erasektoriga. Isiku poolt mistahes sektoris „ülesannete täitmise“ alus (õiguslik side) võib seadusandja arvates tuleneda lepingust, teatud ülesannete täitmiseks isiku valimise või määramise tulemusel või isiku kohustustest. Antud lai tõlgendus puudutab ka füüsilisest isikust ettevõtjaid⁸¹. Rootsi seadusandja altkäemaksu normi universaalseks muutmise (nii avaliku kui erasektoris juhtumite reguleerimiseks) on autori arvates mõistlik, sest altkäemaksu iseloom on nii ühe kui teise sektori suhtes identne. Universaalse normi rakendamine lihtsustaks õiguskaitseorganite tööd, annaks võimaluse läheneda altkäemaksukuritegude tõlgendamisele ühtsetel alustel/välistaks erinevatest tõlgendustest tekkida võivaid õiguslikke vaidlusi. Samas autori hinnangul altkäemaksu kuritegude eest RKS-s sätestatud sanktsioonimäärad peavad ühe või teise sektori

---

⁷⁷ Rootsi kriminaalseadustik. – <http://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/53916/110480/F-241062886/SWE53916SwedishConsolidated.pdf> (30.04.2015).

⁷⁸ Lisa 4, väljavõte Rootsi kriminaalseadustikust.

⁷⁹ GRECO. Corruption prevention in respect of members of parliament, judges and prosecutors. FOURTH EVALUATION ROUND, 2013. – Arvutivõrgus: [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/Eval%20IV/GrecoEval4\(2013\)1_Sweden_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/Eval%20IV/GrecoEval4(2013)1_Sweden_EN.pdf) (30.04.2015).

⁸⁰ M. Pieth. The OECD Convention on Bribery: A Commentary, 2013.

⁸¹ F. M. Mendelsohn. The Anti-Bribery and Anti-Corruption Review. Third Edition, 2014.

puhul olema erinevad (korruptsioon avalikus sektoris on enamasti ohtu toov, mistõttu ametiisikutele peaksid kehtima rangemad karistused, mis RKS-i järgi nii ei ole).

- 2) Õigusvastase kasu saamise ja saaja ametikoha vahel peab esinema seos. Õiguspraktikute sõnul prokurör ei pea tõestama petturlikku tahtlust ning ka seda, et kasu oli saaja tegevuse mõjutussfääris. Piisab kui objektiivsele hinnangule tuginedes esineb oht, et kasu võib avaldada saaja käitumisele mõju⁸².
- 3) Altkäemaksude puhul käsitleva kasu olemuse hindamisel tuleb arvestada, et keelatud on üksnes „õigusvastane“ kasu. Mõistet „õigusvastane“ kasu ja kasu väärtuse hindamise kriteeriume RKS-s kajastatud ei ole. Seega konkreetset ja trafaretset tõlgendust nimetatud mõistetele ei ole. Autori arvates selles on aga oma point kuna õigusvastaseks ja sobimatuks kasuks võib lõppkokkuvõtteks osutuda mistahes saaja ootustele ja huvidele esitatav hüve. Nimetatud mõistete lahtiseks jätmine annab võimalust hinnata „kasu“ ning „õigusvastasust“ iga üksiku juhtumi asjaolusid arvesse võttes eraldi. Teatud juhiseid tõlgendamise osas on võimalik hankida Rootsi äriseadustikust, mille kohaselt kasu jagamist ülesannete lahendamisele või töö lõpetamisele mõju avaldamise eesmärgil loetakse ebaadekvaatseks, samas kui see toimub ilma mingil viisil otsuste või toimingute tegemisele mistahes mõju avaldamiseta – kasu andmist loetakse lubatavaks. Rootsi äriseadustiku kohaselt kasu „lubatavuse“ üle otsustamisel tuleks arvestada järgmiste asjaoludega: a. kasu väärtus; b. saaja ametikoht/ülesannete ring; c. kasu ja saaja ametikohustuste/ülesannete vaheline seos; d. saajate grupp, samuti kasu võimaldamise vormid⁸³.

Ülaltoodust tulenevalt on võimalik oletada, et õigusvastaseks tunnistamise tõenäosus on suurem sellise kasu puhul, mille väärtus on kõrgem. Sporti puudutavalt oleks vähetõenäoline võistluste õigusvastane mõjutamine tasuta või mingi minimaalse väärtusega hüve eest, sest sportlaste riskimise peamiseks motivaatoriks on ikkagi võimalikult suure kasumi saamine. Samas iialgi ei tea mis erandjuhuseid võib praktikas ette tulla. Näiteks jalgpallis kasu saamise ja isiku ülesannete vahelise seose tuvastamine ei peaks üldjuhul probleemi tekitama kuna jalgpallurite ja teiste võistlustega seotud isikute ülesanded on hästi detailselt kirjeldatud klubide või spordiliitude kõikvõimalikes juhendites, instruksioonides, reglementides, samuti ka isikute vahel sõlmitavates lepingutes.

---

⁸² Ibid.

⁸³ F. M. Mendelsohn. The Anti-Bribery and Anti-Corruption Review. Third Edition, 2014.

Karistusnormide efektiivsus avaldub nende edukas rakendamises, kuivõrd efektiivne on RKS §§-de 5a ja 5b regulatsioon näitab praktika. Autori arvates spordivõistlustes esinevate altkäemaksude juhtumite menetlemiseks RKS §§ 5a ja 5b on igati sobilik.

2.4. Ameerika Ühendriigid

Autori hinnangul enam korrektsem ja õigem oleks sellise karistusõiguslikke sätteid sisaldava seaduse ülesehitamine, mis näeks ette spordivõistlustega seotud ja võistlusi õigusvastaselt manipuleerinud isikute kriminaalvastutust spetsiaalse normiga.

Nimetatud vaatepunktist lähtudes heaks näiteks on USA kriminaalseadusandlus. Spordiüritustes osalejate, kohtunike, treenerite, sekundantide, ja teiste isikute altkäemaksu eest vastutusele võtmise lülitamine USA kriminaalseadusandluse normide hulka selgitatakse esmajärjekorras niisuguste sündmuste olulisusega Ameerika ühiskondlikule elule. Selle kinnituseks on mitmesuguste USA võimuorganite tegutsemine seoses korruptsiooni probleemidega spordivõistluste valdkonnas. Spordivõistluste tulemuste suurele sotsiaalsele tähtsusele USAs on viidanud ka mitmed teadlased. R. Perkins märkis õigesti, et *„nii professionaalse kui harrastusspordi valdkond haarab Ameerika rahva tähelepanu endasse sedavõrd, et katsete eest mõjutada spordisündmuste tulemusi on vältimatu nõuda karistuste kehtestamist”*.

Spordivõistlustega seotud kriminaalvastutus altkäemaksu eest nähakse ette 1964. aasta altkäemaksu kuritegusid reguleerivas föderaalseaduses (USA seaduste kogu, jagu 18, § 224⁸⁴) ja paljude teiste osariikide seadusandluses. USA näidiskriminaalkoodeksi koostajad paigutasid „Petturlus avalikel võistlustel” nimetust kandva sätte (§ 2249)⁸⁵ kohe pärast §-i 2248 „Kommertslik altkäemaks”. Paragrahv § 2249 sätestab vastutuse mistahes hüvede saamise ja pakkumise eest nendele isikutele, kes osalevad avalikel üritustel „osaleja, korraldaja, lavastaja, kohtuniku või muus“ rollis eesmärgiga tõkestada ürituste läbiviimist neid reguleerivate „reeglite ja tavade kohaselt”.⁸⁶

Ameerika kriminaalseadusandlus määratleb võrdlemisi laialt spordivõistlustega seotud altkäemaksu saamise ja andmise koosseisu. Artiklis 2249 mõistetakse „avalike võistluste” all „igasuguseid avalikke võistlusi ja näitusi”.

---

⁸⁴ U.S. Code. – Arvutivõrgus: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/224> (30.04.2015).

⁸⁵ Lisa 5, väljavõte USA seaduste kogumist.

⁸⁶ T. F. McNerney. Regulation of Bribery in the United States. International Review of Penal Law , 2002.

USAs mitmesuguste avalike turgude, näituste ja oksjonite läbiviimise õigusliku reguleerimise allikateks on iga osariigi omaette seadusandlus ning kohalike omavalitsuste seadusandlikud aktid. Selliste osariikide nagu California ja New Yorgi seadusandlus ei sisalda üldse oksjonite, konkursside ja turgude klassifikatsiooni. Arvestades mitmesuguste spordialade spetsiifikat, ühel spordialal mitmesuguste juhtimisorganite ja föderatsioonide esinemise rohkust, spordivõistluste läbiviimise õiguslikele alustele on iseloomulik suurem allikate maht. Nimetatud asjaolud autori hinnangul põhjendavad Ameerika seadusandja loobumist mõiste „avalikud võistlused ja näitused” detailsest iseloomustamisest.

Vastutus altkäemaksu eest spordivaldkonnas on sätestatud ka reas USA osariikides. Nimetatud sätted paiknevad reeglina koos §-ga „Kommertslik altkäemaks” kriminaalkodeksi samas alajaotises.

Ameerika erinevates osariikides lahendatakse spordivaldkonnaga seotud altkäemaksu eest vastutusele võtmise ja karistamise küsimused erinevalt. Mõnedes osariikides, seadusandja arvates, peavad altkäemaksude saajad kandma vähem ranget karistust kui altkäemaksu andjad. New Yorgi osariigi kriminaalkodeks (§ 180) näeb ette, et spordiüritustel osalejatele altkäemaksu andmine kuulub klass D kuritegude hulka, seevastu aga altkäemaksu saamine klass E kuritegude hulka (§ 180.40 ja § 180.45).⁸⁷ Niisiis altkäemaksu võtmist hinnatakse vastavalt kuritegude klassifikatsioonile vähem raskeks kuriteoks. Seejuures tasub märkimist, et NewYorgi osariigi kriminaalkodeksit hindavad teadlased üheks õnnestunumaks kriminaalseaduseks.⁸⁸ Olemasolev praktika näitab, et altkäemaksu andjat karistatakse rangemalt kui selle võtjat kuna ollakse seisukohal, et andja on reeglina kuritegeliku maailma tegelane, kes planeerib ja teostab kõige agressiivsemate vahenditega oma mahhinatsioone, mis toovad talle tohutult tulu. Võtja aga on tavaliselt sportlane, mõnikord noor kolledžitudeng, kes ei suuda hoiduda kiusatusest saada raha “mittemillegi erilise eest”.

Siiski ei jaga humansemat suhtumist altkäemaksu saajatesse sugugi mitte kõik USA seadusandjad. Mõnedes osariikides kannavad altkäemaksu saavad ja andvad isikud ühesugust vastutust: California osariigi kriminaalkodeksi kohaselt võib mõlemale määrata vabadusekaotuse kuni viis aastat või trahvi (§§-d 337b, 337c).⁸⁹ Kompromissitu on ka Illinoisi

---

⁸⁷ New York State Penal Law. – Arvutivõrgus: <http://ypdcrime.com/penal.law/article180.htm> (30.04.2015).

⁸⁸ J. T. Noonan, D. M. Kahan. Encyclopedia of Crime and Justice, 2002.

⁸⁹ California Penal Code. – Arvutivõrgus: <http://law.justia.com/codes/california/2005/pen/330-337z.html> (30.04.2015).

osariigi seadusandja lähenemine vastutuse küsimuses spordivaldkonnas altkäemaksu pakkumisest mitteteadaandmise kohta. Vastavalt Illinoisi osariigi kriminaalkoodeksi §§ 29-3; 33-2 altkäemaksu pakkumise juhtumist peab riigiorganitele teatama nii avalik teenistuja kui ka spordivõistlustel osaleja.

Vaatamata ülaltoodule Ameerika õigusteadlased hindavad Ameerika kriminaalseadusandluse spordivaldkonnas altkäemaksu eest kriminaalvastutust sätestatavate normide efektiivsust mitte kõrgeks, mille põhjuseks on see, et seadusi rakendatakse vaid äärmistel juhtudel. On leitud, et reaalses tegelikkuses enamus spordis toimepandavaid altkäemaksu kuritegusid jäävad karistamata.

2.5. Bulgaaria

Bulgaaria seadusandja läheneb spordivaldkonnas toimepandavate kuritegude reguleerimisele mittetraditsiooniliselt. Kõik spordivaldkonda puudutavad kuriteod on mahutatud Bulgaaria kriminaalkoodeksi⁹⁰ (BKrK) peatükki 8a, mille nimetuseks on „Spordivastased kuriteod“⁹¹.

BKrK §-ga 307b keelustatakse *vägivalla, pettuse, hirmutamise või muude ebaseaduslike viiside kasutamist eesmärgiga kallutada isik spordivõistluste käigu või tulemuse mõjutamisele*. Nimetatud regulatsiooniga soovis seadusandja katta kõiki lubamatuid spordivõistluste mõjutamise vorme, jättes seejuures autori arvates täiesti õigustatult vormide lõpliku loetelu väljatoomist lahtiseks. Normi abstraktsus võimaldab haarata kõiki mõjutamise ilminguid ning seeläbi vältida kellegi spordis kuritahtlikult käitunud isiku kriminaalvastutusest pääsemist.

Analüüsitava normi iseärasus on ka selles, et õigusvastaseks loetakse vaid neid mõjutamisi, mida tehakse spordiorganisatsiooni poolt korraldatavate spordivõistlustega seoses. Ehk siis karistusõigusliku kaitse all on organiseeritud ja vastavat pädevust omava isiku poolt korraldatavad spordiüritused. Umbes sama lähenemine oli täheldatud äraostmise normi puhul Venemaal, kus kuritegudena saab kvalifitseerida vaid „ametlikke“ spordivõistlusi. Autori hinnagul nii Bulgaaria kui Venemaa lähenemine on õige.

---

⁹⁰ Bulgaaria kriminaalkoodeks. – Arvutivõrgus: <http://sacp.government.bg/normativna-uredba/kodeksi/nakazatelen-kodeks/> (30.04.2015).

⁹¹ Lisa 6, väljavõte Bulgaaria kriminaalkoodeksist.

Esitatud spordivastaste kuritegude sätted sisaldavad ka kuritegude toimepanemise vahendajatena esinevate isikute kriminaalvastutust. Aktiivse ja passiivse korruptsioonikuritegude eest nähakse Bulgaarias karistusena ette kuni 6 aastat vabadusekaotust ning kuni 3 aastat vabadusekaotust nimetatud kuritegude vahendamise eest, kuid raskendavate asjaolude (nagu näiteks kui kuritegu pandi toime spordivõistlustel osaleva isiku suhtes, kes on kuni 18 aasta vanune või kui kuritegu pani toime spordiorganisatsiooni juhtumis- või kontrollorganitesse kuuluva isiku poolt, või kohtuniku või muu oma ametkohustusi või funktsioone täitnud isiku poolt) esinemise korral nähakse veel rangemaid sanktsioone (kuni 10 aastat vabadusekaotust). 3-10 aastase vabadusekaotusega karistatakse organiseeritud kuritegeliku grupi poolt toimepandavaid kuritegusid või spordivõistluste osas aset leidvate kihlveoga seotud kuritegude puhul.

BKrK § 307v lõikes 1 sätestatu kohaselt *„see kes lubab, pakub või annab teisele isikule tulu, mis ei ole seotud mõjutamisega või kui tema mõjutas spordiorganisatsiooni poolt korraldatavat spordiüritust on karistatav ...“* Nimetatud aktiivse korruptsiooni määratluse kohaselt on karistatav teisele isikule kasu lubamine, pakkumine, andmine spordivõistluste mõjutamise eest. Ehk isegi juhul kui mistahes kasu lubamine, pakkumine või andmine ei oleks seotud spordivõistluste mõjutamisega – järgneks kriminaalõiguslik vastutus.

§ 307v lõike 2 järgi *„lõikes 1 nimetatud määras karistatakse ka need isikud, kes palub või võtab mistahes õigustamatut kasu või võtab vastu pakkumuse või lubaduse saada kasu eesmärgiga mõjutada spordiürituse käiku ja tulemusi või juba toimunud spordivõistluse käigu või tulemuse mõjutamise eest või kui tema nõusolekul kasu pakutakse, lubatakse või antakse kolmandale isikule.“*

Säte passiivne korruptsioon spordis eeldab mistahes hüve nõudmist või vastuvõtmist selle eest, et spordivõistlused oleksid mõjutatud. Bulgaaria seadusandja jätab aktiivse/passiivse subjektide ringi määratlemata, mis on ka õige, sest esiteks normid reguleerivad üksnes spordis toimuvaid juhtumeid ja seetõttu subjektideks võivad olla kõik spordivõistlustega seotud asjaosalised ning teiseks, normides kõikide subjektide väljatoomine raskendaks normi mõistetavust. Normides kuriteo läbi saadava hüvena on märgitud mõiste „kasu“. Kasu võib väljenduda nii materiaalse väärtusena (asjad, teenused) kui mittemateriaalse hüvedena (nagu näiteks teatud klubis liikmelisuse võimaldamine). Seega mõiste kasu käsitlemine on autori arvates normi toimimise mõttes sobiv. Positiivne on ka täpsustamine, et mõjutamiseks loetakse nii spordivõistluse tulemuse kui ka vahetu protsessi moonutamist.

2.6. Poola

Poola lahendas kokkuleppemängude ja spordis aset leidvate korruptsioonijuhtumite reguleerimise probleemi vastavate kriminaalõiguslike sätete spordiseadusesse sisseviimisega. Alates 25. juuni 2010 Poola spordiseaduse (PSS)⁹² 10. peatükki „Kriminaalõiguslikud sätted“ viidi sisse järgmised spordialased kriminaalkuriteod: § 46 (passiivne ja aktiivne korruptsioon); § 47 (siseinfo kasutamine); § 48 (mõjutamisega kauplemine)⁹³. Aktiivse ja passiivse spordikorruptsiooni ning mõjutamisega kauplemise kuritegude eest nähakse karistusena ette kuni 8 aastat vabadusekaotust. Juhul kui kuriteoga saadav tulu/kasu on oluline – karistuse määr võib ulatuda kuni 10 aastani vabadusekaotust.

Viidatud seaduse § 47 sisaldab sporditulemuste manipuleerimisega seotud kihlvedude sätteid, nähes ette 3 kuud kuni 5 aastat vabadusekaotust nendele isikutele, kes olles saanud teada spordivõistluste mõjutamise asjaoludest osaleb nimetatud spordivõistlustega seotud kihlvedudel või avaldab nimetatud informatsiooni teisele isikule kihlvedudest osa võtmiseks. PSSi § 49 rehabiliteerib karistamisest neid isikuid, kes, olles võtnud altkäemaksu, viivitamatult teavitavad altkäemaksu faktist politseile.

PSS § 46 punkt 1 sätestab passiivse korruptsiooni järgmiselt: *„Igaüks, Poola spordiorganisatsiooni või nimetatud organisatsiooniga kooskõlastatult tegutseva muu organi või enda nimel tegutseva organi poolt korraldatud spordivõistlustega seotud, kes võtab vastu materiaalselt või isiklikku kasu või sellekohase kasu andmisega seotud lubadusi või nõuab sellist kasu või lubab sellise kasu vastutasuks ebaõiget käitumist, mis võivad spordivõistluste tulemustele mõju avaldada – vastutab süüdimõistmisel vangistusega alates 6 kuust kuni 8 aastat karistamise läbi.“* PSS § 46 punktis 2 aktiivne korruptsioon on sätestatud järgmiselt: *„Iga isik, kes annab või lubab sellist materiaalselt või isiklikku kasu nagu on kirjeldatud lõikes 1 – vastutab süüdimõistmisel sama karistuse läbi.“*

Vaadeldava regulatsiooni puhul on selgelt eristatav see, et kuriteona kvalifitseeritakse vaid nende isikute tegevust, mis on seotud juriidilise isikuna esineva spordiorganisatsiooni poolt korraldatava spordivõistlusega ehk tegemist peaks olema vaid ametlikku laadi spordiüritusega. Jällegi nii nagu on teiste riikide seadusandlusele kohane ka antud normis

⁹² Poola spordiseadus. – Arvutivõrgus:

http://www.coe.int/t/dg4/sport/Doping/Antidoping_database/Reports/2010/leg/LEG2-PLO_EN.pdf (30.04.2015).

⁹³ Lisa 7, väljavõte Poola spordiseadusest.

kuritegelikul teel saadavaks hüveks määratletakse mõistet „kasu“. Materiaalse kasu alla kuuluvad kõik rahaliselt hinnatavad esemed või teenused, seadusega ei ole üle täpsustatud kas kasu saajaks peaks olema sellele vahetu vastuvõtja või keegi kolmas isik, mis on autori arvates õige kuna kasu saajate ring võib olla suhteliselt lai. Isikliku kasu alla saab liigitada nii materiaalse kui mittemateriaalse iseloomuga olevaid hüvesid. Mistahes kasu saamisega nõustunud või vastuvõtnud isiku tegevuse pöörde külg-tagajärg on see, et kasule vastutasuks plaanitakse ebaausat kaitumist, midagi sellise tegemist/tegemata jätmist, millega võib avaldada sporditulemustele mõju.

Õiguspraktikute teatatud andmetel Poola spordiseaduse § 46-49 sätteid kasutatakse spordikorrupsiooni kuritegudega vastuvõitlemiseks aktiivselt ja tulemuslikult, millest tuleb teha järelduse et normilooja on saavutanud oma eesmärgi ning normi sisuks oleva kuriteokirjelduse näol on tegemist hästi konstrueeritud moodusega. Autori arvates käsitletavate normide tulemuslikkus oleks veel kõrgem kui need ei oleks piiritletud vaid spordivõistluste tulemustega ning laieneksid ka spordivõistluste käigule (vahetule protsessile).

2.7. Meil Eestis

Võrreldes teiste riikide praktikaga, mille kohaselt peetakse spordikorrupsiooni ühiskonnale ohtliku üleastumise liigiks ning nimetatud tegude toimepanemise keelustamiseks luuakse spetsiaalseid erinorme, Eesti karistusõigus ei ole veel erinormina spordivõistlustega manipuleerimise juhtumite kriminaliseerimist ette näinud. Kuni viimase ajani riigi arusaam mistahes spordivõistlustega seotud manipulatsioonide kohta oli selline, et sportlaste sanktsioneerimine kuulub spordiorganisatsioonide vastutusala hulka ning karistusõigus peaks jälitama neid manipulatsioonides osalejaid, kes ei ole spordiorganisatsioonide tegevusega seotud.⁹⁴

Kahjuks reaalne elu on näidanud, et spordiorganisatsioonid ei jõua omal jõul ja ei suuda enam spordipettuste ja kokkuleppemängude lainele adekvaatselt vastu seista. Selle põhjuseks on autori arvates ühelt poolt see, et organisatsioonidesisene preventatsioon ja sanktsioneerimise süsteem ei mõjuta enam spordivõistlustes pahatahtlikke osalejaid ausa mängu reeglite kohaselt käituma ja teiselt poolt – nende isikute tegevuse üle, kes ei ole spordiorganisatsioonidega seotud ning kes soodustavad kokkuleppemängude, kihlveopettuste

---

⁹⁴ KEA European Affairs. Match fixing in sport: a mapping of criminal law provisions in EU 27. Annex 2 Offences and Penalties, 2012.

ja muude teiste spordivõistluste manipuleerimisega seotud tegude toimepanemist, täieliku riigipoolse kontrolli puudumine.

Käesoleva töö sissejuhatavas osas põgusalt käsitletud jalgpallurite ebaausat käitumist puudutav Tallinna Ringkonnakohtu lahend väärrib autori arvates käesoleva alapeatüki teema raames põhjalikumat avamist ja seda ennekõike seetõttu, et autori arvates lahendis kajastamist leidnud kriminaalmenetluse näol on tegemist ühe silmapaistvaima ja „südamest“ tehtud riigiorganite (keskkriminaalpolitsei) tööga, tänu millele õnnestus fikseerida suure hulga Eesti spordis aset leidnud spordivõistlustega manipuleerimise juhtumeid.

Kriminaalasja materjalide kohaselt keskkriminaalpolitsei põhirõhk eeluurimise teostamisel oli suunatud enam ohtliku ja suuremat õigusvastast kasu toovate tegude tuvastamisele, milleks oli jalgpallurite poolt mänguvõistluste mõjutamise eest eeluurimisel tuvastamata spordiennustustega tegelevatest välismaal asuvatest kihlveokontoritest mitmete vahendajate kaudu õigusvastase kasu saamine. Nagu on esitatud kirjeldusest näha on tegemist ilmselge korruptiivse teo tunnustele vastavate tegudega, millede osas läbiviidud menetlus lõppes vastava karistusõigusliku normi puudumise tõttu vaid nimetatud tegude kohtuotsuses kirjeldamisega (õigusliku vaakumi tõttu puudus alus menetlusosalisi süüdi mõista). Tekkinud situatsioon (ilmselgelt ebaausal teel kasu saanud isikute kriminaalvastutusest pääsemise vältimine) ajendas riikliku süüdistajat otsima teisi Eesti karistuõiguslikke instrumente, otsima plaani B.

Eeluurimisega tuvastatud asjaolude kohaselt jalgpallurid ja teised kaasosalised lisaks suurematele afääridele välismaa kihlveokontoritega petsid raha välja ka kohalikelt kihlveokontoritelt, saades „saagiks“ suhteliselt sümboolseid summasid. Kahtlusalluste isikute poolt total panustamine olukorras, kus nemad olid teadlikud panustatava mängu tulemuse või selles sisalduvate asjaolude osas eelneva kokkuleppe sõlmimisest ja sellega kihlveokontoris eksiarusaama loomine sellest, et panustatav sündmus ei ole nendele ette teada ja võidu väljamaksmine põhineb juhuslikkusel, eksimuses kihlveokontori poolt panuseid teinud isikutele võiduraha väljamaksmine kvalifitseerub KarS § 209 järgi kelmuse ehk teise astme kuriteona. Nimetatud asjaolu tõttu riikliku süüdistaja plaaniks B oli kohalike kihlveokontorite kriminaalmenetlusse kaasamine kannatunutena⁹⁵ ja kahtlusallustele süüdistuste esitamine

---

⁹⁵ Mis osutus omamoodi keeruliseks eesmärgiks kuna kihlveokontorid ei olnud algul eriti kriminaalasja algatamisest ja süüdlaste isikute vastutusele võtmisest huvitatud.

kelmuse kuritegude toimepanemise eest, mis sai lõpuks ka edaspidises kohtumenetluses arutatava asja esemeks, sisuks.

Esimese astme kohus leidis süüdistuse esitamist süüdlaste tegevuses kelmuse kuriteo koosseisu puudumise tõttu alusetuks, viidates et süüdistuses kirjeldatud isikute tegevus vastab hasartmänguseaduse § 100 sätestatud väärteo tunnustele.⁹⁶ Teise astme kohus jättis esimese astme otsuse jõusse lisades, et süüdlaste tegevuses esinenud sündmuste ahelas nähtuvad kõik kelmuse süüteokoosseisu elemendid:⁹⁷ tegelikest asjaoludest ebaõige ettekujutuse loomine kihlveokontoril, sellest ajendatud varakäsutus, varaline kasu toimepanijal ja tema tahtlus, mis hõlmab kõiki objektiivse koosseisu tunnuseid. Samas asus kohus seisikohale, et „*HasMS §-s 100 sätestatud väärteokoosseis on eriseadus KarS § 209 suhtes ja viimane ei kuulu arutataval juhul kohaldamisele. /.../ vastupidise tõlgendamise korral ei jääks HasMS §-s 100 sätestatud koosseisualternatiivile toto mängimine eest isiku poolt, kes mõjutas ennustatud sündmuse toimumist, toimumata jäämist või toimumise viisi mingit iseseisvat rakendusala, sest selline olukord oleks alati hõlmatud KarS § 209 koosseisust*“.⁹⁸ Kuigi teise astme kohtuotsuses esines riikliku süüdistust esindava prokuröri arvates ka menetluslikke vigu ja ebaloomisust, ei võtnud Riigikohus riigiprokuröri poolt esitatud kassatsioonkaebust⁹⁹ menetlusse. Esitatud kohtumenetluse 0-väärtuseline resultaat kajastabki reaalselt situatsiooni Eesti karistusõiguse maastikul. Nagu näha Eesti majandusele suuremat ohtu tekitavad korruptiivsed teod spordis polnud siiani üldse karistusõiguslikult reguleeritud. Kihlveopettuste kvalifitseerimisega KarS § 209 järgi kvalifitseerimisega on samuti probleeme. Seega tõhusama võitlusega spordikorrupsiooni ja kihlveopettuste vastu Eesti karistusõigus ning regulatsioonid teistes asjasse puutuvates valdkondades vajavad reformimist.

2.8. Vahekokkuvõte

Eelviidatud riikide karistusõiguslikke sätete analüüs näitab, et spordis aset leidvate altkäemaksu tegudele karistusõigusliku keelu kehtestamise küsimust lahendatakse riigiti erinevalt. Samas tuleb märkida, et valdava enamuse riikide positsioonide siduvaks tunnuseks on arvamuste ühisus selles, et spordis „alkäemaksulik ehk äraostetav“ käitumine peab olema karistatav.

⁹⁶ HMKo 19.08.2014, 1-13-10768. Otsuses leidis kohus, et kihlveopettus - panustamine olukorras, kus mängude tulemus või nendes leiduvad asjaolud olid eelnevalt kokku lepitud, ei ole Eesti karistusseaduse kohaselt hõlmatud kelmuse objektiivsete tunnustega.

⁹⁷ TlnRko 13.10.2014, 1-13-10768.

⁹⁸ Rahandusministeerium ei nõustunud nimetatud kohtu seisukohaga, selgitades et HasMS § 100 sätestatud väärteokoosseis (mille eest on karistusena ette nähtud suhteliselt leebed 20 trahviühikut), on mõeldud üldpreventiivsena ning peaks ära hoidma kõigi mängudes osalevate või nendega tihedalt seotud isikute (mängijad, kohtunikud, treenerid jne) totos panustamise – seda ka juhul, kui KarS § 209 ei kohalduks, sest mäng oli „aus“, tulemust kokku ei lepitud ja kedagi ei petetud. Nimetatud asjaolust tulenevalt olukorra võimaliku lahendusena leidis Rahandusministeerium lisada KarSi kihlveopettuse koosseis. Vt lisa 1 – intervjuu.

⁹⁹ Riigiprokuratuuri kassatsioonkaebus kriminaalasjas nr 1-13-10768 (töö autori valduses).

3. ERASEKTORIS AKTIIVSE JA PASSIIVSE TEO JURIIDILISED TUNNUSED

3.1. Üldmärkus

Eelpooltoodud analüüsi käigus on tekkinud hüpoteetiline küsimus „korruptiivse taustaga spordivõistlustega manipuleerimise (nn sportlaste äraostmise) juhtumeid on võimalik kvalifitseerida karistusseadustiku §§-de 402³ ja 402⁴ (aktiivne ja passiivne altkäemaks erasektoris (*edaspidi koos nimetatud altkäemaks erasektoris*) järgi“. Töös püstitatud eesmärkideni jõudmiseks vajavad nimetatud kuriteokoosseisud lähemat lahtimõtestamist.

Kõnesolevad karistusseadustiku sätted (§§-d 402³ ja 402⁴) hakkasid kehtima alates 01.01.2015. Nimetatud kuritegude koosseisud on paigutatud KarSi 21 peatüki „Majandusalsed süüteod“, 9 jakku „Erasektori korruptsioonisüüteod“. Käesoleva äsja kehtima hakanud regulatsiooni sisseviimine Eesti õigusesse oli ajendatud erinevate rahvusvahelistest aktidest¹⁰⁰ tulenevast karistusõiguslike meetmete ühtlustamise vajadusest. GRECO¹⁰¹ II hindamisvoorude vastavusaruande¹⁰² kohaselt on hetkel Eesti kõik ettekirjutatud soovitused aktiivse ja passiivse altkäemaksu erasektoris kohta täitnud.

Õiguskirjanduses puudub vastündinud regulatsiooni toimimise ja rakendamise kohta mistahes teoreetiline info, mistõttu annab see autorile teatud ruumi mõttelise õigusliku katsetuse korraldamiseks. Üheks huvitavaks momendiks on seejuures erasektoris aktiivse ja passiivse altkäemaksu koosseisutunnuste analüüs spordivõistlustega manipuleerimise teotunnuste valguses.

Magistritöö kirjutanu toetab prof. Jaan Sootaki käsitlust, mille kohaselt „majanduskuritegu on teo toimepanemise viisi või teoga tekitatud kahju poolest võimeline oluliselt häirima majanduskorda või kahjustama üldist usaldust majanduskäibe aususe ja selles käibes olevate isikute tegevuse õiguspärasuse vastu“¹⁰³, ja leiab selle spordikorruptsiooni tegude iseloomustamiseks igati sobivana.

---

¹⁰⁰ Euroopa Nõukogu korruptsiooni kriminaalõigusliku reguleerimise konventsioon. RT II 2001, 28, 140. ja EL Nõukogu 22. juuli 2003 raamotsus 2003/568/JSK korruptsioonivastase võitluse kohta erasektoris. – Arvutivõrgus: <http://www.korruptsioon.ee/et/konventsioonid/euroopa-liidu-noukogu-otsus-2003568jsk-22-juuli-2003-korruptsioonivastase-voitluse> (30.04.2015).

¹⁰¹ GRECO - Group of States Against Corruption (ingl. k.) / Groupe d'Etats contre la corruption (pr. k.). – Arvutivõrgus: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/default_en.asp (30.04.2015).

¹⁰² GRECO III vastavusaruanne. Kättesaadav:

http://www.korruptsioon.ee/sites/www.korruptsioon.ee/files/elfinder/dokumendid/lopparuanne_eesti_keeles_2013.pdf (30.04.2015).

¹⁰³ J. Sootak. Majandus kriminaalõigus. Tartu 1998, lk 58.

3.2. Kaitstav õigushüve

Õigusteaduses valitseva seiskoha järgi süüteomõiste materiaalsel sisustamisel ja riikliku *ius puninendi* põhjendamisel karistusõigust tuleb käsitleda õigushüvede kaitse kontseptsioonina.¹⁰⁴ Nimetatud kontseptsiooni esemeks oleva õigushüve näol on tegemist sotsiaalse hüvega, mis muutub karistusõiguslikku kaitse alla võtmise korral õiguslikult kaitstuks hüveks ehk õigushüveks.

Iga kuriteokoosseisu puhul peab olema võimalik määratleda õigushüve, mida see kaitseb. Õigushüve peab vastama üldtunnustatud dogmaatilisele käsitusele individuaalsest või kollektiivsest õigushüvest.¹⁰⁵ Üldiseks kuriteoobjektiks tunnistatakse reeglina neid karistusseadustikuga kaitstavaid ühiskonnasuhteid, millele tekitatakse kuriteoga kahju või on olemas reaalne kahju tekkimise oht. Majanduse erinevatel tasanditel aset leiavate kuritegude puhul õiguslike hüvede tuvastamise küsimus kuulub karistusõiguse teaduses uuritavate enamkeeruliste ja vaidlusi tekitavate küsimuste hulka.¹⁰⁶

Karistusseadustiku (KarS) eriosa (üles ehitatud selgelt määratletava õigushüve alusel¹⁰⁷) süstematiseerimise aluseks on võetud erinevate kuritegude norme kokkukoondatav tunnus. KarS §§-de 402³ ja 402⁴ paiknemine 21 peatükis osutab sellele, et normidega kaitstavad hüved liigitatakse seadusandja poolt kitsama ja samaliigiliste ühiskonnasuhte gruppi (suhted majanduses) alla. Karistusseadustiku ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskirja¹⁰⁸ kohaselt KarS §§-de 402³ ja 402⁴ eesmärgiks on kriminaliseerida erasektori altkäemaks, kui see toimub majandustegevuse suhtes (sh tulundus- ja mittetulundusüksustes, kes ei pea tingimata olema eraõiguslikud juriidilised isikud). Erasektori korruptsiooni kriminaliseerimist on õigustatud vajadusega tagada majandusareng ja vaba konkurents.

Lähtudes töös püstitatud eesmärgist tuvastada spordivõistlustega manipuleerimise juhtumite kvalifitseerimine KarS §§ 402³, 402⁴ järgi tekib autoril vajadus tuvastada spordikorruptsiooniga (alkäemaks spordis) seotud ühiskonnasuhte grupp. Autori arvates spordis altkäemaksu kuritegudega vahetuks ründeobjektiks on need ühiskonnasuhted, mis tekivad spordivõistlusi korraldavate ja läbiviivate isikute tegevuse protsessis.

¹⁰⁴ J. Sootak. Karistusõiguse alused. Tallinn 2003, lk 69.

¹⁰⁵ M. Kairjak. Majanduskaristusõigus karistusõiguse revisjoni raames. Juridica 2014, lk 1.

¹⁰⁶ J. Sootak. Karistusõiguse alused. Tallinn 2003, lk 89.

¹⁰⁷ J. Sootak. Karistusõiguse alused. Tallinn 2003, lk 261.

¹⁰⁸ Karistusseadustiku ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (SE 554) seletuskiri, lk 19.

Esitatud arvamuse mõistmine ja põhjendatuks lugemine eeldab järgmiste asjaolude selgeks tegemist: **1.** spordivõistluse kui majandustegevuse eriliigi olemus; **2.** spordivõistluste korraldamise ja läbiviimisega seotud subjektide ring ning spordivõistlustel tekkivate õigussuhete iseloom.

1. Tänapäeva Eestis tunnustatakse sporti muuhulgas dünaamilise ja areneva majandussektorina.¹⁰⁹ Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatori järgi sporditegevus paikneb peatükis „R“ – „Kunst, meelelahutus ja vaba aeg“.¹¹⁰ Nimetatud normatiivse akti punktis 931 kajastatu kohaselt sporditegevuse all mõeldakse spordirajatiste käitust, spordiklubide ja -võistkondade ning individuaalsportlaste tegevust (spordiüritustel/võistlustel osalemine), võidusõiduhobuste, -autode jne omanike võidusõitudel osalemist, sporditreenerite tegevust, staadionite ja spordiareenide haldamist (käitamist), spordiürituste organiseerimist, korraldamist, edendamist jne. Sporditegevuses võivad osaleda elukutselised (profiklubid), võistlus- või amatöörspordilasi ühendavate spordiklubid (ühe või mitme spordiala klubid, võistlus- või tervisespordiklubid jne) nagu näiteks: jalgpalliklubid, bowlingklubid, ujumisklubid, golfiklubid, poksiklubid, talispordiklubid, maleklubid, kergejõustikuklubid, laskeklubid jne. Samuti nimetatud tegevuse alla kuulub spordihallide, -väljakute ja staadionide käitus, sh spordirajatise töötajate/personali juhtimine ja nende töö korraldamine, spordi alaliitude, spordiliitude ja spordiühenduste tegevus, spordiürituste (spordivõistluste) korraldajate ja edendajate tegevus, vabakutseliste individuaalsportlaste, kohtunike, vahekohtunike, ajamõõtjate jne tegevus jne.

Ülaltoodut arvesse võttes saame kindlalt väita, et spordivõistluste organiseerimine ja korraldamine (spordiorganisatsiooni tegevusena) on majandustegevuse eriliik ning see kuulub meelelahutuslikku iseloomu kandvate teenuste hulka.

2. Seevastu võistluste sidusrühma kuuluvate isikute (nagu näiteks sportlased, treenerid, kohtunikud, mänedžerid, personal, organisaatorid jm) tegevus ei saa olla käsitletav vahetu majandustegevusena ja seda järgmistel põhjustel. Üldjuhul tuntakse majandustegevuse all tegevust, mis on seotud kauba tootmisega, müüigiga, vahetamisega või teenuse tarbimisega. Ettevõtlustegevuse subjektideks on nimetatud tegevust korraldavad isikud ja organisatsioonid.

¹⁰⁹ VIII Eesti Spordi Kongressi ettepanekute kogum „Eesti spordipoliitika põhialused aastani 2030“ koostamiseks ja esitamiseks Riigikogule. Kättesaadav: http://www.spordiregister.ee/arengustrateegia/storage/Ettepanekud_Eesti_spordipoliitika_koostamiseks.pdf (30.04.2015).

¹¹⁰ Eesti Majanduse Tegevusalade Klassifikaator (EMTAK). – Arvutivõrgus: <https://emtak.rik.ee/EMTAK/pages/klaskifikaatorOtsing.jsp> (30.04.2015).

Võistlustel osalevate isikute¹¹¹ õigusliku staatuse analüüs näitab, et võistluste organiseerimisel ja korraldamisel ei esine nemad iseseisvate meelelahutusliku teenuse osutamiseks õigustatud majandussubjektidena.

- Euroopa Nõukogu konventsiooni kohaselt loetakse sportlaseks spordivõistlustel osaleva isiku või isikute rühma. Käesoleva töö alguses avasime spordivõistluste mõiste tähendust, tuvastades muu hulgas seda, et võistlusi korraldatakse spordiorganisatsiooni reeglite kohaselt. Spordiseaduse § 4 sätestab spordiorganisatsioonide erinevaid liike¹¹² (klubi, klubide maakondlikud ühendused (liidud), üleriigiline klubide ühendus (alaliit), spetsiifilises spordivaldkonnas klubide ühendused (ühendused), liitude, alaliitude ja ühenduste ühendav organisatsioon (olümpiakomitee). Liigitusest on näha, et spordioragnisatsioonide hierarhia kohaselt kõige alamal kohal on spordiklubi.¹¹³

EJL jagatud info kohaselt isikule sportlase staatuse omistamine ja sellejärgse spordivõistlustel osalemise õiguse tekkimine saab alguse isiku spordiklubiga liitumisest. Liitumise protsessi reguleeritakse spordiklubi põhikirjaga ning võimalike klubi kohta kehtivate spordiliitude ja rahvusvahelise spordiorganisatsioonide juhenditega. Üldjuhul klubiga liitumine toimub isiku poolt klubile liitumise avalduse esitamisega, millisest hetkest alates allub isik klubis kehtivatele reeglitele (kohustub täitma põhikirjast, juhenditest ja muudest dokumentidest tulenevaid tingimusi). Teatud sportlastega sõlmivad spordiorganisatsioonid töölepinguid, mis sisaldavad sportlaste kohustusi ja õigusi ning mille kohaselt spordiorganisatsioon tagab sportlastele võistlustele ettevalmistamiseks ja nendes osalemiseks vajalikke tingimusi, tasub õigeaegselt töötasu ning täidab muid töölepingutega ettenähtud kohustusi.

- Kuna valdav enamus spordivõistlustest korraldatakse spordiliitude poolt – spordivõistlustes osaleda soovivad spordiklubide liikmed peavad alluma nimetatud spordiliitudes kehtivatele reeglitele. Näiteks Eesti Jalgpalli Liidu poolt korraldatavatel jalgpallivõistlustel osalemiseks peab iga spordiklubi liige esitama enda poolt täidetud ja allkirjastatud jalgpalluri litsentsi avalduse¹¹⁴ koos koopiaga isikut tõendavast

---

¹¹¹ Euroopa Nõukogu spordivõistlustega manipuleerimise vastane konventsioon nimetab neid üldise mõistega „võistluste sidusrühm“. Sidusrühma all mõeldakse 3 kategooria osalejaid: 1. „sportlased”; 2. „sportlaste tugipersonal”; 3. „ametiisik“, vt artikkel 3 punkti 6.

¹¹² Eesti spordiregistri andmetel 2014. a oli Eestis 63 spordialaliitu, 19 maakonna ja linna spordiliitu, ligi 2000 spordiklubi. – Arvutivõrgus: <https://www.spordiregister.ee/> (30.04.2015).

¹¹³ Spordiseaduse § 4 lõike 1 kohaselt spordiklubi on eraõiguslik juriidiline isik, mille põhitegevus on spordi arendamine. Spordiklubi õiguslikuks vormiks on mittetulundusühing.

¹¹⁴ Jalgpalluri litsentsi avaldus. Eesti Jalgpalli Liit. – Arvutivõrgus: <http://www.jalgpall.ee/docs/2015%20Jalgpalluri%20litsentsi%20avaldus.pdf> (30.04.2015).

dokumendist. Avalduse sisust on näha, et selle allkirjastamisega võtab jalgpallur endale terve rea kohustusi, nende seas ka hoiduma igasugusest käitumisest, mis kahjustab või võib kahjustada EJL poolt organiseeritud või korraldatud võistluste aususe põhimõtet, ning tegema EJL-ga täielikku koostööd võitlemaks selliste tegude vastu.

- Treener on spordiseaduse § 3 järgi sportlasi ja teisi spordis osalevaid isikuid juhendav spordispetsialist, kellel on treeneri kutsekvalifikatsioon kutseseaduse tähenduses. Treeneri ja spordiorganisatsiooni vaheliste suhete aluseks on samuti tööleping. EJLs kehtiva klubide litsentseerimise korra kohaselt kõik personali- ja administratiivkriteeriumites P.06 – P.10 ja P.12 sätestatud ülesandeid täitvad isikud (sh treenerid ja muu personal) ning isikud, kes viibivad UEFA klubivõistluste ajal tehnilises alas on kohustatud ennast registreerima (milleks iga võistlustega puudutatud isik esitab EJLe täidetud ja allkirjastatud avalduse).¹¹⁵

Seega sportlane, spordivõistlustel osaledes, tegutseb konkreetse spordiorganisatsiooni liikmena. Nii sportlase, treeneri kui muude võistlustega seotud isikute tegutsemise aluseks on üldjuhul spordiorganisatsiooniga sõlmitav tööleping¹¹⁶ ja muud spordiorganisatsiooni huvides tegutsemiseks kohustavad reeglite ja juhendite sätted. Spordivõistluste organiseerijana esineb üldjuhul vastavaid ülesandeid täitev füüsiline isik, kellel puudub võimalus ja õigus käsutada võistlustest saadavat tulu. Teisiti nimetatud isikut tuntakse ametinimetuse „mäenedžer“ all, kelleks on palgatav juhataja, administraator, majandustegevuses piiratud iseseisvusega professionaalne juhataja.

Spordivõistlustel osalevad isikud, mitteolles iseseisvate meelelahutusliku äri subjektidena, kaasatakse ettevõtlusega tegeleva subjekti poolt selleks, et korraldada meelelahutuslik teenus, mida realiseeritakse (pakutakse) tarbijatele (vaatajatele), mille tulemusel saab korraldaja kasumi.

Ülaltoodut resumeerides märgime järgmist:

- spordivõistluste läbiviimine on teenuse osutamisega seotud majandustegevuse eriliik;

---

¹¹⁵ Jalgpalli ametiisikute registreerimise kord ja avaldus. Eesti Jalgpalli Liit. – Arvutivõrgus: <http://www.jalgpall.ee/documents.php> (30.04.2015).

¹¹⁶ Autori arvates praktikas ei ole välistatud võistlustes osalevate isikutega ka muud liiki lepingute või kokkulepete sõlmimine (näiteks käsundus- või töövõtulepingud). Lepingute sõlmimisel kirjaliku vormi järgimata jätmine raskendaks isiku ja spordiorganisatsiooni vahel õigusliku seose ning isiku ülesannete ringi tuvastamist, samas kui isik oleks eelnevalt, nii nagu EJL kehtivad korrad ette näevad, registreeritud – isiku kohustuse olemasolu hoiduda oma tegevuses mistahes ebaausate võtete rakendamisest, oleks ilmne.

- spordivõistlustes osalevad isikud (sportlased, treenerid, personal jne) ei esine iseseisvate majandamise õigust omavate subjektidena (ettevõtjatena);
- spordivõistluste näol teenuste loomise protsessi kaasatavad isikud osalevad vastavate lepingute/kokkulepete alusel, milledest tulenevalt isikutel on keelatud võtta vastu mistahes õigusvastaseid hüvesid spordivõistluste mõjutamise eest.

Märgitud järeldused kinnitavad taaskord seda, et altkäemaksu vahetuks ründeobjektiks spordis on spordivõistlusi korraldavate isikute ja spordiorganisatsioonide seadusliku tegevuse protsessis tekkivad ühiskondlikud suhted.

3.3. Altkäemaksu objektiivne koosseis

KarS § 2 sätestab karistamise üldisi aluseid. Nimetatud paragrahvi lõike 2 kohaselt karistatakse teo eest, mis vastab süüteokoosseisule, on õigusvastane ja isik on selle toimepanemises süüdi. Isiku käitumises karistatava teo olemasolu või puudumise kontrollimisel alustatakse süüteokoosseisust, seejuures lõpuleviidud tagajärjedelikt korral süüteokoosseisu objektiivsest küljest.¹¹⁷ Seega enne mistahes õiguslike järelduste tegemise juurde asumist (sh isiku suhtes süüdimõistva kohtuotsuse tegemist) esimese sammuna tuvastatakse süüteokoosseisu objektiivsed asjaolud.¹¹⁸ Kuriteo objektiivse koosseisu määratletakse traditsiooniliselt seaduses sätestatud tundemärkide kooslusena, mis iseloomustavad karistusõigusega kaitstud ründeobjektile suunatud konkreetse õigusvastase tegevuse välist akti.

Eesti karistusseadustiku eriosasse mullu lisandunud erasektori korruptsioonisüütegude koosseisude väljatöötamisel lähtuti *Euroopa Nõukogu korruptsiooni kriminaalõigusliku reguleerimise konventsiooni*¹¹⁹ artiklites 7 (alkäemaksu andmine erasektoris) ja 8 (alkäemaksu võtmine erasektoris) sätestatud üldistest altkäemaksu kuritegude objektiivsete koosseisude tunnustest ning kehtiva avaliku sektori altkäemaksu regulatsiooni iseärasustest.

Uus KarSi § 402³ (alkäemaksu võtmine erasektoris) koosseis eeldab traditsiooniliselt subjektilt erilist isikutunnust, jäädes altkäemaksu andmise suhtes põhideliktiks. Nimetatud asjaolu tähendab, et altkäemaksu andmise süüteokoosseisu sisustamisel tuleb analoogselt

¹¹⁷ RKKKo nr 3-1-1-148-03, p 10.1.

¹¹⁸ RKKKo nr 1-09-3047.

¹¹⁹ Euroopa Nõukogu konventsioon korruptsiooni kriminaalõigusliku reguleerimise kohta. RT II 2001, 28, 140.

avaliku sektori altkäemaksu koosseisu kvalifitseerimisega alati pöörduda altkäemaksu võtmise süüteokoosseisu poole.¹²⁰

Vaadeldav KarS §-i 402³ objektiivne koosseis paistab esmapilgul olevat selles kasutatud formuleeringute tõttu keeruline. Koosseisutunnustega lähimal tutvumisel näeme, et nende struktureerimisel kasutas seadusandja senini karistusõigusele tundmatuid määratlusi nagu „eraõiguslik isik“, „pädevus eraõigusliku isiku majandustegevuses tegutsemiseks“, „pädevuse kuritarvitamine“.

KarS §-i 402³ altkäemaksu võtmist iseloomustavate tunnuste analüüsimisel tuleb arvestada nende sarnasusega KarS §-s 294 sätestatud altkäemaksu võtmise kuriteoga. Hiljuti läbiviidud karistusseadustiku revisjoni seletuskirjas selgitatakse, et senini kehtinud KarS § 288 lg 2 määratlus milliseid erasektoris tegutsevaid isikuid peeti ametiisikuks §-des 293–298 nimetatud kuritegudes (pistis, altkäemaks). KarSi reformimisel oli seadusandja sooviks muu hulgas viia altkäemaksu andmine, võtmine ja vahendamine erasektoris ametialaste süütegude peatükist välja ning luua erasektori passiivse ja aktiivse altkäemaksu tarbeks eraldi koosseisud.¹²¹ Nimetatud selgitustest ilmneb, et erasektoris passiivse altkäemaksu subjekti määratlus „eraõigusliku isiku huvides majandustegevuses tegutsemiseks pädev isik“ pärineb mõistest „ametiisik“ ning sellest tulenevalt, arvestades avaliku ja erasektori spetsiifikat, siiski võib omada ühiseid tunnuseid. Positiivseks asjaoluks on ka see, et enamused mõisteid („vara või muu soodustus“, „vahekohtunik“, „kolmas isik“, „vastutasu“) jäid muutmatul kujul alles, mistõttu avaliku sektori altkäemaksu kuritegude osas tekkinud kohtupraktika saab olla mõningal määral kasuks ka erasektori altkäemaksu koosseisutunnuste tõlgendamisel.

Vaadeldava kuriteokoosseisu objektiivsete tunnuste tõlgendamiseks autori hinnagul oleks otstarbekas tuvastada järgmiste määratluste sisu ja tähendus (**1.** altkäemaks; **2.** eraõigusliku isiku huvides tegutsemise pädevus; **3.** pädevuse kuritarvitamine).

1. Selgitustena sõnale altkäemaks annab „Eesti keele seletav sõnaraamat“ järgmise võimaluse: alt+k‘äe+m‘aks <-maksu> ka jur tasu, mille eest ametnik teeb teo, mida ta seaduse järgi ei tohiks. *Vrd pistis.*¹²² Õigusleksikon selgitab terminit altkäemaks läbi ametiisikule antavat vara või muu soodustuse vastutasuna selle eest, et ametiisik paneks

¹²⁰ P. Pikamäe, J. Sootak. Karistusseadustik. Komm vlj. 3 tr. Tallinn: Juura 2009.

¹²¹ Karistusseadustiku ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse 554 SE seletuskiri.

¹²² Eesti keele seletav sõnaraamat. Eesti Keele Instituut. Kättesaadav: <http://www.eki.ee/dict/qs/index.cgi?Q=altk%C3%A4emaks&F=M>

alkäemaksu andja või teise isiku huvides ja oma ametiseisundit kasutades toime seadusega mittelubatud teo või ebaseaduslikult jätkaks teo toimepanemata (Karistusseadustiku eelnõu); *vrd pistis*.¹²³ Eeltoodust nähtub, et nii seletav sõnaraamat kui õigusleksikon selgitavad terminit alikäemaks, kui ametniku poolt ebaseadusliku kasu saamist mingi ebaõige teo tegemise/tegemata jätmise eest. Alkäemaksu all mõistetakse veel lisaks teatud hüvede vastuvõtmise või saamise akti, seeläbi adressaadile mõju avaldamist alkäemaksu andjale kasulikul viisil.

2. Nii nagu avaliku sektori alkäemaksu puhul oluliseks erisubjektiks on ametiisik¹²⁴, on erasektoris selleks veidi laiema nimetusega, kuid sisuliselt sama tähendust omav, mõiste „eraõigusliku isiku huvides majandustegevuses tegutsemiseks pädev isik“. Kuna karistuõigus sellise mõiste tähendust ei defineeri, siis tuleb otsida vasteid tsiviilõiguse normides. Tsiviilseadustiku üldosa seaduse § 25 lõike 1 järgi *eraõiguslik juriidiline isik* on erahuvides ja selle juriidilise isiku liigi kohta käiva seaduse alusel loodud juriidiline isik. Eraõiguslik juriidiline isik on täisühing, usaldusühing, osaühing, aktsiaselts, tulundusühistu, sihtasutus ja mittetulundusühing. Majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse § 22 lõige 1 annab meile majandustegevuse mõiste tähendust, milleks on iga iseseisvalt teostatav, tulu saamise eesmärgiga ja püsiv tegevus, mis ei ole seadusest tulenevalt keelatud. Väljatoodud määratluste sisu avamisel jõudsimel selguseni, et eraõigusliku juriidilise isiku majandustegevus on *erahuvides seaduse alusel loodud juriidilise isiku püsiv, iseseisvalt ja tulu saamise eesmärgil teostatav tegevus*. Siinkohal olgu lisatud, et seadusandja laiendas majandustegevusega tegeleda võivate isikute ringi märkides, et tulundus- ja mittetulundusüksused ei pea tingimata olema eraõiguslikud juriidilised isikud.¹²⁵

Analüüsitava normi struktuuri kuuluva *pädevuse* tunnuse tähendust saame vaid korruptsioonivastase seaduse regulatsioonist. Avaliku õiguse taustaga ametiisiku mistahes toimingute ja otsuste tegemiseks vajaliku pädevuse esinemist hinnatakse tema ametiseisundi järgi. Ehk siis viidatud ametiisiku ametiseisundi all mõeldaksegi tema pädevust teha otsus või toiming avaliku ülesande täitmisel.

¹²³ K. Maurer. Õigusleksikon. Kirjastus Interlex. 2000, lk 21.

¹²⁴ KarS § 288 lg 1 kohaselt on selleks füüsiline isik, kellel on avaliku ülesande täitmiseks ametiseisund, sõltumata sellest, kas ta täidab talle pandud ülesandeid alaliselt või ajutiselt, tasuta või tasuta, teenistuses olles või vabakutselisena või lepingu, nimetamise või valimise alusel.

¹²⁵ Karistusseadustiku ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse 554 SE seletuskiri.

Vastavalt korruptsioonivastase seaduse § 2 lõikele ametiseisundi pädevus võib tuleneda õigusaktist, tehingust või asutuse töökorraldusest. Pädevuse esinemise tuvastamisel ei piirdata formaalsete alustega ning arvestatakse ka faktilist asjade korraldust asutuses. Näitlikult öeldes kui juht kirjutab väljaminevale otsusele üksnes alla, on selle teksti sisuline koostaja ametinimetusest ja teenistussuhte juriidilisest vormist hoolimata korruptsioonivastase seaduse tähenduses pädev otsust tegema, isegi, kui ametijuhendist see otseselt ei ilmne.¹²⁶ Seega altkäemaksu eest karistusõiguslikult vastutava ametiisikuna käsitatakse mitte üksnes lõplike iseseisevaid haldamis-, järelevalve- või juhtimisotsuste vastuvõtvaid tiptaseme juhte, vaid ka neid, kes otsuste tegemise protsessi suunata saavad.¹²⁷ Ametiisiku pädevust seostatakse temale siduvate ametikohustustega. Teisisõnu ametiisik vastutab vaid nende tegude eest, mis on seotud tema ametikohustustega. Näiteks ametiisikule endale või kolmandale isikule pakutud varaline või muu soodustus, samuti ametiisiku kohustusi rikkudes saadud soodustus on loetav korruptiivse tuluna, siis ja ainult siis, kui see on seotud ametiisiku ametikohustustega¹²⁸ ja vastupidi ametikohustustega seostamatu soodustus ei ole korruptiivne. Kohtupraktikas kajastatu kohaselt ametiisiku seisundi saamiseks piisab, kui isik on faktiliselt asunud täitma ametiisiku kohustusi, sõltumata sellest, kas tema ametialased kohustused on välja toodud eraldi töölepingu lisana, kas talle on tutvustatud ametlikult kinnitatud ametijuhendit või puuduvad tal üldse tööleping ja ametijuhend.¹²⁹

Korruptsioonivastases seaduses ametikohustuste all mõistetakse kogumit põhiseadusest, seadustest, määrustest, asutuse siseaktidest, sh ametijuhendist tulenevatest kohustustest.¹³⁰ Kui ametiisikuks on ametnik, hõlmavad ametikohustused teenistuskohustusi avaliku teenistuse seaduse tähenduses¹³¹ ja nende ametiisikute puhul, kes ei ole avalikus teenistuses ametnikud ja kellele teenistuse mõiste ei laiene, kasutatakse laiemat ametikohustuste mõistet.¹³²

---

¹²⁶ T. Kalmet. Uue korruptsioonivastase seaduse põhimõistetest. Õiguskeel 2012/4.

¹²⁷ RKKKo 3-1-1-68-05.

¹²⁸ Nimetatud loogika tuleneb korruptsioonivastase seaduse § 4 lõikest 1.

¹²⁹ RKKKo 3-1-1-24-01.

¹³⁰ Ibid, p 135.

¹³¹ Avaliku teenistuse seadus näeb ette ametniku kohustused (5. peatükk, §-d 50 jj), alustades seaduslikkuse nõudest ja kohustusest täita teenistusülesandeid ausalt, asjatundlikult ja hoolikalt. Teenistuskohustuste rikkumist leotakse distsiplinaarsüüteoaks (§ 69) ja varalise vastutuse aluseks.

¹³² Õiguspraktikud leiavad, et ametikohustused peaksid tulenema ka muudest kui juriidiliselt siduvatest aktidest, näiteks mõnede ametite (Riigikogu liikmed, kohtunikud, notarid) puhul ametikohustuste kaudu peaks juriidilist siduvust laiendama ka eetikanõuetele ehk kohustusele käituda väärikalt. Ametikohustuste hulka kuuluvad ilmselgelt korruptsioonivastases seadusest endast (KVS § 3 lõiked 1 ja 2) tulenevad kohustused ja keelud.

Seega eeltoodud infost saame tuletada ametiisiku pädevust iseloomustavate tunnuste ahela, mis näeb välja järgmiselt: ametiseisund/**pädevus** teha otsus või toiming avaliku ülesande täitmisel **ametikohustused põhiseadus, seadused, määrused, asutuse siseaktid, sh ametijuhendist tulenevad kohustused.**

Eelpoolviidatud, erasektori altkäemaksu erisubjekti mõiste defineerimisel lähtus seadusandja samadest põhimõtetest, mis kehtivad avaliku sektori ametiisiku puhul. Erasektori erisubjekti definitsiooni keerukus tuleneb vajadusest kajastada, et altkäemaksu eest karistusõiguslikku vastutust kannavad vaid need erasektoris toimetatavad isikud, kes teevad seda eraõigusliku isiku huvides ja omavad toimetamiseks vastavat pädevust/täidavad eraõigusliku isiku ees teatud ülesandeid.

Erinevalt avalikust sektorist, kus riigi ja ametnike ning teenistujate vahelisi suhteid reguleeritakse hästi rangelt struktureeritud ja detailsete avaliku õiguse normidega, erasektoris tegutsevate isikute vaheliste suhete reguleerimine käib palju leebemate tsiviilõiguse normide alusel.

Kõige sagedamini eraõigusliku isiku ja füüsiliste isikute vahelised suhted avalduvad *töölepinguliste suhete näol*, mille reguleerimise põhiliseks allikaks on töölepingu seadus. Lisaks majandustegevuses sõlmivad pooled omavahel erinevaid võlaõiguslikke lepinguid¹³³. Lisaks sellele esineb praktikas eraõigusliku isiku liikmeks kuulumisest tulenevad (eraõigusliku isiku põhikirja tingimustele allutatud) suhted.¹³⁴

Töölepingu seaduse (TLS) § 1 lõike 1 kohaselt *töölepingu alusel teeb füüsiline isik (töötaja) teisele isikule (tööandja) tööd, alludes tema juhtimisele ja kontrollile. Tööandja maksab töötajale töö eest tasu*. Töölepingulise suhte aluseks on poolte vahel sõlmitav kirjalik tööleping, mis sisaldab muu hulgas töötaja tööülesannete (töökohustuste) kirjeldust, ametinimetust, viidet tööandja töökorralduse reeglitele ja kollektiivlepingule.¹³⁵ Lisaks sellele võivad töötajatele laieneda tööandja juures kehtivad ja töötajatele teatavaks tehtud¹³⁶ protseduurid, juhendid, korrad jm sisedokumendid, milles toodust peab töötaja töö tegemisel

---

¹³³ Võlaõigusseadus näeb ette erinevat liiki teenuse osutamise lepinguid nagu näiteks käsundus-, töövõtu leping jne.

¹³⁴ Näiteks kuuludes mittetulundusühingu liikmete hulka, allub isik ühingu põhikirjas sätestatud korrale ning täidab üldkoosoleku otsuseid.

¹³⁵ Töölepinguseaduse § 5 lõikes 1 sätestatud töölepingu minimaalsed andmed.

¹³⁶ Kuna töölepingu seadus näeb töölepingu sõlmimisele kirjalikku vormi nimetatud vorminõue peaks kehtima ka muude töötaja tööd reguleeritavate dokumentide osas.

lähtuma. Muuhulgas laieneb töötajale TLS §-st 16 tulenev lojaalse käitumise kohustus¹³⁷. Esitatud andmete alusel saame järeldada, et erasektori tööandja (eraõiguslik isik) juurde tööle asumisel ja töölepinguga kokkulepitud töö tegemisel tegutseb töötaja tööandja huvides (heaks). Seejuures tema pädevus¹³⁸ (õigus ja kohustus) teha teatud toiming¹³⁹ tööülesande täitmisel peaks tulenema töötaja suhtes kehtivatest töökohustustest, millede täitmisel esindab töötaja tööandjat.

Näiteks spordiklubi (tööandja) poolt tööle palgatud väravavaht jalgpallivõtlustel oma väravale pealelööke tõrjudes/püüdes (tehes oma otsest tööd) tegutseb tööandja huvides. Tema pädevus oma väravale pealelöövide tõrjumisel/püüdmisel teha nii, et pall ei satuks väravasse, tuleneb tema töölepingust, litsentsilepingust ja muudest EJL juhenditest tulenevatest töökohustustest. Seevastu toimingu tegemine oma pädevuse katmata alas oleks loetav pädevusväliseks tegevuseks, mida ei saaks lugeda korruptiivseks isegi juhul kui see oleks toimepandud omakasu eesmärgil või kellegi erahuvides. Näiteks kui jalgpallivõistluste ajal lööb kohtunik kolmandalt isikult saadud tasu¹⁴⁰ eest palli kellegi väravasse, siis ei oleks õige pidada seda korruptsiooniks, sest palli toimetamine väravasse ei kuulu kohtuniku pädevusse/kohtunikul puudub õigus määrata antud toimingu tagajärge mõjutavaid asjaolusid.

Eespool toodule kokkuvõtteks märgime, et eraõigusliku isiku majandustegevuses osalemine töölepingu alusel viitab töötajal konkreetsete tööülesannete tegemiseks vajaliku pädevuse esinemisele. Töösuhetele iseloomulik pooltevaheliste õiguste/kohustuste, käitumisreeglite ja ülesannete detailne regulatsioon (tööleping, ametijuhend, töökorralduse reeglid, juhendid jms, samuti töölepingu- ning võlaõigusseaduses sätestatu) viitab sellele, et ainuüksi töötajale siduvate kirjalike dokumentide põhjal peaks saama suhteliselt kergelt tuvastada töötaja vastutuse aluseks oleva pädevuse olemasolu või selle puudumist.

Autori hinnagul eraõigusliku isiku majandustegevuses tegutseva isiku pädevuse tuvastamise seisukohalt veidi probleemsem on olukord *võlaõiguslike kokkulepete* puhul. Selline väide tuleneb asjaolust, et võlaõiguses kehtiva lepinguvabaduse printsiibi kohaselt tehingu pooled on vabad otsustama mis tingimustel (sh tehingu vorm) nemad omavahel lepinguid sõlmivad.

---

¹³⁷ Töötaja peab täitma töökohustusi oma teadmiste ja oskuste kohaselt, tööandja kasu silmas pidades ja töö iseloomust tuleneva vajaliku hoolsusega. Ei tohi käituda viisil, mis kahjustab teist poolt.

¹³⁸ Avalikus õiguses tuntav ametiseisundi all.

¹³⁹ Võib avalduda teo tegemises, tegevusetuses, teo tegemisega viivitamises.

¹⁴⁰ Erasektoris korruptiivse tulu võiks määratleda kui töötajale endale või kolmandale isikule tema töökohustuse tõttu pakutud vara või muu soodustus, samuti töötaja kohustusi rikkudes saadud vara või soodustus ja seega töökohustustega seostamatu vara või soodustust ei oleks korruptiivne.

Kui töölepingute suhtes kehtib seadusest tulenev kirjalik vorminõue, siis võlaõiguslike lepingute puhul vorminõuded puuduvad (kokkuleppeid võidakse sõlmida nii kirjalikus kui suulises vormis). Kuigi lepingu kirjalik versioon huvide kaitsmise seisukohalt oleks teenuseid tellivale eraõiguslikule isikule kasulikum, praktikas esinevad siiski usalduse põhimõttel ülesehtitatud suusõnaliste kokkulepete vormid või minimaalse sisuga „teed tööd – maksan tasu“ tüüplepingud. Antud asjaolu teeb teenuseid osutatava isiku seisundi ja tema pädevuse tuvastamist raskeks. Lepingu olemuse ja selle sisuks olevate tingimuste kindlaksmääramine käib vastavalt eraõiguses kehtivatele lepingu tõlgendamise reeglitele. Riigikohus on öelnud: „VÕS § 29 lg 1 järgi lähtutakse lepingu tõlgendamisel lepingupoolte ühisest tegelikust tahtest, seega tuleb lepingu tõlgendamisel lähtuda poolte tegelikust tahtest, arvestades kõiki kohtule esitatud asjaolusid ning seda, kuidas lepingupooled ise sõlmitud lepingut mõistsid. Ning lisaks veel, et lepingu tõlgendamisel tuleb juhul, kui poolte ühist tegelikku tahet ei saa kindlaks teha, arvesse võtta VÕS § 29 lg 4 järgi ka seda, kuidas pidi lepingust aru saama lepingupooltega sarnane mõistlik isik. VÕS § 29 lg 4 sätestatu tähendab lepingu objektiivset tõlgendamist mõistliku isiku positsioonilt, kes lähtub mõlema lepingupoolte arusaamadest. Objektiivsel tõlgendamisel tuleb muu hulgas arvestada VÕS § 29 lg 5 p 4 ja 6 märgitud asjaoludega st lepingu olemust ja eesmärki ning tavasid ja poolte praktikat.“¹⁴¹ Lepingu tõlgendamise tulemusel selgub ka selle liik ning seega ka konkreetse lepinguliigi kohta käivad seaduse sätted. Nii näiteks võlaõigusseaduses sätestatud käsunduslepingu puhul kehtib käsundisaaja (teenuse osutaja) kohustus tegutseda kasundiandjale lojaalselt ja käsundi laadist tuleneva vajaliku hoolsusega ning täitma käsundi vastavalt oma teadmistele ja võimetele käsundiandja jaoks parima kasuga ning ära hoidma kahju tekkimise käsundiandja varale. Oma majandus- või kutsetegevuses tegutsev käsundisaaja peab lisaks sellele toimima üldiselt tunnustatud kutseoskuste tasemel.¹⁴² Autori arvates ainuüksi nimetatud sätte regulatsioonist võib tuletada käsundisaaja üldisi ametikohustusi (lojaalsus, hoolsus, kahju tekitamise vältimine) ja selle teadmise pinnalt hinnata isiku pädevust konkreetse toimu suhtes.

Eelnevaga tuvastasime, et KarS § 402³ süüteokoosseisu kuuluva eraõigusliku isiku majandustegevuses tegutsemiseks ettenähtud isiku pädevuse aluseks saavad olla töölepingu tingimused, samuti võlaõiguslike lepingute tingimused. Nii ühe kui teise lepinguliigi puhul isikul oleva pädevuse, tema tööülesannete sisu ning ka isiku pädevusest tuleneva võimaluse töö- või teenuse osutamise protsessi kuidagi õigusvastaselt mõjutada kuulub tõendamisele kriminaalmenetluse raames. Erialakirjanduses kajastatu kohaselt avaliku sektori ametiisiku

---

¹⁴¹ RKTko 3-2-1-122-06.

¹⁴² Tegemist on VÕS § 620 (käsundisaaja hoolsus käsundi täitmisel) regulatsiooniga.

ametiseisundi (pädevuse) tõendamiseks peaks piisama üksnes tunnistajate ütlustest.¹⁴³ Antud seisukoht põhineb asjaolul, et hästi põhjalikult ja rangelt reguleeritud avaliku sektori teenistus- või töösuhted eeldavad juba iseenesest piisava tõenduslikku baasi olemasolu. Erasektoris (ja seda eriti suuliselt sõlmitud võlaõiguslike lepingute korral) altkäemaksu võtja süü ei pruugi saada vaid tunnistajate kinnitustega tõendatuks.

EJL poolt peetava praktika kohaselt kõikide spordivõistlustes osalevate mängijatega ja klubidega sõlmitakse litsentsilepingud¹⁴⁴, ülejäänud spordivõistlustega seotud isikutega sõlmitakse kas töö- või käsunduslepingud. Lisaks sellele klubide ja mängijate suhtes kehtib kohustus esitada EJLe igal uuel aastal enda poolt koostatud ja allkirjastatud litsentsiavaldus, kõik ülejäänud spordivõistlustega seotud isikud esitavad EJLe enda poolt koostatud ja allkirjastatud jalgpalli ametiisiku registreerimise avaldused¹⁴⁵. Mõlemate avalduste vormid sisaldavad võistlustega seotud isikute kohustusi (sh kinni pidama lojaalsuse, ausameelsuse ja sportlikkuse printsiipidest vastavalt AUSA mängu (Fair Play) põhimõtetele; täitma täitma EJL, FIFA, UEFA ja klubi põhikirju, juhendeid, direktiive ning nende alusel ja nendega kooskõlas vastu võetud otsusteid; hoiduma igasugusest käitumisest, mis kahjustab või võib kahjustada EJL poolt organiseeritud või korraldatud võistluste aususe põhimõtet ning tegema EJL-ga täielikku koostööd võitlemaks selliste tegude vastu kooskõlas EJL Distsiplinaarmääruse artikliga 4).

Lisaks lepingutele jalgpallurite spordiorganisatsioonides tegutsemise pädevus tuleneb spordiklubi¹⁴⁶ ning Eesti Jalgpalli Liidu¹⁴⁷ liikmelisusest. Autori hinnagul nimetatud organisatsioonide tegevust reguleerivad põhikirja sätted on üks olulisem ja mõjusam organisatsiooni ja sportlase vaheliste suhete regulaator. Siinkohal vajab märkimist, et jalgpallurid moodustavad valdava enamuse spordiorganisatsiooni liikme koosseisust, mõnel üksikul juhul omavad liikmelisust treenerid, ülejäänud spordivõistluste sidusrühma kuuluvad isikud (spordiorganisatsiooni liikmeks mitte olles) tegutsevad spordiorganisatsiooni heaks vastavate lepingute (k.a. juhatuse) ning erinevatest sisedokumentidest tulenevate kohustuste alusel.

---

¹⁴³ J. Sootak jt. Karistusseadustik. Komm vlj. 3. tr. Tallinn: Juura 2009.

¹⁴⁴ Võlaõigusseaduse litsentsilepingute sätted on kohaldatavad intellektuaalsest varast tulenevate varaliste õiguste litsentseerimisele.

¹⁴⁵ Jalgpalli ametiisiku registreerimise avaldus. Eesti Jalgpalli Liit.

¹⁴⁶ Jalgpalliklubi FCF põhikirja punkti 3.4 kohaselt kohustub liige täitma põhikirja nõudeid ja klubi juhtorganite seaduspäraseid otsuseid, järgima klubi kodukorda, võtma aktiivselt osa klubitegevusest jne.

¹⁴⁷ Eesti Jalgpalli Liidu põhikiri. Eesti Jalgpalli Liit. – Arvutivõrgus: <http://www.jalgpall.ee/documents.php> (30.04.2015).

Ülaltoodule toetudes saame tõdeda, et spordiorganisatsioonide tegevuses osalevatel isikutel tegutsemiseks vajaliku pädevuse olemasolu on obligatoorne tunnus ja mida on võimalik tõestada.

3. KarS § 402³ normi objektiivse koosseisu üheks tunnuseks on *pädevuse kuritarvitamine*. Eelneva analüüsiga tuvastasime isiku erasektoris tegutsemiseks vajaliku pädevuse olemust ja selle tekkimise aluseid, jõudes seiukohale, et pädevus on isiku õigus ja kohustus täita oma ülesandeid vastavalt eraõigusliku isiku huvidele. Altkäemaksu koosseisu tunnus „kuritarvitamine“ iseloomustab subjekti poolt oma positsiooni, pädevuse, võimu (väär)kasutamist enda või kolmanda isiku huvides. Erasektori altkäemaksu puhul ebaõigeks peetakse subjekti poolt vara või soodustuse küsimist, selle lubamisega nõustumist või reaalselt vastuvõtmist. Lisaks loetakse vääraks subjekti poolt oma pädevust ära kasutades eraõigusliku isiku huvide vastase toimingu tegemist või vaatamata kohustuse olemasolule eraõigusliku isiku huvidele vastava toimingu tegemata jätmist.

Jalgpallivõistluste näitel spordiorganisatsiooni huvide vastaseks tegevuseks/toiminguks¹⁴⁸ on kellegi käest mängu mõjutamise eest raha võtmine, mängu protsessi või tulemuse mõjutamine, teiste jalgpallurite ebaõigesse tegevusse kaasamine. Eraõigusliku isiku huvidele vastava tegevuse tegemata jätmiseks võiks olla näiteks väravavahi poolt oma väravasse palli tahtlik möödalaskmine, spordiorganisatsioonile kokkuleppemängu avastamise faktist mitteteatamine jne. Altkäemaksu võtmise puhul subjekti tegevus võib avalduda kahes vormis: kas tema aktiivses tegevuses või tegevusetuses olukorras, kus vastavalt kehtivatele kohustustele ja ülesannetele oleks ta pidanud tegutsema.

Altkäemaksu võtava subjekti põhieesmärgiks on endale või kolmanda isiku poolt õigusvastase tegevuse läbi teatud hüvede saamine. Normis kajastatud hüvede all sätestatakse käesolevaks hetkeks kohtupraktikale juba tuntud vara või muu soodustuse mõisteid. Vara mõiste on avatud tsiviilseadustiku üldosa seaduse §-s 66 ehk tegemist on isikule kuuluvate rahaliselt hinnatavate õiguste ja kohustuste kogumiga.¹⁴⁹ Lisaks varana võivad olla asjad või varalised õigused ning ka teenused.¹⁵⁰ Muu soodustuse all mõistetakse seejuures: „... pistiseandja sooritust ametiisikule või kolmandale isikule, mis asetab soorituse saaja varasemaga võrreldes

---

¹⁴⁸ Toimingut all mõeldakse teisele isikule õiguslikku või vältimatut faktilist tagajärge põhjustavat tegevust, tegevusetust või tegemisega viivitamist.

¹⁴⁹ RKKKo 3-1-1-14-14 p 904.

¹⁵⁰ RKKKo 3-1-1-68-11 p 10.1.

paremasse olukorda.¹⁵¹ Nende kahe mõiste piiritlemiseks lähtutakse järgmistest positsioonidest: kui soorituse tagajärjel paraneb isiku varaline positsioon, kujutab sooritus endast "vara", kui ei parane, siis "muud soodustust".¹⁵² Karistusseadustiku kommentaaride kohaselt muu soodustus on kõik see, mis ei mahu vara mõiste alla, kuid on siiski rahaliselt hinnatavad. Muu soodustusena ei käsitata soovituskirju ja seksuaalteenuseid,¹⁵³ samas võib see avalduda soodsamate hindade rakendamises¹⁵⁴. On leitud, et muu soodustusena tuleb käsitleda olukorda, kus ametiisikule või tema määratud isikule võimaldati saada ja teha tööd soodsamatel tingimustel¹⁵⁵. Ka ametniku tegudest tingitud tööandja käibe kasvu ja sellest tulenevalt ametniku töötasu suurenemist on käsitatud muu soodustusena.¹⁵⁶

Erialakirjanduse kohaselt vara või muu soodustuse saamisele ametniku poolt tuleb ära näidata, et see on saadud seoses ametniku poolt ametiülesannete raames toime pandava teoga: soodustus või vara on vastuteene ametialase teo eest. Vara saamise ja ametialase teo seosena tuleb tuvastada, et ametiisik arvestab asjaoluga, et ta saab oma ametialase teo eest isiklikult vara või muu soodustust või mitte, s.t. esineb ekvivalentsussuhe. Ekvivalentsussuhe väljendub abstraktses pooltevahelises suhtes, mille raames on ametiisik altkäemaksuandjaga ühel meelel, et tasu on vastuteenena tehtud või tulevikus tehtava ametialase teo eest.¹⁵⁷ On täheldatud, et üksmeel hüve andja ja võtja vahel võib olla väljendatud sõnaliselt, samuti võib olla tuletatav poolte eelnevast vastastikust käitumisest, lisaks võib väljenduda ka konkludentse. Ekvivalentsussuhe avab koosseisutunnuse vastutasuna, mis seob soodustust ametialase teoga ning iseloomustab altkäemaksu ebaõigussisu: ametiisiku otsused on seotud hüvedega, mis seab kahtluse alla otsuste usaldusväärsuse.¹⁵⁸ Kohtupraktikas levinud arusaama kohaselt ekvivalentsussuhe on abstraktne suhe poolte vahel, mille puhul mõlemad pooled saavad üheselt aru, et altkäemaksu andja poolt antud hüve on vastuteene ametiisiku juba tehtud või tehtava ametialase teo eest.¹⁵⁹ Ehk eeltoodust tuleneb, et koosseisu realiseerimiseks ei ole vajalik konkreetse kokkuleppe olemasolu altkäemaksu andja ja võtja vahel. Teo toimepanemise seisukohalt ei ole vajalik ka hüve vastuvõtmine.¹⁶⁰

---

¹⁵¹ RKKKo 3-1-1-14-14 p 904.

¹⁵² Ibid, p 904.

¹⁵³ J. Sootak, P. Pikamäe. Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne 3.trükk. Tallinn: Juura 2009. § 293 komm 5.

¹⁵⁴ RKKKo 3-1-1-68-11 p 10.1.

¹⁵⁵ TlnRgKo 1-06-10216.

¹⁵⁶ RKKKo 3-1-1-68-11.

¹⁵⁷ L. Feldmanis. Soodustus ametialase teo eest kui pistise ja altkäemaksu koosseisuline osa. Juridica 2012/1, lk 49.

¹⁵⁸ L. Feldmanis. Soodustus ametialase teo eest kui pistise ja altkäemaksu koosseisuline osa. Juridica 2012/1, lk 50.

¹⁵⁹ RKKKo 3-1-1-68-11.

¹⁶⁰ RKKKo 3-1-1-10-09.

Erialakrijanduses on leitud, et altkäemaksu koosseisu realiseerimise aspektist ei ole tähtis, kes ja mis eesmärkidel kasutab altkäemaksu esemeks olevat hüve, vaid oluliseks peetakse et ametnik kasutab oma ametipositsiooni viisil, mida ta teha ei tohiks, seades tingimuseks, sidudes või näidates, et ametiülesande täitmine võib sõltuda teise poole valmidusest hüvesid anda.¹⁶¹ Nimetatud asjaoluga on selgitatav ka meie uuritava koosseisu tunnuseks oleva kolmanda isiku mõiste sätestamine. Isegi juhul kui ametnikul puuduks hüvega või muul viisil eelisseisundi loomisega mistahes majanduslik seos, kuid ametnik lepib altkäemaksu andjaga kokku, et tema poolse ametitegevuse eest tuleb tasuda mitte temale vaid tema poolt määratud kolmandale isikule, loetakse ametniku tegevust tasustavaks vastuteeneks (altkäemaksu võtmiseks).

Eeltoodule kokkuvõtteks märgime

- KarS §§-e 402³, 402⁴ objektiivsed koosseisud puudutavad eraõigusliku isiku majandustegevust. Majandustegevuse all mõeldakse tegutsemist tulu teenimise eesmärgil.
- Altkäemaksu võtmise koosseisu subjektiks on eraõigusliku isiku tegevuses tegutsemiks pädevust omav isik. Pädevuse aluseks saavad olla ettevõtte sisekorralduslikud dokumendid, töö- või muud võlaõiguslikud lepingud, seaduse sätted. Mõningal määral võib lugeda pädevuseks ka isiku poolt konkreetse töö juurde asumine ja eraõigusliku isiku poolt tööle lubamine ilma et isikuga oleks selleks sõlmitud kirjalik kokkulepe või tutvustatud temale mõnd töökorralduslikke sätteid sisaldavat dokumenti.
- Pädevuse kuritarvitamine eeldab pädevust omava isiku poolt oma positsiooni, pädevuse, võimu (väär)kasutamist enda või kolmanda isiku huvides ehk vara või muu soodustuse saamise eesmärgil. Seejuures koosseisu täitmiseks on tähtis pädeva isiku ja altkäemaksu andja vahel ekvivalentsussuhte esinemine (pädev isik peab olema altkäemaksu andjaga ühel meelel, et tasu on vastuteene tehtud või tulevikus tehtava tööalase töö eest).

3.4. Altkäemaksu subjektiivne koosseis

Subjektiivse koosseisu poolest ei erine altkäemaks erasektoris avaliku sektori altkäemaksu sätetest. Nii nagu KarS § 294 on KarS §§ 402³ ja 402⁴ puhul teo toimepanemiseks piisab kaudsest tahtlusest, mis tähendab et isik peab võimalikuks süüteokoosseisule vastava tagajärje saabumist ja mõonab seda. Mõõnimne tähendab isiku nõustumine koosseisupärase asjaolu saabumisega, s.o toimepanija poolt enda käitumises süüteokoosseisu realiseerimise ohu

---

¹⁶¹ L. Feldmanis. Soodustus ametialase teo eest kui pistise ja altkäemaksu koosseisuline osa. Juridica 2012/1, lk 49.

(tagajärje saabumise) heakskiitmine, sellega soostumine.¹⁶² Antud juhul on tegemist intellektuaalse ja voluntatiivse elemendi minimaalse määraga, mida seadusandja tahtliku teo puhul on ette näinud.¹⁶³ Ehk siis erasektoris altkäemaksu võtmise puhul piisab süüteo toimepanemiseks sellest, kui pädev isik teab, et oma positsiooni ära kasutades ebaseadusliku teo toimepanemisel mingi vara või muu soodustuse vastuvõtmine võib olla karistatav tegu. Seejuures nimetatud isik ei pea täpselt teadma, kuidas on teod reguleeritud seadustes või milline on mimitatud tegude osas kohtupraktika kohane tõlgendus. Subjektiivse koosseisu realiseerimise mõttes on tähtis tuvastada subjekti tahtlus teo toimepanemise hetke seisuga, milleks altkäemaksu võtmise puhul on pädeva isiku poolt vara või soodustuse küsimine, selle lubamisega nõustumine või selle vastuvõtmine (puudutab ka kolmanda isiku kasuks kokkuleppimist) ja altkäemaksu andmise juhiks on selleks vara või muu soodustuse pädevale isikule lubamine või andmine (ka pädeva isiku juhendamisel kolmandale isikule). Kaudse tahtluse puhul võib tagajärg saada, kuid ei pruugi seda.¹⁶⁴

3.5. Vahekokkuvõte

Läbiviidud analüüsi pinnalt saame teha järelduse, et uute sätete koosseisude sisu on oma tähenduse ja üldiste põhimõtete poolest identne avaliku sektori altkäemaksu regulatsiooniga, mistõttu teatud mõistete tõlgendamisel võib lähtuda avaliku sektori altkäemaksu osas olemasolevast kohtupraktikast. Erasektori altkäemaksu erisubjekti iseloomustava pädevuse mõiste omab ühiseid omadusi ametiisiku iseloomustava ametiseisundi mõistega ehk nii üks kui teine tähendab erisubjektil õiguste ka kohustuste esinemist teatud organisatsioonis (kas avalik asutus või siis eraettevõtte) tegutsemiseks. Pädevuse kuritarvitamisega on tegemist juhul kui eraõigusliku isiku juures tegutsemisel ei lähtu erisubjekt enam eraõigusliku isiku vaid enda huvides, millega rikub ta endale võetud ülesandeid/kohustusi. Nimetatud asjaolud viitavad sellele, et erasektori altkäemaksu koosseisud sobivad erasektoris majandustegevuse (tulu saamise eesmärgil) tegutsevate eraõiguslike isikute tegevusega kaasnevate juhtumite reguleerimiseks. Spordiorganisatsiooni õiguslikuks vormiks on mittetulundusühing, mille spordiseadusest tulenevaks põhitegevusalaks on spordi arendamine. Mittetulundusühing ei tegutse tulu teenimise eesmärgil ning ühingul ei ole seadusest tulenevat õigust saadud tulu oma liikmete vahel jagada. Autori eelpoolkäsitletu kohaselt tänapäeva sport (spordivõistlused) soodustab riigi majanduse arengut. Samuti jõudsi meesekohale, et spordivõistlused hakkavad omandama meelelahutuslikku teenuse tunnuseid, seejuures ilma selleks vastavat õiguslikku

¹⁶² J. Sootak, P. Pikamäe. Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne 3.trükk. Tallinn: Juura 2009, lk 94.

¹⁶³ J. Sootak. Karistusõigus. Üldosa. Tallinn: Juura 2010, lk 281-288

¹⁶⁴ J. Sootak, P. Pikamäe. Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne 3.trükk. Tallinn: Juura 2009, lk 94.

alust omamata (ehk üksnes faktiliselt). Seega niikaua kuni spordiorganisatsioonide tegevuse regulatsiooni osas muudatusi (mis annaks spordiorganisatsioonidele õiguse teenida spordivõistluste läbiviimisega tulu) ei tule – ei kvalifitseeru spordiorganisatsiooni tegevus majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse § 22 lõikes 1¹⁶⁵ sätestatud ja seega KarS §-s 402³ koosseisus viidatud majandustegevusena. Esitatud situatsiooni tõttu spordivõistlustega seotud korruptsiooni juhtumid jäävad KarS §§ 402³ ja 402⁴ järgi kvalifitseerimata. Seega tuleb asuda seisukohale, et Eesti karistusõigus (korruptsiooniga seotud regulatsiooni poolest) ei vasta Euroopa Nõukogu konventsiooni nõuetele.

Erinevate riikide karistusõiguse praktika näitel näeme, et spordivaldkonnas korruptsioonijuhtumite reguleerimiseks erasektori altkäemaksu kõrvale luuakse spetsiaalseid sätteid (näiteks USAs, Venemaal, Prantsusmaal, Bulgaarias). Võttes eeltoodud analüüsi tulemusi arvesse leiab autor, et Eesti karistusõigusliku olukorra stabiliseerimiseks ning normide Euroopa Nõukogu konventsiooni nõuetega vastavusse viimiseks oleks otstarbekas täiendada karistusseadustiku uute erisätetega, mille töö autor esitab järgnevalt *dele lege ferenda* eelnõuna ja selle seletuskirjana.

3.6. DE LEGE FERENDA

Karistusseadustiku muutmise seaduse eelnõu 01.05.2015

§ 1. Karistusseadustikus tehakse järgmised muudatused:

1) seadustikku täiendatakse §-ga 402⁵ järgmises sõnastuses:

”§ 402⁵. Altkäemaksu võtmine spordis

Spordivõistlustega seotud isiku, samuti vahekohtuniku poolt talle või kolmandale isikule vara või muu soodustuse küsimise, selle lubamisega nõustumise või vastuvõtmise eest vastutasuna spordivõistluste mõjutamise eest – karistatakse rahalise karistuse või kuni viieaastase vangistusega.“,

2) seadustikku täiendatakse §-ga 402⁶ järgmises sõnastuses:

”§ 402⁶. Altkäemaksu andmine spordis

Altkäemaksu lubamise või andmise eest spordis – karistatakse rahalise karistuse või kuni viieaastase vangistusega.“.

§ 2. Seaduse jõustumine

(1) Käesolev seadus jõustub .....

Karistusseadustiku muutmise seaduse eelnõu seletuskiri 01.05.2015

I. Sissejuhatus

Sisukokkuvõte

---

¹⁶⁵ iga iseseisvalt teostatav, tulu saamise eesmärgiga ja püsiv tegevus, mis ei ole seadusest tulenevalt keelatud.

Karistusseadustiku muutmise seaduse eelnõuga viiakse Eesti karistusseadustik¹⁶⁶ kooskõlla 18.09.2014 Euroopa Nõukogu spordivõistlustega manipuleerimise vastase konventsiooniga ELS nr 215 (edaspidi Euroopa Nõukogu konventsioon)¹⁶⁷.

Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Tartu Ülikooli Õigusteaduskonna Avatud Ülikooli magistriõppe tudeng Artjom Juuse.

Märkused

Eelnõu seadusena jõustumiseks on vajalik Riigikogu poolthääle enamus.

II. Seaduse eesmärk

Võistluste tulemuste kokkuleppimist peetakse tänapäeva spordi üheks suurimaks ohuks. See varjutab sportlikke väärtusi nagu usaldusväarsus, aus mäng ja austus teiste vastu. Fännid ja toetajad võivad seetõttu kaugeneda organiseeritud spordist. Lisaks on tulemuste kokkuleppimisega sageli seotud ülemaailmsed organiseeritud kuritegevuse võrgustikud. Antud probleem on saanud prioriteediks nii ametiasutuste, spordiliikumiste kui ka õiguskaitseorganite jaoks kogu maailmas.¹⁶⁸

Euroopas spordivõistlustega manipuleerimise vastane võitlus sai alguse 2012 aasta suvel, mil Euroopa Nõukogu kutsus üles Euroopa kultuurikonventsiooni osalisriike alustama läbirääkimisi sporditulemustega manipuleerimist käsitleva konventsiooni eelnõu üle.¹⁶⁹ 9. juulil 2014 Euroopa Nõukogu ministrite komitee võttis vastu spordivõistlustega manipuleerimise vastase konventsiooni, mis avati Euroopa Liidule allkirjastamiseks 18. septembril 2014. Komisjon leidis, et konventsioon võib olla tõhus vahend võitluses tulemuste kokkuleppimisega.

Konventsioon sisaldab mitmekülgset lähenemisviisi, et tulla toime spordivõistluste manipuleerimise probleemidega. Seepärast on vastuvõetavad meetmed oma olemuselt erinevad ja mõjutavad eri õigusvaldkondi nagu ennetamine, kriminaalmateriaalõigus, kriminaalasjades tehtav õiguslane koostöö, isikuandmete kaitse ja kihlvedude korraldamise reguleerimine. Konventsiooni artikkel 15 paneb sellega liitunud riigile kohustuse tagada, et tema riigisiseseid seadused võimaldaksid karistada kriminaalkorras spordivõistlustega manipuleerimise eest, kui sellega kaasneb kas sund, korruptiivne tegevus või pettus, mis on määratletud tema riigisiseses õiguses.

Eelnõu koostaja on seisukohal, et Eesti karistusseadustik võimaldab reguleerida sunni- ning pettuse kasutamise seotud kuritegusid. Samas selles puuduvad normid, millede abil oleks võimalik edukalt kvalifitseerida spordivõistlustel aset leidvaid korruptiivse taustaga juhtumeid.¹⁷⁰

Käesoleva seaduse eesmärk on viia Eesti karistusseadustik kooskõlla 18.09.2014 Euroopa Nõukogu spordivõistlustega manipuleerimise vastase konventsiooniga ELS nr 215.

---

¹⁶⁶ Avaldatud redaktsioonis KarS RT I, 01.05.2015.

¹⁶⁷ Eesti Vabariik kavatseb nimetatud Euroopa Nõukogu konventsiooniga liituda.

¹⁶⁸ Euroopa Nõukogu 02.03.2015 otsus mis käsitleb Euroopa Liidu nimel spordivõistlustega manipuleerimise vastase Euroopa Nõukogu konventsiooni allkirjastamist küsimustes, mis on seotud kriminaalmateriaalõigusega ja õiguslase koostööga kriminaalasjades, Brüssel. 2015/0043 (NLE).

¹⁶⁹ Menetluse aluseks on ELi toimimise lepingu artikkel 165, mille kohaselt liidu tegevuse eesmärgiks on arendada Euroopa mõõdet spordis, edendades muu hulgas spordivõistluste ausust ja avatust ning koostööd spordiorganisatsioonide vahel.

¹⁷⁰ Nimetatud asjaolu viitab Eesti karistusõiguse Euroopa Nõukogu konventsioonile mittevastavusele.

Eelnõu koostaja on seisukohal, et Eesti karistusõiguse konventsioonile mittevastavuse probleemi oleks võimalik lahendada seadustiku eriossa uute erisätete (§ 402⁵ ja 402⁶) lisamisega.

Korruptsioonivastane tegevus on olnud üks Eesti valitsuse ja õiguskaitseasutuste prioriteete (nt Laulasmaa deklaratsiooni kuritegevusevastase võitluse eelistustest). Eesti peab oluliseks ka Euroopa Nõukogu konventsioonis kajastamist leidnud põhimõtteid.¹⁷¹

Korruptsioon spordis nõuab terviklikku lähenemisviisi, mis hõlmab teo toimepanijate suhtes kriminaalmenetluse läbiviimist, spordi üldpõhimõtete kaitset ja kõnealuste kuritegude tõkestamist. Euroopa Nõukogu konventsioon pakub tervikliku õigusliku raamistiku selle eesmärgi saavutamiseks.

III. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kahest paragrahvist, millest esimeses esitatakse uus erisäte „alkäemaksu võtmine spordis“ ja teises – „alkäemaksu andmine spordis“.

Eelnõu §-ga 1 kriminaliseeritakse alkäemaksu võtmine spordis. Kuivõrd Eesti karistusõigus ei võimalda võidelda alkäemaksu kuritegudega spordis, ei ole Eesti riigisisene õigussüsteem kooskõlas Euroopa Nõukogu konventsiooniga. Seetõttu kõnealuse konventsiooni ratifitseerimisel puuduks Eestil võimalus täita endale võetud kohustust. Kuna Eestil on kindel plaan Euroopa Konventsiooniga liituda, siis eelnõu koostaja hinnangul selle olukorra parim lahendus on kriminaliseerida alkäemaks spordis selliselt, et KarS eriossa lisatakse erisätted.

Säte alkäemaksu võtmine spordis (KarS § 402⁵) näeb ette, et „*spordivõistlustega seotud isiku, samuti vahekohtuniku poolt talle või kolmandale isikule vara või muu soodustuse küsimise, selle lubamisega nõustumise või vastuvõtmise eest vastutasuna spordivõistluste mõjutamise eest – karistatakse rahalise karistuse või kuni viieaastase vangistusega*“.

Uue erisättega reguleeritavaks valdkonnaks on sport ja täpsemalt „spordivõistlused“. Nimetatud definitsiooni näol on tegemist õigusnormis määratlemata õigusmõistega. Eelnõu koostaja leiab, et karistusõiguse alla peaksid jääma üksnes spordiorganisatsioonide eeskirjade ja reeglite alusel korraldatud spordiüritused. Spordiorganisatsiooni definitsioon tuleneb spordiseaduse §-st 4, milleks on eraõigusliku juriidilise isikuna tegutsev spordiklubi, spordialaliit, spordiühendus, rahvuslik olümpiakomitee. Euroopa Nõukogu konventsiooni artikkel 3 punkti 2 kohaselt on selleks organisatsioon, mis juhib sporti või ühte konkreetset spordiala ning mis on toodud konventsiooni rakenduskomitee poolt kooskõlas artikli 31 lõikega 2 vastu võetud nimekirjas, samuti vajaduse korral selle maailmajao ja riiklikud sidusorganisatsioonid.

Uus erisäte sisaldab „spordivõistlustega seotud isiku“ termini. Eelnõu kohaselt spordivõistlustega seotud isikute hulka kuuluvad Euroopa Nõukogu konventsiooni artikkel 3 punktis 6 nimetatud „võistluste sidusrühma“ kuuluvad isikud. Konventsiooni kohaselt võistlustega seotud isikuid jagatakse 3 rühma: a) „sportlane“ – spordivõistlustel osalev isik või isikute rühm; b) „sportlaste tugipersonal“ – treener, instruktor, mänedžer, esindaja, meeskonna töötajad, meeskonna ametiisik, meditsiinitöötajad või parameedikud, kes töötavad spordivõistlustel osalevate või nendeks valmistuvate sportlastega või ravivad neid, ning kõik teised sportlastega töötavad isikud; c) „ametiisik“ – isikud, kes on spordivõistlusi

¹⁷¹ Euroopa Liidu haridus-, noorte-, spordi- ja kultuurinõukogu 20.–21. mai 2014. a istungil toetas Eesti nõukogu resolutsiooni Euroopa Liidu spordivaldkonna tööplaani (2014-2017) kohta käiva resolutsiooni vastuvõtmist.

organiseerivate või edendavate üksuste omanikud, aktsionärid, juhid või töötajad, samuti kohtunikud, žürii liikmed ja muud akrediteeritud isikud. Termin hõlmab ka rahvusvaheliste või vajaduse korral muude võistlust tunnustavate pädevate spordiorganisatsioonide juhte ja töötajaid. Punktides b ja c nimetatud ametiisikute all ei mõelda KarS-le tuntud avaliku sektori erisubjekti, vaid selleks on kõrgemat ametit pidav ehk suuremat vastutust omav, erasektoris tegutsev isik. Uue erisätte sõnastus võimaldab vajadusel altkäemaksu subjektina kvalifitseerida kõiki isikuid, kes ühel või teisel määral on seotud spordivõistlustega ning kellel on võimalik otseselt või kaudselt mõjutada spordivõistlusi.

„Spordivõistluste mõjutamise“ termini tõlgendamisel tuleb lähtuda Euroopa Nõukogu konventsiooni artikkel 3 punktis 4 toodud definitsiooni „Spordivõistlustega manipuleerimine“ tähendusest, milleks on tahtlik kokkulepe, tegevus või tegevusetus, mille eesmärk on spordivõistluse tulemuse või käigu ebaaus muutmine, et kõrvaldada täielikult või osaliselt eespool nimetatud spordivõistluse kogu ettearvamatus või osa sellest, saamaks endale või teistele põhjendamatu eelis.

Ülejäänud koosseisutunnuste sõnastus ja tähendus on sarnane avaliku ja erasektori altkäemaksu kuritegude koosseisutunnustega.

Uue koosseisu juures ei ole kvalifitseerivat koosseisu. Altkäemaksu võtmise eest ettenähtud karistus (kuni viieaastane vangistus) jätab kohtule piisavalt otsustusruumi karistuse mõistmisel, hindamaks süü suurust ja raskust.

Eelnõu §-ga 2 kriminaliseeritakse altkäemaksu andmine spordis.

Säte altkäemaksu andmine spordis (KarS § 402⁶) näeb ette, et „alkäemaksu lubamise või andmise eest spordis – *karistatakse rahalise karistuse või kuni viieaastase vangistusega*“.

Altkäemaksu andmise mõistet on võimalik tuletada altkäemaksu võtmise mõistest, seega §-s 402⁵ toodud definitsiooni peegelpildina.

IV. Eelnõu terminoloogia

Eelnõu ei sisalda uusi, vähetuntud ega võõrkeelseid termineid, v.a „spordivõistlused“, „spordivõistluste mõjutamine“.

V. Eelnõu vastavus põhiseadusele

Seaduseelnõu on kooskõlas Eesti Vabariigi põhiseadusega.

VI. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Liidu õigusega.

VII. Seaduse mõjud

Seaduse esmase mõjuna tuleb nimetada Eesti vastavust rahvusvahelistele kohustustele ja soovitustele, mida Eesti kavatseb Euroopa Nõukogu konventsiooniga ühinemisega endale võtta. Seega peaks eelnõu seadusena jõustumise järel paranema võrdsuse kaitse, karistusõiguslike vahendite ja tagatiste kvaliteet.

Eelnõu seadusena vastuvõtmisel on oluline mõju rahvusvahelistele suhetele kuna eelnõuga ühtlustatakse riigisisene karistusõigus Euroopa Nõukogu konventsiooni nõuetega.

Eelnõuga kriminaliseeritakse aktiivne ja passiivne altkäemaks spordis.

Sihtgrupp: spordivõistlustega seotud isikud, süütegude menetlejad.

Majanduslik mõju

Tunnistades karistatavaks korruptsioonitegusid spordis, kaitstakse spordi ausust ja spordieetikat kooskõlas spordi sõltumatuse põhimõttega ning seeläbi ka kogu spordiga seotud majanduskeskkonda võimalike pettuste vastu. Tegemist on suhteliselt olulise positiivse mõjuga.

Mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele

Eelnõuga tõstetakse riigi turvalisust ja eeskätt karistamise ähvardusega muudetakse kuriteod kriminaalsel teel omandatud hüvedega tehingute tegemise vähem tasuvaks. Muudatuste jõustumise ja rakendamisega suurendab Eesti oma usaldatavust rahvusvahelistes suhetes. Muudatuse oodatav mõju on positiivne.

Mõju riigiasutuste ja kohalike omavalitsuste asutuste korraldusele ning avaliku sektori kuludele ja tuludele

Suureneb algul ajutiselt prokuratuuri ja kohtute töökoormus, kuid uue seaduse üldpreventsiooni tõttu võib eeldada kuritarvituste piiramist tulevikus.

VIII. Seaduse rakendamiseks vajalikud kulutused ja seaduse rakendamise eeldatavad tulud

Eelnõu rakendamine otseseid materiaalseid kulusid kaasa ei too. Üldisemalt on vaja koolitada õiguskaitsetöötajaid ametialaste ja korruptsioonikuritegude menetlemise teemadel, kuid see kohustus ei tulene eelnõust. Samuti on vaja suurendada üldsuse teadlikkust.

IX. Rakendusaktid

Eelnõul ei ole vahetuid rakendusakte.

X. Seaduse jõustumine

Seadus jõustub üldises korras.

Eelnõu seletuskirja koostaja
Artjom Juuse

KOKKUVÕTE

Magistritöö eesmärgiks on tuvastada, kas Eesti karistusseadustikus sätestatud normid võimaldavad kriminaalvastutust spordivõistlustega manipuleerimise tegude eest ehk teha selgeks kas Eesti Vabariigis kehtivad õigusnormid vastavad Euroopa Nõukogu spordivõistlustega manipuleerimise vastase konventsiooni nõuetele. Töös on käsitletud korruptsiooni kuritegusid puudutavat probleematikat.

Spordivõistlustega manipuleerimise definitsiooni Eesti õigus ei tunne. Välismaa õigusteadlased seostavad manipuleerimise näol avalduvat sportlaste või spordi organiseerijate reeglitevastast ja ebamoraalset tegevust korruptsiooni definitsiooniga. Lisaks sellele ollakse seisukohal, et võistluste mõjutamise eesmärgiks on kavalust ära kasutades hasartmängukorraldajatelt raha väljapetmine ehk kelmuselaadsete kuritegude toimepanemine. Kõige laiemalt ja täpsemalt defineeritakse õigusvastast manipuleerimist Euroopa Nõukogu spordivõistlustega manipuleerimise vastases konventsioonis, mille kohaselt õigusvastaseks loetakse isikute neid tahtlikke kokkuleppeid, tegevusi/tegevusetusi, mis on suunatud spordivõistluste käigu või tulemuste muutmisele ja põhjendamatule tulu saamisele. Muude seas- üÜheks spordivõistluste mõjutamise negatiivseks nähtuseks on korruptsioon spordis.

Töö raames läbi viidud analüüsi tulemusel selgus, et spordikorruptsioon omab mitmeid vorme. Kõige enam levinuks korruptsiooni vormiks loetakse altkäemaksu (spordivõistlustega seotud isikute äraostmist).

Tänapäevase ühiskonnas poolt spordivõistluste läbiviimise korraldamise sotsiaalselt ja majanduslikult kasulikkusuks tunnistamine, spordi valdkonna tegevuse integreeritus nüüdisühiskonna elutegevusega, ja spordi järjest enam populaarsemaks muutumine on tõstnud kuritahtlikku tegevustega seoses kuritahtlike tegude tõus ning ühiskonna poolt spordikorruptsiooni nähtuste ebaõigeks pidamine, samuti erinevate riikide karistusõiguse praktika kinnitab vajadust kehtestada spordivõistluste mõjutamisega seotud altkäemaksu tegudele karistusõiguslik keeld (alkäemaksu juhtumid spordis kriminaliseerida).

Välisriikide kriminaalseadusandluses ja praktikas lahendatakse spordisündmustega seotud altkäemaksu võtmise, samuti õigusvastase honorari saamise juhtumeid erinevalt. Töös käsitletud riikide karistusõiguslike sätete analüüs näitas, et valdava enamuse riikide positsioonide siduvaks tunnuseks on arvamuste ühisus selles, et spordis „alkäemaksulik ehk äraostetav“ käitumine peab olema karistatav.

Töö raames läbi viidud analüüsiga otsiti vastust küsimusele kas korruptiivse taustaga spordivõistlustega manipuleerimise (nn sportlaste äraostmise) juhtumeid on võimalik kvalifitseerida KarS §§-de 402³ ja 402⁴ (alkäemaks erasektoris) järgi. Nimetatud sätete objektiivse koosseisu tõlgendamisel jõuti seisukohale, et koosseisude sisu on oma tähenduse ja üldiste põhimõtete poolest identne avaliku sektori alkäemaksu regulatsiooniga. Erasektori alkäemaksu erisubjekti iseloomustava pädevuse mõiste omab ühiseid omadusi ametiisiku iseloomustava ametiseisundi mõistega ehk nii üks kui teine tähendab erisubjektil õiguste ka kohustuste esinemist teatud organisatsioonis (kas avalik asutus või siis eraettevõtte) tegutsemiseks. Pädevuse kuritarvitamisega on tegemist juhul kui eraõigusliku isiku juures tegutsemisel ei lähtu erisubjekt enam eraõigusliku isiku vaid enda huvides, millega rikub ta endale võetud ülesandeid/kohustusi.

KarS §§-de 402³ ja 402⁴ (erasektori alkäemaksu) koosseisutunnuste sarnasus viitab sellele, et teatud mõistete tõlgendamisel võib lähtuda avaliku sektori alkäemaksu osas olemasolevast kohtupraktikast.

Töö raames tuvastasime, et riikliku kaitse alla peavad jääma üksnes spordiorganisatsiooni poolt korraldatud spordivõistlused. Spordiorganisatsiooni juriidiline staatus (mittetulundusühing) ja spordiseaduse regulatsioon määrab kindlaks spordiorganisatsiooni tegevusala, milleks on spordi arendamine. Nimetatud asjaolu annab aluse asuda seisukohale, et spordiorganisatsiooni tegevus ei ole loetav majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse § 22 lõikes 1 sätestatud majandustegevuse määratlusele ja seega ei saa spordivõistlustega seotud alkäemaksu juhtumeid kvalifitseerida KarS §§-de 402³ ja 402⁴ järgi.

Esitatud järeldused viitavad Eesti kasristusõiguse Euroopa Nõukogu konventsiooni nõuetele (korruptsiooni osas) mittevastavusele. Avastatud probleemi võimalikuks lahenduseks võib olla karistusseadustiku eriosa täiendamine spordivaldkonda (võistlusi) puudutavate alkäemaksu erisätetega.

Artjom Juuse

1

402³ ja 402⁴.

22

KASUTATUD KIRJANDUS

1. A. I. Rarog. Kommentaarii k Ugolovnomu kodeksu Rossijskoi Federacii. 10-e izdaniye. 2014.

2. D. Liddick. Organized Crime and the Numbers Gambling Industry. Mob's Daily Number, 1999.
3. D. S. Mason. What is the sports product and who buys it? The marketing of professional sports leagues, European Journal of Marketing. 1999.
4. D. Nieuwenboer. Spiralling Down into Corruption: A Dynamic Analysis of the Social Identity Processes that Cause Corruption in Organisations to Grow, Journal of Business Ethics. 2008.
5. D. Treisman. The causes of corruption: a cross-national study, Journal of Public Economics. 2000.
6. F. M. Mendelsohn. The Anti-Bribery and Anti-Corruption Review. Third Edition, 2014.
7. H. Guetzkow. Unitising and Categorizing Problems in Coding Qualitative Data, Journal of Clinical Psychology. 1950.
8. H. Käärik. Sotsioloogilise informatsiooni õigusloomes kasutamisega seonduvate sotsiaalõiguslike teooriate ning vastavate empiiriliste uurimuste üldistav analüüs. Tartu, 1998.
9. Interpol. Match-fixing in Football. Training Needs Assessment, 2013.
10. Iris. University of Salford, Cabinet PRAXES-Avocats and CCLS (Université de Pékin). Sports betting and corruption. How to preserve the integrity of sport. Sportaccord, 2012.
11. J. F. Villote. Préserver l'intégrité et la sincérité des compétitions sportives, 10 propositions. 2011.
12. J. Sootak. Karistusõiguse alused. Tallinn: Juura 2003.
13. J. Sootak. Karistusõiguse revisjon kuriteo-, väärteo- ja haldusõiguse piirimail. Juridica 2013.
14. J. Sootak. Majandus kriminaalõigus. Tartu 1998.
15. J. Sootak, P. Pikamäe. Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne 3.trükk. Tallinn: Juura 2009.
16. J. Poggi. TV Ad Prices: Football Is Still King. ADAGE, 2015.
17. K. Maurer. Õiguseleksikon. Kirjastus Interlex. 2000.
18. KEA European Affairs. Match fixing in sport: a mapping of criminal law provisions in EU 27. Annex 2 Offences and Penalties, 2012.
19. L. Feldmanis. Soodustus ametialase teo eest kui pistise ja altkäemaksu koosseisuline osa. Juridica 2012/1.
20. M. Kairjak. Majanduskaristusõigus karistusõiguse revisjoni raames. Juridica 2014.
21. M.-L. Sööt. Kuritegevus Eestis 2013. Korruptsioonikuriteod. Justiitsministeerium, 2014.

22. M.-L. Sööt. Kuritegevus Eestis 2014. Korruptsioonikuriteod. Justiitsministeerium, 2015.
23. M. Pieth. The OECD Convention on Bribery: A Commentary, 2013.
24. MTÜ Korruptsioonivaba Eesti. Korruptsioonitajumise indeks 2013, 2014.
25. P. Anderson, I. Blackshaw, R. Siekmann. European Union Law, Gambling, and Sport Betting – European Court of Justice, Member States Case Law, and Policy / A. Kaburakis. In: Sports Betting: Law and Policy, 2011.
26. P. M. Pedersen. Contemporary sport management. Human kinetics, 2014.
27. R. Berry, W. Gould. Labor relations in professional sports. Dover. Mass. Auburn Haus Pull. CO, 1996.
28. R. Narits. Objektiivse õiguse korrastamisest Eestis: kodifitseerimisest õiguse ümberkujundamiseni. Riigikogu toimetised, 2005.
29. Remote Gambling Association. Sports Betting: Legal, Commercial and Integrity Issues. Source H2 Gambling Capital. 2009.
30. S. Gorse, S. Chadwick. Conceptualising Corruption in Sport: Implications for Sponsorship Programmes, The European Business Review. 2010.
31. S. Gorse, S. Chadwick. The Prevalence of Corruption in International Sport. A Statistical Analysis. 2015.
32. S. Sommer. Eesti spordi rahastamine, Tallinn 2004.
33. Sport and Recreation Ministers' Council. National Policy on Match-Fixing in Sport. Forest, 2011.
34. T. Kalmet. Uue korruptsioonivastase seaduse põhimõistetest. Õiguskeel 2012/4.
35. T. F. McInerney. Regulation of Bribery in the United States. International Review of Penal Law , 2002.
36. Top 10 Highest Paid Soccer Players 2015. Sportology. UK, 2015
37. V. Sallivon. Gladiators of Football, 1996.
38. W. Maennig. Corruption in International Sports and Sport Management: Forms, Tendencies, Extent and Countermeasures, European Sport Management Quarterly. 2005.

Kasutatud normatiivmaterjal

1. Eesti Vabariigi põhiseadus RT 1992, 26, 349... RT I, 27.04.2011, 2.
2. Karistusseadustik RT I 2001, 61, 364... RT I, 12.03.2015, 21.

3. Karistusseadustiku ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse 554 SE seletuskiri.
4. Mittetulundusühingute seadus RT I 1996, 42, 811... RT I, 21.06.2014, 42.
5. Majandustegevuse seadustiku üldosa seadus RT I, 25.03.2011, 1... RT I, 19.03.2015, 51.
6. Spordiseadus RT I 2005, 22, 148... RT I, 18.11.2014, 8.
7. Tsiviilseadustiku üldosa seadus RT I 2002, 35, 216... RT I, 13.03.2014, 103.
8. Töölepinguseadus RT I 2009, 5, 35... RT I, 12.07.2014, 146.
9. Võlaõiguseadus RT I 2001, 81, 487... RT I, 11.04.2014, 13.
10. Euroopa Nõukogu korruptsiooni kriminaalõigusliku reguleerimise konventsioon. RT II 2001, 28, 140
11. EL Nõukogu 22. juuli 2003 raamotsus 2003/568/JSK korruptsioonivastase võitluse kohta erasektoris
12. Euroopa Spordieetika Koodeks 15.05.1992.a.
13. Eesti Spordi Harta 29.11.2002. a.
14. Euroopa Nõukogu spordivõistlustega manipuleerimise vastane konventsioon. Magglingen/Macolin: 18.09.2014, ELS nr 215.
15. Euroopa Nõukogu spordivõistlustega manipuleerimise vastase konventsiooni seletuskiri.
16. Euroopa Parlamendi 2. mai 2006 a. koosoleku protokoll.
17. Euroopa mõõtmeharidamine spordis. EUROOPA KOMISJON, Brüssel 18.1.2011.
18. Bulgaaria kriminaalkodeks 01.05.1968...05.08.2011. a.
19. Poola spordiseadus 25.06.2010.
20. Prantsusmaa kriminaalseadustik konsolideeritud 28.03.2015.
21. Rootsi kriminaalseadustik 21.12.1962...04.09.2014.
22. USA seaduste kogum 30.07.1947.
23. Vene Föderatsiooni kriminaalkodeks 13.06.1996...15.03.2015.
24. Vene Föderatsiooni füüsilise kultuuri ja spordi seadus 04.12.2007...11.01.2015.
25. VIII Eesti Spordi Kongressi ettepanekute kogum „Eesti spordipoliitika põhialused aastani 2030“ koostamiseks ja esitamiseks Riigikogule. Eesti Olümpiakomitee, 2015.

Kasutatud kohtupraktika

1. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 13. märts 2001. a otsus nr 3-1-1-24-01.
2. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 13. jaanuar 2004. a otsus nr 3-1-1-148-03.
3. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 19. september 2005. a otsus nr 3-1-1-68-05.
4. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 07. veebruar 2007. a otsus nr 3-2-1-122-06.
5. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 24. aprill 2009. a otsus nr 3-1-1-10-09.
6. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 03. oktoober 2011. a otsus nr 3-1-1-68-11.
7. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi 30. juuni 2014. a otsus nr 3-1-1-14-14.
8. Tallinna Ringkonnakohtu 13. oktoober 2009. a otsus nr 1-06-10216.
9. Tallinna Ringkonnakohtu 13. oktoober 2014. a otsus nr 1-13-10768.
10. Harju Maakohtu 19. august 2014. a otsus nr 1-13-10768.

Artiklid

1. Maailma riigid plaanivad tõhusamat võitlust kokkuleppemängude vastu. Eesti Vabariigi Kultuuriministeerium. 18.09.2014.
<http://www.kul.ee/et/uudised/maailma-riigid-plaanivad-tohusamat-voitlust-kokkuleppemangude-vastu>
2. Üheksale isikule määrati eluaegne jalgpallis tegutsemise keeld. Sport Delfi. 05.12.2014. **<http://sport.delfi.ee/news/jalgpall/eesti/uheksale-isikule-maarati-eluaegne-jalgpallis-tegutsemise-keeld?id=70304419>**

Elektroonsed väljaanded

1. Eesti Keele Instituut - **<http://www.eki.ee>**
2. Eesti Majanduse Tegevusalade Klassifikaator (EMTAK) – **<http://www.emtak.rik.ee>**
3. Justiitsministeeriumi korruptsiooni viit - **<http://www.korruptsioon.ee>**

LISAD

1. Küsimus

Kuidas ja millisel viisil võideldakse Eesti spordis esinevatele kihlveopettustele vastu? Kas Eestis on olemas teatud kindel õiguslik instrument, mis paneb valesti käitunud isikud vastutusele/sunnib isikuid vältima selliste tegude toimepanemist?

Vastus

Eesti Jalgpalli Liidu ning liitu kuuluvate liikmete tegevus on reguleeritud eelkõige põhikirja tingimustega. Lisaks liidu tegevusele kehtivad mitmed rahvusvaheliste jalgpalli organisatsioonide normatiivsed aktid. Samuti kehtivad EJL-s terve hulk kõiksugu siseprotseduure, juhendeid ja reegleid. „Ausa mängu“ rikkumise juhtumite vältimise eesmärgil EJL teeb pidevalt ennetustööd sportlaste seas (selleks viiakse läbi koolitusi, jagatakse infovoldikuid jne). Reegleid rikkunud isikud võetakse distsiplinaarkorras vastutusele (rakendatakse karistusi). Kõigele sellele vaatamata rikkumiste arv näitab kasvutendentsi. Riiklikul tasandil ei ole „ausa mängu“ rikkumise (sh kihlveopettused) juhtumid reguleeritud.

2. Küsimus

Mida EJL arvab alles hiljuti jõustunud Tallinna Ringkonnakohtu otsuse (millega jäeti I astme kohtuotsus „sullerite“ õigeksmõistmise kohta jõusse) kohta? Kas nimetatud otsuse valguses näeb EJL mingeid ohtusid lähitulevikus? Kui jah, siis mida plaanitakse situatsiooni lahendamiseks ette võtta?

Vastus

EJL arvates jalgpallurite õigeksmõistmine kinnitab taaskord seda, et Eesti kriminaalseadused ei vasta Euroopas kehtivate standarditele. Enamikus Euroopa riikides mistahes mängutulemustega manipuleerimine on kriminaalkorras karistatav. Antud juhul jalgpallurite ebaseaduslik tegevus (mängutulemuste mõjutamise eest välismaal asuvatest kihlveokontoritest suurte summade saamine) oli keskkriminaalpolitsei poolt väga tublisti fikseeritud, kuid nagu näeb täiesti tarbetult. EJL plaanib pöörduda temaga seoses Olümpiakomitee poole.

3. Küsimus

Kas EJL arvates spordis toimepandavad kasu saamisele suunatud kihlveopettused või muud mistahes mängu mõjutavad teod peaksid olema Eestis kriminaliseeritud?

Vastus

Jah, kohe kindlasti. EJL-e teadaolevalt peaks Justiitsministeeriumis kihlveopettuste kriminaliseerimise menetlus juba käima.

4. Küsimus

Kui suured on Teile teadaolevalt pettuste kaudu teenitavad rahad pettustes osalevate isikute ringi lõikes (jalgpallur, vahendaja, organiseerija)?

Vastus

EJL-l olemasolevate andmete kohaselt ühe mängu eest tavaline jalgpallur võib oma õigusvastase tegevuse tulemusel saada 500,00 kuni 4000,00 eurot, vahendaja teenitav summa võib orienteeruvalt moodustada ca 11000,00 eurot ja organiseerija kasum võib küündida kümnete tuhandete euron.

Koostas Artjom Juuse

Lisa 1. intervjuud

Intervjuu Riigiprokuratuuri esindajaga (Piret Paukštys), 18.02.2015

1. Küsimus

Ühes jalgpallurite õigusvastast tegevust puudutavas kriminaalasjas nr 1-13-10768, mida olete ise riikliku süüdistuse esindajana juhtinud, pääsesid kõik „sullerid“ kriminaalvastutusest. Kas oskate öelda kust see kriminaalasi on alguse saanud?

Vastus

Nimetatud kriminaalasja näol on tegemist Eesti kohtupraktika jaoks esimese juhtumiga. Selle alustamise põhjus ilmus välja keskkriminaalpolitsei poolt ühe Ida-Virumaa 90 aastatest tuntud kunagise kuritegeliku grupeeringu liikme suhtes toestatava pealtkuulamise tulemusel, kusjuures täiesti juhuslikult kuna pealtkuulamine toimus hoopis teise asjaga seotult. Jälitustoimingutega kogutud materjalidega osutus tuvastada mitmed kihlveopettuste toimepanemise episoodid ning ka kuritegelikul teel saadavate summad (mis olid väga tõsised). Nimetatud asjaolude tõttu pidi prokuratuur alustama kriminaalmenetlust. Kuni nimetatud hetkeni ei ole ühtegi kihlveopettustega seotud kriminaalasja alustatud (näiteks kõik EJL poolt esitatud avalduste suhtes jäeti kriminaalmenetlused tõendamatuse ning kuriteokoosseisu puudumise tõttu alustamata).

2. Küsimus

Kas keskkriminaalpolitsei poolt avastatud faktidel kriminaalmenetluse alustamisel oli täheldatud mingeid probleeme?

Vastus

Oli küll probleeme. Põhiliseks teemaks antud asjas oli jalgpallurite poolt kokkuleppemängude eest välismaa kihlveokontoritest alusetu raha saamine. Kahjuks nimetatud tegu ei kvalifitseerunud karistusseadustikus sätestatud kuriteona. Eeluurimisega tuvastatud andmetel petsid jalgpallurid ja vahendajad Eesti kihlveokontoritelt raha välja. Seega ainukese variandina oli võtta jalgpallurid ja vahendajad vastutusele kelmuse kuriteo eest. See osutus omamoodi probleemiks kuna kriminaalasja alustamiseks oli vaja kannatanute (kihlveokontorid) avaldused, mida aga ei tahetud esitada väljapetetur summade sümboolsuse tõttu. Lõpuks õnnestus kannatanud ikkagi menetlusse kaasata ja alustada menetlus kelmuse tunnustel.

Koostas Artjom Juuse

Lisa 1. intervjuud

Intervjuu Rahandusministeeriumi esindajaga (Taivo Põrk), 12.03.2015

1. Küsimus

Tallinna Ringkonnakohtu 13.10.2014 otsusega (millega jäeti kriminaalasjas nr 1-13-10768 tehtud esimese astme kohtu otsus jõusse) mõisteti ilmselgete kelmuse kuriteotunnustega tegusid toimepannud jalgpallurid täies ulatuses õigeks. Kas nimetatud kohtuotsuses üles tõstatud õiguslik probleem (KarS ja HasMS õigusnormide kokkulangevuse tõttu kriminaalvastutuse välistamine) saab olla lahendatud ilma seadusi muutmata? Kui jah, siis milline mõistlik ja õige lahendus võiks see olla?

Vastus

Parim lahendus antud olukorras oleks kahtlemata eraldi kihlveopettuse koosseisu lisamine KarSi. Samas pole ma päris nõus ringkonnakohtu seisukohaga, et „*HaMS §-s 100 sätestatud väärteokoosseis on eriseadus KarS § 209 suhtes ja viimane ei kuulu arutataval juhul kohaldamisele. /.../ vastupidise tõlgendamise korral ei jääks HasMS §-s 100 sätestatud koosseisualternatiivile toto mängimine eest isiku poolt, kes mõjutas ennustatud sündmuse toimumist, toimumata jäämist või toimumise viisi mingit iseseisvat rakendusala, sest selline olukord oleks alati hõlmatud KarS § 209 koosseisust*“.

HasMS § 100 sätestatud väärteokoosseis (mille eest on karistusena ette nähtud suhteliselt leebed 20 trahviühikut), on mõeldud üldpreventiivsena ning peaks ära hoidma kõigi mängudes osalevate või nendega tihedalt seotud isikute (mängijad, kohtunikud, treenerid jne) totos panustamise – seda ka juhul, kui KarS § 209 ei kohalduks, sest mäng oli „aus“, tulemust kokku ei lepitud ja kedagi ei petetud.

2. Küsimus

Kas kihlveopettuse (sisuliselt kelmuse) toimepanemise eest peaks olema ettenähtud kriminaal- või väärteovastutus?

Vastus

Kui panustatakse eelnevalt kokku lepitud tulemuse peale, on tegemist eelmainitust juba märksa raskema rikkumisega, millega peaks kindlasti kaasnema kriminaalvastutus.

Koostas Artjom Juuse

Lisa 1. intervjuud

Intervjuu Justiitsministeeriumi esindajaga (Tanel Kalmet), 19.03.2015

1. Küsimus

Kas Justiitsministeeriumi menetluses on Euroopa Nõukogu sporditulemusega manipuleerimise vastase konventsiooniga (lisatud) liitumise küsimus ning millal orienteeruvalt liitub Eesti nimetatud konventsiooniga?

2. Küsimus

Kas nimetatud konventsiooniga ühinemine eeldab kehtivate karistusõiguse valdkonda reguleerivate õigusaktide muutmist või konventsioonist tulenevaid nõudeid on võimalik täita/sporditulemustega manipuleerimise juhtumeid (pettused ja korruptiivsed teod) ennetada/süüdlaseid vastutusele võtta olemasolevate funktsioneerivate õiguslikke instrumentide abil?

Vastus

Sain maja pealt vastuse, et tõenäoliselt Eesti allkirjastab konventsiooni, aga Kultuuriministeerium ja Justiitsministeerium praegu analüüsivad olukorda ja 2015. aasta lõpuks peaks selguma, millisel kujul ja kas seaduseid on vaja muuta. Midagi rohkemat praegu öelda ei oskagi. Mis muidugi tähendab, et Teie uurimusest võib edasises protsessis kasu olla. Oleme koopia eest tänulikud!

Koostas Artjom Juuse

Lisa 1. intervjuud

Intervjuu Kultuuriministeeriumi esindajaga (Margus Klaan), 20.03.2015

1. Küsimus

Kas Eesti on valmis liituma Euroopa Nõukogu sporditulemustega manipuleerimise vastase konventsiooniga ja millal on kavas liituda?

Vastus

Tunnustan igati teie ettevõtmist kirjutada magistritöö seoses spordivõistluste manipuleerimisega. Manipuleerimine on spordimaailmale suhteliselt uus, kuidas viimastel aastatel märkimisväärselt kasvanud oht. Kuna Eestis on sel teemal tehtud vähe teaduslikke analüüse ja uuringuid, siis sooviksin kindlasti teie tööga peale selle valmimist ka põhjalikumalt tutvuda. Järgnevalt esitan vastused teie küsimustele:

Euroopa Nõukogu spordivõistlustega manipuleerimise vastase võitluse konventsiooni koostamist alustati 2012. aastal. Eesti on algusest peale olnud protsessi kaasatud. Oluline on märkida, et lisaks Kultuuriministeeriumile on konventsiooniga liitumise protsessi kaasatud veel ka Välisministeerium, Justiitsministeerium, Rahandusministeerium, Siseministeerium ning ka spordiorganisatsioonid. Praegusel hetkel teevad erinevad osapooled koostööd ning analüüsivad konventsiooni teksti, et välja selgitada, mida ja kuidas peaks Eesti seadusandluses muutma. Üldine eesmärk ja soov on, et Eesti liituks konventsiooniga. Täpset liitumise aega ei oska hetkel öelda.

2. Küsimus

Kas nimetatud konventsiooniga ühinemine eeldab kehtivate karistusõiguse valdkonda reguleerivate õigusaktide muutmist või konventsioonist tulenevaid nõudeid on võimalik täita/sporditulemustega manipuleerimise juhtumeid (pettused ja korruptiivsed teod) ennetada/süüdlaseid vastutusele võtta olemasolevate funktsioneerivate õiguslike instrumentide abil? Kui õigusnormid vajavad muutmist, siis palun täpsustada kuidas on plaanis reguleerida kihlveopettuse tunnustega kuritegusid (kihlveokelmus) ja korruptiivse teo tunnustega kuritegusid (raha/sisuliselt altkäemaksu võtmine/andmine mängutulemuste mõjutamise eest).

Vastus

Praegusel hetkel meile tundub, et vajalik on mitmete Eesti õigusaktide muutmine (seal hulgas ka karistusseadustik, hasartmängumaksu seadus, spordiseadus), aga lõplik otsus, mida ja kuidas muuta selgub pärast analüüside valmimist. Kui soovite täpselt teada karistusõiguse valdkonda reguleerivate õigusaktide muutmise vajadustest, siis soovitan teil pöörduda Justiitsministeeriumi poole. Nende pädevuses on karistusseadustiku ja sellega seotud õigusaktide muutmine.

Koostas Artjom Juuse

1. Normid

§ 445-1 (muudetud LOI n°2013-1117 06. detsembril 2013 - art. 6)

Est puni de cinq ans d'emprisonnement et d'une amende de 500 000 €, dont le montant peut être porté au double du produit tiré de l'infraction, le fait, par quiconque, de proposer, sans droit, à tout moment, directement ou indirectement, à une personne qui, sans être dépositaire de l'autorité publique, ni chargée d'une mission de service public, ni investie d'un mandat électif public exerce, dans le cadre d'une activité professionnelle ou sociale, une fonction de direction ou un travail pour une personne physique ou morale ou pour un organisme quelconque, des offres, des promesses, des dons, des présents ou des avantages quelconques, pour elle-même ou pour autrui, pour qu'elle accomplisse ou s'abstienne d'accomplir, ou parce qu'elle a accompli ou s'est abstenue d'accomplir un acte de son activité ou de sa fonction ou facilité par son activité ou sa fonction, en violation de ses obligations légales, contractuelles ou professionnelles.

Est puni des mêmes peines le fait, par quiconque, de céder à une personne visée au premier alinéa qui sollicite, sans droit, à tout moment, directement ou indirectement, des offres, des promesses, des dons, des présents ou des avantages quelconques, pour elle-même ou pour autrui, pour accomplir ou avoir accompli, pour s'abstenir ou s'être abstenue d'accomplir un acte visé audit alinéa, en violation de ses obligations légales, contractuelles ou professionnelles.

§ 445-1-1 (loodud [LOI n°2012-158 01. veebruaril 2012 - art. 9](#))

Les peines prévues à [l'article 445-1](#) sont applicables à toute personne qui promet ou offre, sans droit, à tout moment, directement ou indirectement, des présents, des dons ou des avantages quelconques, pour lui-même ou pour autrui, à un acteur d'une manifestation sportive donnant lieu à des paris sportifs, afin que ce dernier modifie, par un acte ou une abstention, le déroulement normal et équitable de cette manifestation.

§ 445-2 (muudetud [LOI n°2013-1117 06. detsembril 2013 - art. 6](#))

Est puni de cinq ans d'emprisonnement et d'une amende de 500 000 €, dont le montant peut être porté au double du produit tiré de l'infraction, le fait, par une personne qui, sans être dépositaire de l'autorité publique, ni chargée d'une mission de service public, ni investie d'un mandat électif public exerce, dans le cadre d'une activité professionnelle ou sociale, une fonction de direction ou un travail pour une personne physique ou morale ou pour un organisme quelconque, de solliciter ou d'agréer, sans droit, à tout moment, directement ou indirectement, des offres, des promesses, des dons, des présents ou des avantages quelconques, pour elle-même ou pour autrui, pour accomplir ou avoir accompli, pour s'abstenir ou s'être abstenue d'accomplir un acte de son activité ou de sa fonction ou facilité par son activité ou sa fonction, en violation de ses obligations légales, contractuelles ou professionnelles.

§ 445-2-1 (loodud [LOI n°2012-158 01. veebruaril 2012 - art. 9](#))

Les peines prévues à [l'article 445-2](#) sont applicables à tout acteur d'une manifestation sportive donnant lieu à des paris sportifs qui, en vue de modifier ou d'altérer le résultat de paris sportifs, accepte des présents, des dons ou des avantages quelconques, pour lui-même ou pour autrui, afin qu'il modifie, par un acte ou une abstention, le déroulement normal et équitable de cette manifestation.

2. Sanktsioonid

§§ 445-1 ja 445-1-1 – kuni 5 aastane vangistus või rahatrahv 500 000 eurot (võimalusega suurendada rahatrahvi kahekordse ulatuseni, arvestades kuritegelikul teel saadud tulu suurust);

§§ 445-2 ja 445-2-1 - kuni 5 aastane vangistus või rahatrahv 500 000 eurot (võimalusega suurendada rahatrahvi kahekordse ulatuseni, arvestades kuritegelikul teel saadud tulu suurust).

2.1. Lisakaristused

2.1.1. tsiviil-, tsiviilõiguslike või perekondlike õiguste äravõtmine kuni 5 aastaks;

2.1.2. keeld (ajutine- kuni 5 aastat või tähtajatu) osaleda avalikus teenistuses, professionaalses või sotsiaalses tegevusvaldkonnas, millega seoses pandi kuritegu toime;

2.1.3. esemete, mida kasutatakse teo toimepanemiseks või mida kavatsetakse kasutada, otsesed või kaudsed tulud kuritegevusest ja vara, mille päritolu kurjategija ei suuda tõendada;

2.1.4 otsuse avalikustamine ja laienemine on päritav.

VENEMAA KRIMINAALKOODEKS

(koos 30 märtsi 2015 muudatustega)

1. Norm

§ 184. Ametliku spordivõistluse või vaatamängulise kommertskonkurssi tulemusele õigusvastase mõju avaldamine

1. Sportlaste, spordikohtunike, treenerite, spordimeeskonna juhtide (sh nende töötajate), ja võrdselt vaatamängulise kommertskonkurssi hindamiskomisjoni liikmete või korraldajate äraostmine eesmärgil avaldada võistluste või konkurssi tulemustele õigusvastast mõju või nimetatud isikute sundimine või kallutamine nimetatud mõju avaldamisele või samade isikute vahel eelnev kokkuleppe samade eesmärkide osas *karistatakse* ...

2. Käesoleva paragrahvi 1 lõikes sätestatud teod, mida pandi toime organiseeritud gruppi poolt – *karistatakse* ...

3. Sportlase, treeneri, spordimeeskonna juhi või muu ametliku spordivõistluse osaleja, ja võrdselt vaatamängulise kommertskonkurssi osaleja poolt raha, väärtpaberite, muu vara, nimetatud isikute poolt varalist iseloomu omavate teenuste kasutamine, muu kasu või eelise saamine või nende eelnev kokkuleppe eesmärgiga avaldada ametliku spordivõistluse või vaatamängulise kommertskonkurssile õigusvastast mõju *karistatakse* ...

4. Käesoleva paragrahvi 3 lõikes sätestatud teod, mida pandi toime spordikohtuniku või ametliku spordivõistluse korraldaja ja võrselt hindamiskomisjoni liikme või vaatamängulise kommertskonkurssi korraldaja poolt *karistatakse* ...

Märkus. Käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 sätestatud tegusid toimepannud isik vabastatakse kriminaalvastutusest kui tema suhtes leidis aset väljapressimine või kui nimetatud isik vabatahtlikult teatas äraostmisest kriminaalasja algatamise õigust omavale organile.

2. Sanktsioonid

§ 184 lg 1 – trahv 300 000-500 000 rubla või süüditunnistatud isiku 1-3 aasta palga või muu tulu ulatuses või sunnitöö kuni 4 aastaks koos teatud ametipositsioonidel tegutsemise või teatud tegevusega tegelemise õiguse äravõtmisega kuni 3 aastaks või ilma tähtajata või vabadusekaotus kuni 4 aastaks koos trahviga kuni 50 000 rublat või süüditunnistatud isiku kuni kolme kuu palga või muu sissetuleku ulatuses koos teatud ametipositsioonidel tegutsemise või teatud tegevusega tegelemise õiguse äravõtmisega kuni 3 aastaks või ilma tähtajata.

§ 184 lg 2 - trahv 500 000,00-1 000 000,00 rubla või süüditunnistatud isiku 1-5 palga või muu sissetuleku ulatuses või sunnitöö tähtajaga kuni 5 aastaks koos teatud ametipositsioonidel tegutsemise või teatud tegevusega tegelemise õiguse äravõtmisega kuni 3 aastaks või ilma tähtajata või vabadusekaotus kuni 7 aastaks koos teatud ametipositsioonidel tegutsemise või teatud tegevusega tegelemise õiguse äravõtmisega kuni 3 aastaks või ilma tähtajata.

§ 184 lg 3 – trahv 500 000,00-1 000 000,00 rubla või süüditunnistatud isiku 1-5 palga või muu sissetuleku ulatuses või sunnitöö tähtajaga kuni 5 aastaks koos teatud ametipositsioonidel tegutsemise või teatud tegevusega tegelemise õiguse äravõtmisega kuni 3 aastaks või ilma tähtajata või vabadusekaotus kuni 7 aastaks koos teatud ametipositsioonidel

tegutsemise või teatud tegevusega tegelemise õiguse äravõtmisega kuni 3 aastaks või ilma tähtajata.

§ 184 lg 4 - trahv 500 000,00-1 000 000,00 rubla või süüditunnistatud isiku 1-5 palga või muu sissetuleku ulatuses või sunnitöö tähtajaga kuni 5 aastaks koos teatud ametipositsioonidel tegutsemise või teatud tegevusega tegelemise õiguse äravõtmisega kuni 3 aastaks või ilma tähtajata või vabadusekaotus kuni 7 aastaks koos teatud ametipositsioonidel tegutsemise või teatud tegevusega tegelemise õiguse äravõtmisega kuni 3 aastaks või ilma tähtajata.

ROOTSI KRIMINAALSEADUSTIK

Brottsbalk (muudetud 01 juulist 2012)

1. Normid

Paragrahv 5 (a)

Töötaja või ülesandeid täitev isik, kes võtab vastu, nõustub vastu võtma lubaduse või nõuab ebaõiget tasu töökohustuste või ülesannete täitmise eest mõistetakse süüdi altkäemaksu võtmise eest ja karistatakse ... Sama regulatsioon kehtib isiku kohta, kes osaleb või on seotud konkursi suhtes avalikult korraldatud kihlveoga, kui see on seotud vale tasuga oma ülesannete täitmise eest konkursil.

Esimene lõik kehtib ka olukorras, kus kuritegu pannakse toime, enne kurjategija poolt esimeses lõigus nimetatud positsiooni/ametisse astumist või pärast kurjategija poolt selle positsiooni kaotamist.

Lisaks eeltoodule see isik, kes võtab vastu, nõustub lubaduse vastu võtmisega või nõuab ebaõiget tasu teisele isiku kasuks mõistetakse süüdi esimese ja teise lõigu alusel altkäemaksu võtmise eest.

Paragrahv 5 (b)

Isik, kes annab, lubab või pakub ebaõiget tasu paragrahvis 5 (a) osutatud juhtudel, mõistetakse süüdi altkäemaksu andmise eest ja karistatakse ...

Paragrahv 5 (c)

Kui paragrahvides 5 (a) ja 5 (b) nimetatud süüteod pannakse toime raskendavatel asjaoludel, altkäemaksu eest karistatakse ...

2. Sanktsioonid

§ 5 (a) – rahatrahv või kuni 2 aastane vabadusekaotus.

§ 5 (b) – rahatrahv või kuni 2 aastane vabadusekaotus.

§ 5 (c) – vabadusekaotus 6 kuust kuni 6 aastani.

USA SEADUSTE KOGUM

U.S. Code

1. Normid

§ 224 (alkäemaks spordivõistlustel)

(a) Igaüks, kes kavatseb altkäemaksu abil avaldada mõju, üritab avaldada mõju või kokkuleppel mõne teise isikuga avaldab mõju igale spordivõistlusele mistahes kommertsimõjutamise kava alusel teadmisega, et selle skeemi eesmärgiks on altkäemaksu abil spordivõistluse mõjutamine - kuulub käesoleva paragrahvi alusel karistamisele ... trahviga või vabadusekaotusega kuni 5 aastaks või mõlemaga koos.

(c) Käesolevas paragrahvis kasutatakse –

(1) Mõiste „kommertsimõjutamine“ tähendab mistahes kava, mille teostamiseks kasutatakse riikidevahelises või väliskaubanduses täielikult või osaliselt vahendeid transpordi või side abil;

(2) Mõiste "spordivõistlused" all mõeldakse üksikute võistlejate või meeskonna võistlejate (olenemata sellest kas nendeks on amatöörid või professionaalsed võistlejad) vahelist võistlust mistahes spordis, mille läbiviimisest on avalikult ette teatanud enne võistluste toimumist;

(3) Mõiste "isik" all on mõeldud mistahes füüsiline isik ja ettevõtte, korporatiivne ühing või muu üksus.

2. Sanktsioonid

§ 224 – rahatrahv või kuni 5 aastane vabadusekaotus või mõlemad koos.

BULGAARIA KRIMINAALKOODEKS

(aastast 2011 muudetud versioon)

1. Normid

Peatükk 8: Spordivastased kuriteod

§ 307b (Uus - SG 60 /11)

Isik, kes kasutab vägivalda, pettust, hirmutamist või muid ebaseaduslikke viise eesmärgiga kallutada isik spordiorganisatsiooni poolt korraldatavate spordivõistluste käigu või tulemuste mõjutamisele, kui tegemist ei ole tõsise kuriteoga, karistatakse ...

§ 307c (Uus - SG 60 /11)

(1) See kes lubab, pakub või annab teisele isikule kasu, mis ei ole seotud mõjutamisega või kui tema mõjutas spordiorganisatsiooni poolt korraldatavat spordiüritust on karistatav ...

(2) Lõikes 1 nimetatud määras karistatakse ka need isikud, kes palub või võtab mistahes õigustamatut kasu või võtab vastu pakkumuse või lubaduse saada kasu eesmärgiga mõjutada spordiürituse käiku ja tulemusi või juba toimunud spordivõistluse käigu või tulemuse mõjutamise eest või kui tema nõusolekul kasu pakutakse, lubatakse või antakse kolmandale poolele.

(3) See kes on seotud kummagi lõigetes 1 ja 2 toimepandud tegude vahendajana kui tegu ei ole loetav tõsise kuriteona, on karistatav ...

(4) Lõikes 1 sätestatud karistusega karistatakse ka need isikud, kes tagavad või organiseerivad kasu andmist või võimaldamist.

(5) Süüdiolivad isikud võetakse vastutusele vastavalt §-le 55 juhul kui nemad teatasid lõigetes 1-4 sätestatud kuritegudest vastavatele organitele.

§ 307d (Uus - SG 60 /11)

(1) Paragrahvides 307b ja 307c toimepandud kuritegude eest karistatakse ... juhul kui kuritegu sooritati:

1. alla 18 aastase spordivõistleja suhtes;
2. kahe või enama spordivõistleja suhtes;
3. spordiorganisatsiooni juhtumis- või kontrollorganitesse kuuluva isiku poolt, või kohtuniku või muu oma ametikohustusi või funktsioone täitnud isiku poolt;
4. korduvalt.

(2) Paragrahvides 307b ja 307c toimepandud kuritegude eest karistatakse ... juhul kui kuritegu sooritati:

1. kuritegeliku grupi nimel tegutseva isiku poolt või vastavalt kuritegeliku grupi otsusele;
2. ohtliku retsidiivsuse tingimuste kohaselt;
3. eriti tõsistel asjaoludel;
4. seoses spordiürituse käigu või tulemuse osas kihlveo tegemisega.

§ 307e (Uus - SG 60/11)

(1) Paragrahvides 307b, 307c ja 307d kajastatud juhtumite puhul kohus võib samuti korraldada vastavalt § 37 lõigetele 1, 6 ja 7 õiguste äravõtmist.

(2) Paragrahvis 307d kajastatud juhtumi puhul kohus võib arestida süüdioleva isiku vara kuni pooles ulatuses.

§ 307f (Uus - SG 60 /11)

Käesolevas peatükis ettenähtud kuriteoese kuulub konfiskeerimisele riigi poolt ja nendel juhtudel kui ese on kadunud või võõrandatud, kuulub selle väärtus väljamõistmisele.

2. Sanktsioonid

§ 307b – 1-6 aastane vabadusekaotus; rahatrahv 1000-10000 leevi (511,30€– 5113,00€);

§ 307c - 1-6 aastane vabadusekaotus; rahatrahv 5000-15000 leevi (2556,50€– 7669,50€);

§ 307c (3) – kuni 3 aastane vabadusekaotus; rahatrahv kuni 5000 leevi (2556,50€);

§ 307d (1) - 2-9 aastane vabadusekaotus; rahatrahv 10000-20000 leevi (5113,00€ - 10225,99€);

§ 307d (2) – 3-10 aastane vabadusekaotus; rahatrahv 15000-30000 leevi (2556,50€ – 15338,99€).

POOLA SPORDISEADUS

Poland Act on Sport

1. Normid

§ 46 punkt 1 (passiivne korruptsioon)

Igaüks, Poola spordiorganisatsiooni või nimetatud organisatsiooniga kooskõlastatult tegutseva muu organi või enda nimel tegutseva organi poolt korraldatud spordivõistlustega seotud, kes võtab vastu materiaalselt või isiklikku kasu või sellekohase kasu andmisega seotud lubadusi või nõuab sellist kasu või lubab sellise kasule vastutasuks ebaõiget käitumist, mis võivad spordivõistluste tulemustele mõju avaldada – vastutab süüdimõistmisel ...

§ 46 punkt 2 (aktiivne korruptsioon)

Iga isik, kes annab või lubab sellist materiaalselt või isiklikku kasu nagu on kirjeldatud lõikes 1 – vastutab süüdimõistmisel ...

2. Sanktsioonid

§ 46 p 1 – vangistus alates 6 kuust kuni 8 aastani.

§ 46 p 2 - vangistus alates 6 kuust kuni 8 aastani.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, _____ Artjom Juuse _____,
(autori nimi)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

VASTUTUS SPORDIVÕISTLUSTE ÕIGUSVASTASE MÕJUTAMISE EEST

(lõputöö pealkiri)

mille juhendaja on _____ Heino Tõnismägi _____,
(juhendaja nimi)

- 1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
- 1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et litsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tallinnas, 04.05.2015